

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Sōkratus Scholastiku Kai Ermeiu Sozomenu Ekklēsiastikē Istoria

Socrates <Scholasticus>

Mogvntiae, 1677

Socratis Scholastici Ecclesiasticae Historiae Liber V.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14233

- XII. Quomodo Imp. Theodosius, collectis adversus Maximum ingentibus copiis, quo tempore Honorius ei ex Flaccilla natus est, Arcadium quidem reliquit Constantinopoli, ipse vero juxta Mediolanum confixit cum Maximo.
- XIII. De tumultu quem Ariani Constantinopoli excitarunt.
- XIV. De victoria Imperatoris Theodosii, deque tyranni clade.
- XV. De Flaviano Antiocheno.
- XVI. De Idolorum templis Alexandria dirutis, & commissâ ob id pugna inter Gentiles & Christianos.
- XVII. De literis hierographicis in Serapidis templo repertis.
- XVIII. Quomodo Imperator Theodosius Romæ degens, plurimum utilitatis urbi contulit, sublatis furum apud Mancipes receptaculis, & turpibus crepitaculis panarium.
- XIX. De presbyteris pœnitentium curam gerentibus, & quomodo ea tempestate subdierunt.
- XX. Quod tum apud Arianos, tum apud alios hæreticos, multa schismata existerunt.
- XXI. Quomodo etiam Novatiani inter se dissenserint.
- XXII. Iudicium hujus historiæ scriptoris, de discrepantia quæ quibusdam in locis certis tam in festo Paschali, quam in baptismo & jejniis & collectis, aliisque ecclesiasticis ritibus.
- XXIII. De Arianis Constantinopoli, qui & Psathyriani sunt dicti.
- XXIV. Qualiter Eunomiani quoque inter se divisi sint, variisque nominibus ex auctorum suorum vocabulis appellati.
- XXV. De Eugenio tyrannide, & Valentiniani Junioris, deque victoria quam Theodosius Augustus retulit de tyranno.
- XXVI. Quomodo Imperator post victoriam morbo correptus, filium suum Honorium Mediolanum evocavit: & paulisper convaluisse visus, edito Equestri comine, eadem die excéssit è vita.

SOCRATIS
SCHOLASTICI
ECCLESIASTICÆ
HISTORIÆ
LIBER V.

ΣΩΚΡΑΤΟΥ
ΣΧΟΛΑΣΤΙΚΟΥ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΤΟΜΟΣ Ε΄.

PROOEMIUM.

ANTE QUAM libri quinti historiam ordiamur, eos, qui hoc opus lecturi sunt, rogamus, ne nobis vitio vertant, quod cum Ecclesiasticam historiam scribere instituerimus, bella quoque variis sibiinde temporibus gesta, quorum quidem certissimam notitiam nobis habere licuit, eidem interferamus. Id enim facimus multis de causis. Primum ut rerum gestarum notitiam lectoribus tradamus. Deinde, ne lectores fastidio affi-

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ΠΡΙΝ δεξόμεθα τῆς ἱστορίας τὴν πρῶτην βιβλίον, φαιμέν πρὸς τοὺς μαθητάς ἐπιτυχάνειν τῆς ἐπινοήσεως, καὶ μὴ μὲν ψάδαι ἡμῖν, ὅτι παρεβήμεν ἐκκλησιαστικὴν ἱστορίαν συγγραψάσθαι, ἀλλὰ μὴ μνησθῆναι αὐτῆ καὶ τὰς κατὰ καιρὸν γινόμενας πολέμους, ὅθεν τὴν ἱστορίαν μὴ ἀληθείας ἐδωκίθημεν γινῶναι τῶν πολλῶν ἕνεκα ποιῆμεν. τὸ εἰς γινώσκοντες ἀγῶν τὰ γινόμενα· ἀλλὰ γὰρ καὶ τὸς ἐπιτυχάνοντας μὴ ἀπογορεῖς γινώσκοντες.

Barbaros erumpunt. Uxor autem Imperatoris Dominica, cunctis ad bellum egredientibus ex regali arario stipendium dabat, quemadmodum militibus erogari solet. Aderant etiam auxilio pauci quidam foederati Saraceni, à Mavia regina missi, cujus etiam antea mentionem fecimus. Ad hunc igitur modum cum cives certamen iniissent, Barbari procul ab urbe regia discesserunt.

ὅπως λαμβάνοντες ἐδίδα ἢ τοῖς ἔξιστον ἐπὶ τὸν πόλεμον ἢ Ἐ βασιλέως γυνὴ δαμιανὰ μισθὸν ἐν Ἐ βασιλικῆ ταμίᾳ, καθὰ καὶ τὰς στρατιώταις ἐνενόμισο' ἐπεσοῖθεν ἢ αὐτῶν ὀλίγοι Σαρακίνοι ὑπόσπονδοι, ἀπὸ Μάβιας πεμφθέντες, ἧς καὶ ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν τῆτον ἐν τὸν τρόπον τωκαύτα τῶ δόγμα ἀγωνισαμένων, πόρρω τῆς πόλεως ἀπεχωρησαν οἱ Βάρβαροι.

CAPUT II.

Quomodo imp. Gratianus Orthodoxis Episcopis ab exilio revocatis, hereticos Ecclesis expulit, & consortem Imperii Theodosium sibi adscripsit.

GRatianus vero unâ cum juniore Valentiniano Imperii summam adeptus, damnatâ Valentis patris sui in Christianos crudelitate, cunctos qui ab illo in exilio ejecti fuerant, revocavit. Lege præterea lanxit, ut omnes cujuscunque religionis homines absque ullo discrimine in Ecclesiis convenirent: soli autem Eunomiani, Photiniani & Manichæi pellerentur Ecclesiis. Cumque Imperium Romanum languere, Barbaros vero invalescere animadverteret, remque publicam viro strenuo indigere, collegam Imperii adsumit Theodosium, virum nobili genere in Hispanis ortum, qui & in bello multa strenue gesserat, & ob eam causam jampridem etiam ante designationem Gratiani, dignus Imperio ab omnibus fuerat judicatus. Cum igitur Imperatorem eum renuntiaffet Sirmii, quæ urbs est Illyrici, Contulatu Aufonii & Olybrii, die septimo decimo Calendas Februarii, curam belli adversus Barbaros gerendi cum illo partitur.

Κεφ. β'.
Οἱ ἑσρατιανὸς ἰ βασιλεὺς τῆς ὀρθοδόξου ἑπισκοπῆς ἐπὶ τῶν ἐπιπέ ἀνακαλιζήσασθαι τοὺς αἰρετικούς τῶν ἐκκλησιῶν ἐξ ἑλίου καὶ κοινὸν τῆς βασιλείας, Θεοδοσίον αἰρετολάβη.

B ΓΡαλιανὸς ἢ ἅμα τῶ νέω ἐαλεντινιανῶ τῆ βασιλείας ἐγκρατῆς ἡρόμην, καὶ γινέσ τε τῆ θεῖς ἐαλεῖ τῆς ἀπὸ ἑσρατιανῶς ἀμότητ, ἑδὺ μὴν ὑπὸ ὀκνεῖα ἐπιδέντας ἀνεκάλει νόμω τῆ ἐθέσπισε, ἀδείας ἐκάστη τῶ ἑρησκειῶν ἀδιορίστω τοῖς ἐκκλησιῶν σὺνάγωγῶς μόνες δὲ τῶν ἐκκλησιῶν εἰργεῖν ἐνομιανές, Φωτινιανῶν μαχηάτες σὺνωρακῶς ἢ κάμνεσαι τῶ ῥωμαίων ἀρχὴν, καὶ τὰ βαρβάρων ἑπικρατῆτα, καὶ ὅπ δέεται τὰ δημόσια ἡγεῖσθαι ἀφὸς, κοινὸν πρὸς λαμβάνει τ βασιλείας Θεοδόσιον ἀνδρα ἐπιπέ ἐπατειδῶν τῶ ἀπὸ νίας κατὰ γόμενον, πολλὰ τε καὶ ἑδὺ πόλεμον ἀγωνισάμενον, καὶ διὰ τῆτον ἀξίον τῆς βασιλείας ἡδὴ πάλαι, ἑπρὸς τῆς ἑσρατιανῶ ἑρσόνιας ὑπὸ πάντων κεθέντα ἀναγορεύσει ἐν αὐτὸν ἐπὶ τῶ σιρμῶ, πόλις ἢ ἰλλυριανῶν, ἐπὶ ὑπαίεῖα ἀνδρῶν καὶ ὀλυβρίων, τῆ ἑσρατιανῶ δεκάτη ἑ ἰανναρίας μῶως, μερὶς ἑ ἑδὺ καὶ βαρβάρων ἀγῶνας.

CAPUT III.

Quinam eo tempore majorum Ecclesiarum fuerint Episcopi.

Eodem tempore Ecclesiæ quidem Romanæ præerat Damasus, qui Liberio successerat: Hierosolymitanâ autem Ecclesiam adhuc obtinebat Cyrillus. Antiochenfis porro Ecclesia, sicut antea dixi, tres in partes divisa erat. Etenim Ecclesiis quidem post Euzoium Dorotheus Arianus potiebatur. Reliqui partim Paulino, partim Melitio, qui ab

Κεφ. γ'.
Τινες ἐπίσκοποι τῶν μὲν ἄλλων ἐκκλησιῶν πῶσαι τῶν ἀπὸ ἑσρατιανῶ ἑπρὸς ἀσῶν εἶχον.

K Ατὰ δὲ τὸν χρόνον τῆτον, τῆς μὲν ῥώμη ἐκκλησίας δάμασο ἑπρὸς τῶ, διαδέδεγμένον λιβέριον τῆς δὲ ἰεροσολυμῶν ἐκκλησίας κυρίλλου ἐπρὸς τῆς ἀντιοχέας, ὡς ἑφθήμεν, τριχῆ διήρητο τῶν μὲν ἐκκλησιῶν, δωροθέου ὁ ἀρειανῶς μερὶς ζαῖον ἐγκρατῆς ἐξ ἡμέρο τῶν ἢ ἄλλων μὴν ὑπὸ παυλίνω, οἱ ἢ ὑπὸ μελιτίω τῆς ἑσρατιανῶ.

ρίας ανακληθέντες ἀτάκτου καὶ τῶν κτ' ἀλεξάνδρου... ἀρειανῶν μὴν λέγει καὶ ἐν φυγῇ διάγαν' τὴν ὁμοσίαν πίστεως, Τιμόθεον μὲν Πέτρον παρῆσαν ἐν Ἰκωνσάνην πόλει, τῶν μὴν ἐκκλησιῶν δημοφίλον ἦν ἐγκρατῆς, ὁ μὲν εὐδοξίον τ' ἀρειανῆς παρῆσαν ὡς Ἰρησκήαις· οἱ δὲ τῆτον ἐκτεπέτομοι, καθ' ἑαυτὰς τὰς συναγωγὰς ἐποιεῖντο.

A exilio revocatus fuerat, obtemperabant. Alexandria vero, Arianorum quidem Ecclesias Lucius licet in fugam actus, administrabat: consubstantialis autem fidem profitentibus, post Petrum Timotheus praesidebat. Apud Constantinopolim Demophilus Arianæ partis post Eudoxium Episcopus, Ecclesias possidebat. Hi vero qui communionem illius averfabantur, seorsum conventus agebant.

Κεφ. δ'

Ὡς μακεδονιοὶ, οἱ πρότερον πρὸς τὸν βασιλεὺς δάμασον ἀπὸ τῆς ὁμοσίου ἀπαρῆσαν ἀμεινῶν, ἀδὲ τῆ προτίρη πλάτη ὑπέχθησαν.

CAPUT IV.

Quomodo Macedoniani, qui prius ad Liberium Romanum Episcopum pro consubstantialis fide scripserant, denuo ad pristinum errorem revoluti sunt.

Μακεδονιοὶ δὲ μὲν τὴν πρὸς λιβέριον παρῆσαν, ἀδιάφορον ἕως πρὸς χρόνον τὴν κοινωσίαν ἐποιεῖντο, καὶ τὰς ἐκκλησίας τὰς ἐν ἑκάστη πόλει ἀλλήλοις ἐπιμιγνόμενοι αὐτοῖτε, καὶ οἱ δὲ ἀρχὴς τὸν ὄρον τὴν ἐν νικαίᾳ ἐξέλιες πίστεως· ἐπειδὴ δὲ ὁ γραλιανὸς βασιλεὺς νόμον ἀδειαν ταῖς Ἰρησκήαις παρέχε, διακριθῆναι πάλιν ἐπαύδασαν· συναχθέντες δὲ ἐν ἀντιοχείᾳ τὴν συρίαν, αὐθὺς ἐδοχμάσαν ἐκτεπέτομ τὴν ὁμοσίαν φωνῆν, καὶ τοῖς ἀσπαζομένοις τὴν ἐν νικαίᾳ πίστιν μηδαμῶς ἐπιμιγνῶντες ἀλλ' ὅσα ἀπὸ νικαίου ἐπιχειρήματα καλαγνόντες ἄντων οἱ πλείους, ὡς ἀλλοσε ἀλλὰ δογματιζούτων, ἀπέστησαν τε αὐτῶν, καὶ τοῖς τὸ ὁμοσίον φρονέσι βεβαίως ἠνώθησαν.

Ad Liberium missam, per Ecclesias singularum civitatum sine ullo discrimine communicabant, permiscentes se mutuo cum iis qui Nicænae fidei formulam ab initio ferant amplexi. Verum ubi lex Imperatoris Gratiani omnibus sectis licentiam concessit, denuo seorsum agere instituerunt. Igitur Antiochiæ congregati, decreverunt vocem consubstantialis rejiciendam esse, nec ullo modo communicandum cum iis qui Nicenam fidem profiterentur. Sed hic conatus male ipsis cessit. Plerique enim damnata eorum inconstantia, utpote qui alia subinde atque alia fidei decreta promulgarent, ab iis recesserunt, & fidei consubstantialis sectatoribus constanter in posterum adhererunt.

Κεφ. ε'

πρὸς τὴν ἀντιοχείαν εἰς παυλίον, καὶ μελίτιον πάλιν ἀπέστειλαν.

CAP. V.

De his qua tunc Antiochia propter Paulinum & Melitium contigerunt.

Τότε δὲ καὶ τὰ κατὰ ἀντιοχείαν τὴν ἐν συρίᾳ, διὰ μελίτιον φιλονεικίαν ἔχοντο· αὐτὸν δὲ φθάσαντες εἶπομεν, ὅτι παυλίον ὁπῆς ἀντιοχείας ἐπίσκοπον, δι' ὑπερβάλλουσαν εὐλαβίαν, εἰς ἔξορίαν ὅσα ἐπέμπελο μελίτιον· ἢ μετὰ τὴν ὑποίεβλιαν ἀνάκλησιν, πάλιν ὑπὸ βάλεντου ἔξοριθεῖς, ὑπερῶν ἐπὶ γρατιανῶ ἀνεκλήθη· ἔλθων τε εἰς ἀντιοχείαν, κατέλαβε παυλίον ἢ δὲ γηραιὸν ὄντα· εὐθὺς ἐν πάντες οἱ αὐτῶ παρῆσαν, ἀπὸ δὲ ἐτίθεντο σὺν ὄρον γηραιῶν παυλίον τὸν μελίτιον τὴν δὲ παυλίαν λέγοντι.

Per idem tempus, Antiochiæ etiam in Syria propter Melitium gravis contentio exarsit. Iam antea diximus, Paulinum Episcopum Antiochiæ ob eximiam sanctitatem in exilium minime eiectionem fuisse: Melitium vero postquam à Iuliano restitutus fuisset, iterum à Valente pulsus in exilium, tandem à Gratiano esse revocatum. Qui cum rediisset Antiochiam, Paulinum iam senio confectum offendit. Statim igitur omnes qui favabant Melitio, operam dederunt, ut unà cum Paulino in Episcopali folio resideret. Cumque diceret Paulinus re-

fragari Ecclesiasticis regulis, ut is qui ab Arianis ordinatus fuisset, ad societatem cathedræ admitteretur, populus vi adhibita perfecit, ut in quadam extra urbem Ecclesia Melitius in sede Episcopali collocaretur. Quo facto ingens contentio exorta est. Postea vero populus ad concordiam rediit, pactis inter se ejusmodi conditionibus. Cum eos omnes qui ad Episcopatum gerendum idonei videbantur, collegissent: erant autem sex numero, inter quos etiam erat Flavianus: eos sacramento adegerunt, ut altero è duobus Episcopis mortuo, nemo ipsorum Episcopalem sedem ambit, sed alterum qui superstes esset, de mortui locum sineret retinere. Ad hunc modum præstito juramento, populus ad unitatem rediit, nec ulterius inter se divisus est. At Luciferiani se à reliquis se junxere, propterea quod Melitius qui ab Arianis ordinatus fuerat, ad Episcopale munus susceptus fuisset. Dum Antiochena Ecclesia in hoc statu esset, negotii cujusdam necessitas exigit, ut Melitius Constantinopolim proficisceretur.

ὡς δὲ κανόνας εἶναι, συνῆθρον λαβῆναι τὸν ὑποδριανῶν χειροτονθέντα, ἐκβιάζετο ὁ λαὸς καὶ ἐν μιᾷ τῶν πρὸς τῆς πόλεως οὐκισίων, ὡς βασιλεύσῃσι οὐθρονοῦναι αὐτῶν τέταρτομένους, πολλὴ φιλονεικία ἐκινήθη μὲν ἡ ταῦτα, εἰς ὁμόνοιαν ἦλθον οἱ λαοὶ ἐπιτοιαύταις συνθήκαις συναγαγόντες ἐπὶ ὑποψήφους εἰς Ἐπισκοπὴν, εὕρισκοντες ἐπὶ πάντας τὸν δριθμὸν ἐξ, ἐν οἷς ἦν καὶ Φλαβιανὸς ὀρκωτέτατος ἢ Φαλίσαντος, τὸ μὲν οὖν παρελθὲν εἰς τὴν Ἐπισκοπὴν, ἐνὸς τῶν ἐπισκοπῶν παρελθόντων, ἀλλὰ συγγερῶν τὸν ὑπολειφθέντα κατέχευεν τῷ παρελθόντι τὸν θρόνον ἔτι δὸθέντων τῶν ἄλλων, ὁ λαὸς εἶχε ὁμόνοιαν, καὶ ἐκέπη πρὸς ἀλλήλους διεκρίνοντο οἱ ἡλικιωφερεῖ, διατεταραχθέντες, ὅτι μελίτιος ὑπο τῶν αἰσίων χειροτονθείς εἰς τὴν ἐπισκοπὴν ἐδέρχεται ἐν τοιαύτῃ κατὰσσει τῶν ἐν ἀλλοχίαις καὶ θρασυῶν, ἐδέξασε τὸν μελίτιον εἰσελθῆναι ἐπὶ τῶν κωνσταντινέων.

CAPUT VI.

Qualiter Gregorius Nazianzenus communi Orthodoxorum suffragio Episcopus Ecclesie Constantinopolitanae est constitutus: quo tempore & Theodosius imp. post relatam de Barbaris victoriam, in morbum prolapsum, Thessalonice ab Ascholio Episcopo baptizatus est.

Κεφ. 5.

Ὡς γρηγόριος ὁ ναζιανζεύς, κοινῷ δόγματι τῆς ἰερῆς ἀρχιεπισκοπῆς ἀποστασίαν τῆς ἐν κωνσταντίνῳ πόλει ἐκκλησίας ἀναδεδίκαται καθ' ὃν καιρὸν καὶ Θεοδοσίος ὁ βασιλεὺς μὲν τὴν κατὰ βαρβάρους νίκην ἐν Θεσσαλονικῇ πόλει, ὑπὸ ἀσχολίου ἑπισκόπου βαπτίζεται.

Quo quidem tempore Gregorius communi multorum Episcoporum suffragio ab Episcopatu urbis Nazianzi ad Constantinopolitanam Ecclesiam sacerdotium translatus est. Atque id quidem ita factum est, ut dixi. Sub idem vero tempus Imperatores Gratianus & Theodosius, victoriam de Barbaris singuli retulerunt. Et Gratianus quidem confestim ad Gallias reversus est, eo quod Alamanni Provincias illas popularentur. Theodosius vero post erecta de Barbaris trophæa Constantinopolim contendens, venit Thessalonicam. Ubi cum in morbum incidisset, Christianorum more baptismum percipere concupivit: quippe qui jam inde à majoribus Christianus esset, & consubstantialis fidem profiteretur. Porro cum ob ingruentem morbum quantocyus baptizari vellet, & Thessalonicensem Episcopum ea de causa ad se

Ὅτε κοινῷ δόγματι πολλῶν Ἐπισκόπων, γρηγόριος ἀπὸ τῆς ναζιανζεύων πόλεως κωνσταντινουπόλεως Ἐπισκοπὴν μετέβητο τέτο μὲν ἔτις ἐγγετοῦ ὑπὸ τὸν αὐτὸν χρόνον οἱ βασιλεῖς γρηγοριανὸς καὶ Θεοδοσίος, κατὰ βαρβάρων ἠέραν καὶ γρηγοριανὸς μὲν ἐνθάδε ἐπὶ τὰς γαλλίας ἐχώρει, ἀλαμανῶν κατὰ τρεχόντων τῶν ἐκεῖ χώρων Θεοδοσίος ἡ μὲν τὰ πρὸς Θεσσαλονικίαν κατὰ λαμβάνει ἐκεῖ τὴν ἰσχυρῶς ἀσθενῶν, ἀξιώθηται τὸ χριστιανικὸν βαπτισματικὸν ἐπεθύμησεν, ἀναθεῖναι ἐν παροῦσιν χριστιανὸς ὑπάρχων, καὶ ἴσῳ ὁμοιοῦς πίσει πρὸς αὐτὸν τὸ ἴδιον εἶναι, διὰ τὴν ἀρρώστιαν ἀσθενῶν, ἐπὶ ζήσης τὸ τῶν Θεσσαλονικέων ἐπισκοπῆς.

ἠρώτησε πρότερον ποίαν πίσιν ἠπάρετο ἔδ' εἰπὼν ὡς ἐπαρήλθεν ἡ δόξα κ' ἰλλυριῶν ἐβη, ἔδ' εἰχυσε σωμαρπάσαι ἡ παρ' ἐκείνης γεφυρωμένη καινοτομία τὰς τῆδε ἐκκλησίας, ἀλλὰ μὴν σιφυλάσοιτες ἀσάλωτον τὴν ἀνάθεν μὴν ἔδ' εἰχυσε ἐκ τῶν λαπιδίων ὡς ἀδοθεῖσαν πίσιν, ἐν ᾗ τῆ κ' νίκαιαν σινώδω βεβαιωθεῖσαν, ὁ βασιλεὺς ἀσμύρτωσα ὑπὸ ἀρχολίε ἔδ' Ἰπποκρίε βασιλῆε ἀναρρωθεῖς ἐν ἐκ τῆς νόσε, μετ' ἐπολλὰς τὰς ἡμέρας Ἰππὶ τὴν κωνσταντίνε πόλιν ἐρχε, πρὶ τὴν τέταρτην κ' ἐκάδα ἔνοε μεθεῖς μὴν ὅς, ἐν ὑπαίεια γραμμάτε τὸ πέμπτον κ' αὐτὸ θεοδοσίε τὸ πρῶτον.

Accersisset, prius ab eo percontatus est quam ille fidem sectaretur. Cumque respondisset Episcopus, opinionem Arianæ ad Illyrici usque Provincias minime penetrasse, & inductam ab illo novitatem Ecclesias illic sitas decipere nequaquam valuisse: sed eam fidem quæ initio ab Apostolis tradita, & postea in Concilio Nicæno confirmata est, ab incolis constantiter retineri, Imperator ab Ascholio libentissime baptizatus est. Paucis autem post diebus morbo liberatus, Constantinopolim advenit die octavo Calendas Decembris, Consulatu Gratiani quinto, & ipsius Theodosii primo.

Κεφ. Ζ.

CAP. VII.

Ἰπποκρίε ἐπὶ τῆς πόλεως ἐκ τῶν ἐπιπέδων αὐτῶν ἐκκλησίας πλὴν ἀποστασίου παρηγῆσε ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν ἀρειανῶν ἐπισκόπου δημοφίλου δηλοῖ ἡ προεβίβη τῶν ἐπιπέδων ἐξέβαι ὅπερ μάλλον ἐποίησεν.

Qualiter Gregorius Episcopus quibusdam ob translationem ipsius murmurantibus, Episcopatum se abdicavit: & Imperator Demophilus Arianorum Episcopo mandavit, ut aut fides consubstantialis assentiretur, aut urbe excederet: quod quidem Demophilus facere maluit.

Τότε ἡ γρηγόριε ὁ ναζιανζεῖ μετὰ βεβαίως ἐνδὸν τῆς πόλεως ἐν μικρῷ ἐκκλησίῳ τὰς σωμαρπῶν ἐποίητο ὡππὶ ὑσερον οἱ βασιλεῖς μετῆς οὐκ οὐκ ἐκκλησίῳ προστυνά φωνῆς, ἀναστάσιαν ἀνόμασαν γρηγόριε μὴν ἐν ἀνθηρολόγιος, κ' ἐυλαβεία ὅδ' καθ' ἐαυτὸν ὑπεβάλλων, γρηγορίε διαδοχῆ ζώσας πνῆς, ὡς εἴη ὑπερβείος, ἀσμύρτωσ τὴν ἔβασιλέως παρυσίαν δεξιά μὲν τὴν ἐκκλησίαν ἐκ τῆς πόλεως ἀναρρωθεῖς ἐν κωνσταντίνε πόλιν διαγογῆν παρηγῆσε ὁ μὲν βασιλεὺς ἐν τῶν αὐτῶν κατὰ ἀσπ τὴν ἐκκλησίαν ἐυρῶν, φεργίδια ἐπέθετο, ὅπως ἐν εἰρήλῳ ποιήσας, ὁμόνοιαν κατεργάσῃ, ἔτ' ἀσ ἐκκλησίας ἀυξήσῃε δηλοῖ ἐν ἐβίος τῶν δημοφίλου, ὁ δὲ τῆς ἀρειανῆς ἰρησκέας παρηγῆσει, εἰ βεβίβητε πιστεύει τῆ κ' νίκαιαν σινώδω, ἐν τὸν λαὸν κ' τὴν εἰρήλῳ ἀπαλειψῆ τῆ φυγοῖ τὴν πρῶτασιν ἐκέν, ἔφ' ὁ βασιλεὺς, εἰ τὴν εἰρήλῳ κ' τὴν ὁμόνοιαν φείγῃ, φεύγειν σὲ κ' τῶν ἐκκλησίῳ τῶν κλειῶν ταῦτα ἀκῆσας ὁ δημοφίλος, κ' λογαμύρτω ὡς χαλεπὸν πρὸς κρείστονας ἀλλοπίων, συγκαλεσάμυρτω ἐν τῆ ἐκκλησίῳ τὰ πῆθη, ἐν μετῆς τὸ ἀνασας, τοιῶδε δ' αὐτὸ πρὸς ὅδ' ὑπὸ κῆρος ἐφθέρξατο ἀδελφοῖ γρηγορίε, φησιν, ἐν τῶ ἐυαγγελίῳ εἰάν ὑμᾶς διώκωσιν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλω ἐπὶ τοῖν ὁ βασιλεὺς τῶ ἐκκλησιῳν χωρίζε, ἴσε.

Eodem tempore Gregorius ab urbe Nazianzo translatus, intra urbem regionem in exiguo oratorio conventus agebat: cui postea Imperatores cum maximam Basilicam adjunxissent, Anastasie nomen ei indiderunt. At Gregorius vir discretissimus & omnium sui temporis religiosissimus, cum quosdam ob id murmurare intelligeret, quod esset peregrinus; Imperatoris adventum avide amplexus, Constantinopoli morari ulterius recusavit. In hoc statu Ecclesiam cum reperisset Imperator, sollicite inquirebat, quonam modo redintegrata pace, concordiam firmaret & Ecclesias amplificaret. Confestim igitur mandat Demophilo Arianæ partis Episcopo, utrum Nicænæ fidei consentire, & populum adunare, pacemque amplecti vellet. Illo conditionem sibi oblatam detrectante: si pacem, inquit, & concordiam fugis, te quoque ex Ecclesiis fugere jubeo. Quæ cum audisset Demophilus, secum ipse perpendens quàm difficile esset potentioribus resistere, convocata in Ecclesiam multitudine, ipse in medio stans, gregales suos ita allocutus est. Fratres, scriptum est in Evangelio: si vos persecuti fuerint in hac civitate, fugite in aliam; Quoniam igitur Imperator nos ab Ecclesiis excludit, sciatis nos crastina

die extra urbem conventum esse habituros. His dictis egreditur: Evangelici oraculi sententiam minime assecutus, cujus hæc est intelligentia, ut ex conversatione hujus sæculi fugientes, cœlestem Hierusalem requiramus. Ille ergo extra urbis portas deinceps conventus celebravit. Exiit etiam una cum illo Lucius, qui Alexandria ejectus, sicut antea diximus, profugus Constantinopoli degabat. Ad hunc modum Arianis, cum quadraginta annis Ecclesias obtinuisent, concordiam ad quam eos invitabat Theodosius Imperator, averlati, ex urbe discesserunt Consulatu Gratiani quinto & Theodosii Augusti primo, die sexto Calendas Decembris. Hi vero qui consubstantialis fidem tuebantur, in eorum locum succedentes, Ecclesias postliminio recuperarunt.

τῆ ἐξῆς συναχθῆσθαι ἡμᾶς ἐξωτῆς πόλεως ταῦτα εἶπε, καὶ ἐξῆλθεν ἔχ' ὡς τότε εὐαγγελίῳ λόγον ἔχει, τὴν θεωρίαν εἰδὼς, ὅτι τὸ κόσμος διαγωγῆς τέττας Φευγοῦσας, λαίην τὴν ἀνω ἱερουσαλήμ· ἀλλ' ἐξωτῶν πυλῶν τὴ πόλεως, τὰς συναγωγὰς τῶν λοιπῶν ἐπιστοῦσα ἰσοῦσθαι τὴν αὐτῶν καὶ λακίμῳ ὁ τὸ ἀλεξάνδρειας, ὡς πρῶτον ἐφῆν, ἐκβληθείς, φησὶ τε χρῆσάμεν ὃ ἐν τῇ κωνσταντίνῃ πόλει διακρίβειν, ἕτω μὴ ἐν οἱ ἀρειανοὶ ἐπί τε σαρρακοῦσιν ἔτη τῶν εὐκλήριων τόπων κεραιήσασθαι τὴν τῆ βασιλέως Θεοδοσίου ὁμοιοῦσαν Φεργονίαν, καὶ ἐξῆλθεν τὴ πόλεως ἐν ὑπατεία γρηγορίου, καὶ ἐπέμπετο τῆ Θεοδοσίου τῆ ἀντιόχειας πρῶτον, μηνὶ νοεμβρίῳ, εἰκάδι ἑκλή· ἀλλ' ἐπεισταντὶ καὶ ἀπελάμβανον οἱ τὸ ὁμοιοῦσθαι τὰς ἐκκλησίας.

CAP. VIII.

Κεφ. η'.

De centum & quinquaginta Episcopis Constantinopoli congregatis: deque illorum decretis & Ordinatione Nestarii.

Περὶ τῶν ἐπισκόπων, τῶν συνελθόντων ἐν κωνσταντίνῃ πόλει ἀπὸ αὐτοῦ ἰδίου πλάττω, χειροῦ ἡγουστος ἐν αὐτῇ ἐκκλησίᾳ.

Post hæc Imperator nihil cunctatus, suæ fidei Episcoporum Concilium convocat, quo & Nicæna fides confirmaretur, & Constantinopoli ordinaretur Episcopus. Et quoniam in spem venerat Macedonios fidei suæ posse sociari, eorum quoque Antistites evocavit. Conveniunt igitur, ex iis quidem qui consubstantialis fidem profitebantur, Timotheus Alexandria Episcopus, Cyrillus Hierosolymorum, qui tunc penitentia ductus consubstantialis fidei adhaerebat. Melitius vero jamdudum aderat, propter ordinationem Gregorii illuc accitus: Ascholius item Thessalonica Episcopus, aliique plures. Universi centum & quinquaginta numero. Macedoniana vero partis principes erant Eleusius Cyzicenus, & Marcianus Lampfaci Episcopi. Omnes porro illius sectæ triginta sex erant; plerique ex civitatibus Helleponti. Convenērunt itaque Eucharis & Evagrio Consulibus, mense Majo. Et Imperator quidem cum Episcopis partis ipsius, omni ope adnitebatur, ut Eleusium eosque qui cum illo erant, ad partes suas traderent: revocata illis in memoriam legatione, quam olim ad Liberium Romanum Episcopum miserant

Μηδὲν ὁ βασιλεὺς ὑπερέβησθαι τῶν ἐπισκόπων τῆς αὐτῆς πίστεως συγκαλεῖ, ἐπὶ τὸ κεραιῶνα τὴν ἐνικαίασιν, ἐχειροτονῆσαι τὴν κωνσταντίνῃ πόλει ἐπίσκοπον ἐλπίσας δὲ διώσασθαι καὶ εὐθὺς ἀπὸ κεραιῶν ἐνώσασθαι τοῖς ἑαυτῶν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν τῆς αἰρέσεως πρὸς ἑαυτὰς ὁμοιοῦσθαι τὴν ἐν τῆς μὲν ὁμοιοῦσθαι πίστεως, ἐν τῇ Ἀλεξάνδρειας Τιμόθεου· ἐν τῇ Ἱεροσολυμοῦσιν Κύριλλου, τότε ἐν μέλαμελείας τῆς ὁμοιοῦσθαι πρὸς κείμην· μελίπῳ ὁ δὲ ἀλεξάνδρειας πάλαι παρῆν, ὅτε διὰ τὴν χειροτονίαν μελεσίαν τῶν ἐκ τῆς Θεσσαλονικίας ἀρχολίου, καὶ ἄλλοι πολλοὶ πάντες ὅσοι ἐκ τῆς πενήκοντα· ἔξ ὁ μακεδονιανῶν μέρες ἡμέρας μὴ ἐλεύσιος ὁ κυρίως, καὶ μαρκιανῶν τῶν ψάκων· πάντες ὅσοι ἐκ τῆς πενήκοντα ἐξῆς, καὶ πλείους τῶν περὶ ἑλλάσποντον πόλεων ἦσαν ἐκ τῆς πόλεως ἐν ἐν ὑπατεία εὐχαρίας καὶ εὐαγρίου· καὶ μὴ μὲν ὁ βασιλεὺς, καὶ οἱ τῆς αὐτῆς πίστεως ἐπίσκοποι, πάντοτε ἐχρησάμενοι νοῦσαι αὐτοῖς τὴν ἐκκλησίαν ἐλευσίαν, ὑπομεινίσκοντες τῆς πρὸς ἑαυτὰς, ἥς αὐτῶν πρὸς τὸν ἑλευσίαν πρῶτον τὸν ῥώμης ἐπίσκοπον διακρίβειν.

ἡ εὐσάθιον ἐπεποιήσω· καὶ ὅτι ἐπεὶ πολ-
 λὰ χρόνους, τὴν κοινωνίαν ἐκείνης ἀδιάκρι-
 τον ἐποίησαν· μὴ ποιῶν τε ὅσα ἐδὴ Ἰπ-
 γνήσιας τὴν ὁμογνώμονα πίσιν, ἀνδρῶν Ἰπ-
 χειρῶν ἀνατέθεικεν τὰ καλῶς αὐτοῖς ἐγνώσ-
 μηνα· οἱ δὲ μικρὰ καὶ τῶν παλαιότητων καὶ τῶν
 ἐλέγχων φρονήσαντες, μάλλον ἐφθασαν
 τὴν λαομαθίαν αἰρεῖας, ὁμολογεῖν δόξαν, ἢ
 τῶν ὁμομοσίων σωτῆρας ταῦτα ἀποκρινά-
 μηροι, ἀπὸ ἀλλήλων τῆς κωνσταντίνης πό-
 λεως ἐγραφοῦν δ' ἐτοίχῃ πόλεις παρεγυῶν-
 τες, μηδαμῶς ὁμοιοῦσαι εἰς τὴν πίσιν
 τῆς ἐν νικαίᾳ συνόδου· οἱ δὲ τῶν ἑτέρων μέρους
 ἐπιμενάντες, περὶ χειροτονίας ἐπισκόπου βε-
 λλὴν ἐτίθει· γρηγόριον γὰρ, ὡς μικροῦ ἐμ-
 παροῦ ἐφύω, παλαιῶν ἀμφοτέρων, ἐπὶ τὴν
 ναζιανζοῦ ἀπαύρεω ἐπέλεξε· ἢ δ' ἐτις νεκρά-
 εἰς ὄνομα, συγκλητικῆ μὲν γένους, ἐπεικῆς
 δ' ἐτὸν πρόπον, δι' ὅλα θραυμοζόμενον, καί-
 τοι τὴν τῶν πατέρων χειρῶν ἀρχὴν ὅς
 ἀρπαδαίς ὑπὸ τῶν λαῶν, εἰς τὴν ἐπισκο-
 πὴν παρεβλήθη, τῶν τότε παρόντων ἑκα-
 τὸν πενήκοντα ἐπισκόπων χειροτονούντων
 αὐτόν· τότε δὲ καὶ ὄργην ἐκφέρουσι, ὡς τὸν
 κωνσταντίνης πόλεως ἐπίσκοπον τὰ πρεσ-
 βεία ἔχεν τῆς τιμῆς καὶ τὸν ῥώμης ἐπίσκο-
 πον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν ῥώμην· ἐβε-
 βαιώσαν τε ἀνδρῶν τὴν ἐν νικαίᾳ πίσιν καὶ
 πατριάρχας καλέσασαν, διανεμάμενοι
 τὰς ἐπαρχίας, ὡς ἐδὴ ὑπὲρ διοικήσιν ἐπι-
 σκόπου ταῖς ὑπεροχῆσις ἐκκλησίαις μὴ
 ὑπερεβαίνειν· τῶν γὰρ πρότερον διὰ ἐδὴ
 διαγμῶν ἐγένετο ἀδιαφόρως καὶ κληρέ-
 ται καὶ λαῖοι μὲν τὴν μεγαλοπόλιν καὶ
 τὴν θρακίαν τῆς δὲ ποικιλῆς διοικήσεως, ἐλ-
 λάδιον ὁ μὲν βασιλεῖον καισαρείας τὴν καπ-
 παδοκίαν ἐπίσκοπον, γρηγόριον ὁ νύσσης, ὁ
 βασιλείου ἀδελφός καππαδοκίας ἢ καὶ ἡδε
 πόλις καὶ ἰσχυρὸς ὅτις ἐν δερμυρία μελιση-
 νῆς τὴν πατριαρχίαν ἐκκληρώσατο· τὴν
 ἰστανὴν ἢ λαγγάνου ἀμφιλόχιος ὁ ἰκονίης
 καὶ ὀπίμῃ ὁ αὐσιοχίας τῆς πησίδας· τὰ δὲ
 κατὰ τὴν ἀγρῦλλον Τιμοθέω τῶν Ἀλεξανδρείας
 παρσενεμῆθη τῶν δὲ καὶ τὴν ἀνατολὴν ἐκ-
 κλησιῶν τὴν διοίκησιν τοῖς αὐτοῖς ἐπισκό-
 ποις ἐπέτερεσαν, πελαγίω τὴν λαοδικείας,

A per Eustathium; & quod ipsi haud ita du-
 dum sua sponte promiscuam cum Ca-
 tholicis communionem iniissent. Nec
 recte eos facere, qui cum consentien-
 tem fidei doctrinam semel agnoverint,
 iterum nunc ea quae ab ipsis sapienter
 decreta sunt, subvertere conentur. Ve-
 rum illi tam exhortationes quam argu-
 menta quibus convincebantur parvi
 pendentes, Arianam opinionem profi-
 terti maluerunt, quam consubstantialis
 fidei consentire. Haec cum respondis-
 sent, Constantinopoli discesserunt; &
 per singulas civitates suae partis homini-
 bus scripserunt, monentes ne unquam
 Nicænae fidei consensum accommoda-
 rent. Alterius autem partis Episcopi cum
 remansissent, de eligendo Episcopo
 consilium inierunt. Nam Gregorius, ut
 paulo ante dixi, Episcopatu repudiato,
 Nazianzum proficisci parabat. Erat
 tunc vir quidam generis Senatorii, Ne-
 ctarius nomine: moribus placidus, & in
 omni vita plane admirandus, quamvis
 Praetoris officio fungeretur. Hic populo
 raptus, ad Episcopale munus obeun-
 dum eligitur, & ab Episcopis centum
 & quinquaginta qui tum illic aderant
 ordinatur. Tunc etiam decretum ab
 illis promulgatum est, ut Constanti-
 nopolitanus Episcopus post Episcopum
 Romanum honoris praerogativam obti-
 neret, eo quod Constantinopolis esset
 junior Roma. Praeterea Nicænam
 fidem denuo confirmarunt. Sed &
 Patriarchas constituerunt, Provincia-
 rum divisione facta, ita ut nullus Epi-
 scopus ultra propriam diœcesin alie-
 nas Ecclesias invaderet. Id enim an-
 tea propter persecutiones promiscue
 factum fuerat. At Nectarius quidem
 regiam urbem & Thraciae Provincias
 fortitus est, Helladius vero qui Cæ-
 sareae Cappadociae post Basilium erat
 Episcopus, Ponticae diœcesis patri-
 archatum obtinuit, & unâ cum illo
 Basilii frater Gregorius, Episcopus
 Nyssae, quae & ipsa urbs est Cappa-
 dociae, & Otrejus Episcopus Melitinae
 in Armenia. Asianae autem diœcesis
 patriarchatum sortitur Amphilocheus
 Iconii, & Optimus Antiochia Pisi-
 diae Episcopus. Aegypti Ecclesiarum
 administratio Timotheo Alexandriae
 Episcopo attributa est. Orientis au-
 tem Ecclesiarum regimen & curam
 Episcopis illius regionis commise-
 runt, Pelagio scilicet Laodiceae &

ἡνέχετο ὄσον τὸ ἐπ' αὐτῶν θορύβων πληροῦσαι
 τὰς πόλεις· ἀλλὰ βραχέως χρόνε διελευσῶς,
 αὐτῶν σωδὸν πασῶν τῶν αἰρέσεων συγκρο-
 τηθῆναι παρεκδύασε νομίσας ἐκ τ' αὐτῶν ἐ-
 αλίως τῶν Ἐπισκόπων διαλέξεως, μίαν πᾶσι
 πᾶσιν ὁμόφωνον δόξαν κρατήσθαι ταύτην ἡγε-
 μαι τὴν πρὸθεσιν τῆ βασιλείας, αἰτίαν αὐτῶν Ἐ-
 δὲ πρᾶξιν γήραδ'· θεία γάρ τι προνοία
 ἰσὺσθε αὐτὸς χρόνε, τὰ βαρβάρων ἔθνη
 αὐτῶν ὑπελάθετο· ἐν οἷς καὶ ἀθανάτου ὁ
 ἰσὺσθε γόθων δόχην ἰσὺσθε ἐαυτὸν ἅμα τῶν
 οἰκίῳ πληθὺ παρέχεν ὅτι ἐνθὺς ἐν κωνσταντι-
 νε πόλιν τὸν βίον κατέστρεψεν τότε δὲ ὁ βα-
 σιλεὺς τὸν υἱὸν ἀρκάδιον αὐτῶν ἀνηγόρευσε,
 καὶ τὸν ὑπαλίαν μερρογαύδ'· τὸ δεύτερον, καὶ
 Ἰακωβὸν, τῆ ἑξκαίδεκάτη τῆ ἰανουαρίου μη-
 νός· ἐκ εἰς μακροῦν ἡμετέροις παρῆσαν οἱ
 παναρχοὶ τῆ πόλεως Ἐπισκοπία ἐπίσκοποι, καὶ
 τὴν αὐτὴν ὑπαλίαν, τῶν ἰερέων μὲν μετὰ πε-
 ντάμηνον· ἐν ὁ βασιλεὺς νεκράριον τὸν ἐπί-
 σκοπον, ἐκοινολοῦσθε πρὸς αὐτὸν, πῶς ἀν γέ-
 νοῖτο μηχανή, ὅπως ἀν μὴ διαφωνοῖ ὁ χριστι-
 ανισμὸς, ἀλλ' ἐνωθῆ ἡ ἐκκλησία· ἐλεγχῆ τε δεῖν
 γυμνασθῆναι τὸ χωρίζον τὰς ἐκκλησίας ζή-
 τημα, τὴν τε διαφωνοῖ ἐκποδὸν ποιήσαν-
 τας, ὁμοφωνίαν ταῖς ἐκκλησίαις ἐγράσαδ'·
 τῆ ἀκέρως ὁ νεκράριον, ἐν φρονίῳ τῆν καὶ
 μετὰ πεντάμηνον τὸν τῶν κατὰ τὴν ναυα-
 ἰανῶν ἐπίσκοπον ἀγέλιον, ὡς καὶ τὴν πίσιν ὁμό-
 φωνία, φανεράν αὐτῶν τῆ βασιλείας καθί-
 σθησι γράμην ὅτι, τὰ μὴν ἄλλα ἢ ἐν εὐλαβείας συ-
 στήσαι ὁ λόγοις πρὸς τῶ δόγματι ἐκ ἰσχυρῶν, ἀ-
 ναγνώσθαι ὑπ' αὐτῶν σισίννιον ὄνομα, πρὸς τὸ
 διαλεχθῆναι πρὸς ἀλλήλοισιν ὁ σισίννιος ὁ ἀνήρ ἐλ-
 λουμοσ, καὶ πραγμάτων ἐμπρός, ἀκερῶς τε
 εἰδὼς τὰς τῶν ἱερῶν γραμμάτων ἐμμελείας
 καὶ τὰ φιλόσοφα δόγματα, σωσοῖδεν ὡς αἱ
 διαλέξεις ἐ μόνον ἐχ' ἐνδοῖ τὰ χρίσματα,
 ἀλλὰ καὶ φιλονεικίαν τὰς αἰρέσεις μάλ-
 λον ἀπέλασθαι καὶ διαλεχθῆ τοιαύτην ἐκείνην συμ-
 βολὴν τῶν κατὰ τὸν ὑπέθετο· εὐ ἐπιστάμενον ὡς
 οἱ παλαίοι δόχην ὑπερέξωσθε τῶ ὑπὸ τῆ Θεοῦ
 δοξαῖ ἀπέφυγον κατελήφθησαν γὰρ αὐτὸν
 σωμαίδιον τῶ πατρὶ, συμβελενε φυγεῖν
 μὴν τὰς διαλεχτικὰς μάχας· μάρτυρας δὲ
 κατέστη τὰς ἐκδόσεις τῶν παλαιῶν, καὶ

A enim passus est urbes, diutius tumultuo-
 sis motibus agitari: sed pro virili parte
 hic malo occurrens, brevi elapso tem-
 pore, omnium sectarum Concilium ire-
 rum cogi iussit: ratus ex mutuo I p sco-
 porum inter se colloquio futurum, ut
 una apud omnes eademque sententia
 obtineret. Atque hoc Imperatoris
 institutum, causam fuisse arbitor eo-
 rum quæ tum illi feliciter evenerunt.
 Iisdem enim temporibus divinâ qua-
 dam providentiâ Barbaræ Gentis sub
 illius ditionem redactæ sunt. Inter
 alios Athanarichus Gothorum Rex
 cum universo populo sese ei dedit:
 qui quidem paulo post Constantino-
 poli extremum diem obiit. Tunc etiam
 B Imperator Arcadium filium suum Au-
 gustum renuntiavit, Merobaude ite-
 rum & Saturnino Consulibus, die se-
 ptimo decimo Calendas Februarii.
 Nec multo post uniuscujusque sectæ
 Episcopi undique convocati adfue-
 runt, iisdem Consulibus mense Junio.
 Imperator igitur accito Nectario Epi-
 scopo, sollicita deliberatione cum eo
 tractavit, quonam modo Christiana re-
 ligio dissensionibus liberari, & Ecclesia
 ad unitatem revocari posset. Aiebatque
 discutiendam esse controversiam quæ
 Ecclesiis segregaret, ut amputatis di-
 scordiarum causis, Ecclesiis concordia
 restitueretur. His auditis Nectarius,
 C anxius ac sollicitus hærebat. Et accer-
 sito Agelio, tunc temporis Novatia-
 norum Episcopo, utpote qui cum ipso
 in fide consentiret, Imperatoris consi-
 lium ei aperit. Ille cum vir esset alioqui
 pius ac religiosus, sed qui de fidei do-
 ctrina cominus disputare haudquaquam
 valeret, Sisinnium Lectorem suum qui
 hoc differendi munus obiret, elegit.
 At Sisinnius vir imprimis disertus & ma-
 gno rerum usu præditus, & qui præter
 sacrarum Literarum scientiam, Græco-
 rum quoque Philosophiam egregiè
 callebat, cum probe nosset, ejusmodi
 disputationibus non modo dissidia mi-
 nime sanari, verum etiam hæreses ad
 majorem contentionem accendi, hoc
 consilium suggessit Nectario. Quoniam
 compertum habebat, veteres studiose
 cavisse, ne principium existentia filio
 tribuerent, quippe qui censerent illum
 patri coæternum esse: suadet ut dial-
 eticas quidem concertationes omit-
 tat: expositiones autem Veterum in-
 testimonium adducat: utque Impera-

ἡμέρα, καὶ οἱ παρ' ἐκάστοις Ἐπίσκοποι Ἐπιτά
 βασιλεῖα κληθέντες συνηχούσθ' ὡπαρήσαν ἐν
 νεκταρίῳ μὲν καὶ ἀγέλιος, τῆς ὁμοσιᾶς προσε-
 σῶτες πίσεως Ἰουλιανῶν ἢ δημόφιλος· ἐνο-
 μιανῶν ἢ αὐτὸς ἐυνόμιος· τῶν ἢ ταμακεδο-
 νίε φερνάντων, ἐλδύσιος ὁ κυζικεὺς· ὁ ἢ βασι-
 λεύς, δέχεσθ' μὲν οὖν σωεληλυθότας καὶ τὸ
 παρ' ἐκάστου δόγμα ἐγράψον λαβῶν, καθ'
 ἑαυτὸν τε ἠρόμενος, ἠύξασθ' ἐκλενωῶς σωε-
 γῆσαι αὐτῶν τὸν Θεόν, πρὸς τὴν τῆς ἀληθείας
 ἔπιλογὴν· εἶτα ἐκάστον τῶν γεγραμμένων
 δογμάτων ἀναγνῶς, τὰ μὴν ἄλλα πάντα ὡς
 χειρισμὸν τῆς τριάδος· εἰσαγόντα μεμψά-
 μος, ἐρήξας μόνον ἢ τὴν ἢ ὁμοσιᾶς ἐπι-
 νέσας ἐδέξασθ' αὐτὴ πρὸς φασίς γέγονε οὖν
 ναυαλιανῶς, πάλιν ἐπὶ πρὸς ἀξάντας, ἐν δὲ τῶν πό-
 λεων τὰς σωμαγωγὰς ποιῶν· ὁ γὰρ βασι-
 λεύς θαυμάσας αὐτῶν τὴν ἀρετὴν οὐκ οἰκείως
 ἢ τὴν πίσιν ὁμόνοιαν, νόμῳ ἐκέλευε τῶν μὲν
 οἰκείων κροῦσθ' ἐν ἀδελφῶς ἐκκλησίῳν τόπων· ἔχειν
 ἢ καὶ πρὸς ὁμοσιᾶς ἐκκλησίας αὐτῶν, ἀπὸ
 καὶ οἱ τῆς αὐτῆς πίσεως ἔχουσιν· οἱ ἢ πρὸς ὁμοσιᾶς
 τῶν ἄλλων Ἰρησκειῶν, ἐκ τῆς πρὸς ἑαυτῶς
 διαφορίας ἐν καταγνώσει πρὸς τοῖς ὑφ' ἑαυ-
 τοῖς ἐγεγόνεισαν ἀμνηχανία τε καὶ λύπη κα-
 τὰ θεοῦ ἀνεχώρησεν καὶ γράμμασι οὖν οἰ-
 κείως παρεμυθέντο, παρανεύοντες μὴ ἀχθε-
 σθαι ἐφ' οἷς πολλοὶ καταλιπόντες αὐτὰς, τὰ
 ὁμοσιᾶς πρὸς ἑαυτῶν· πολλὰς γὰρ εἶναι οὖν
 κλητὰς, ὀλίγας ἢ οὖν ἐκλεκλίας ὅπως οὐκ ἐλε-
 γον, ἠνίκα τὸ πολὺ ἔλαθ' αὐτοῖς ἐκ δυνα-
 σείας πρὸς ἑαυτῶν· ἀλλὰ μὴν ἐδὲ οἱ τῆς ὁμο-
 σίαι πίσεως, τῶν λυπηρῶν τελέως ἦσαν ἐλδί-
 τερῶν τὰ γὰρ καὶ ἀνλιοχίαν, οὖν τῆ σιωδῶ
 πρὸς φασίς διέκελευεν αἰγύπτιοι μὲν γὰρ οἱ εἰς
 Ἰουλιανῶν· οὖν πάλιν συμπεσάποιοντες, τὸν
 Φλαβιανὸν ἐξωθεῖν τῆς ἀνλιοχίαις ἐλεγον·
 οἱ ἢ ἐκ παλαιστίνης, Φοινίκης τε καὶ συρίας,
 ὡς Φλαβιανῶς σωεγήκεσαν· τὸτο μὴν οἱ-
 τε τὸν ἐδέξασθ', καὶ χῶρεν ἐρῶ.

A dies adesset quæ ad id præstituta fuerat,
 singularum sc̄ctarum Ep̄iscopi ad palati-
 um vocati accurrerunt. Aderant igitur
 Nectarius quidem & Agelius, consub-
 stantialis fidei propugnatores: Ariano-
 rum vero Demophilus: Eunomianorum
 Eunomius ipse: Macedonianorum E-
 leusius Cyzicenus. Postquam convenif-
 sent, Imperator eos benigne excepit: &
 libello fidei à singulis accepto, inde in
 cubiculum digressus, remotis arbitris
 Deum intente precatus est, ut ad di-
 gnoscendam veritatem sibi auxilio esset.
 Posthæc perlectis uniuscujusq; dogma-
 tis libellis, cætera quidem dogmata, ut
 pote quæ Trinitatis divisionem induc-
 rent, damnavit, chartasque laceravit:
 solam vero consubstantialis fidem lau-
 davit atque suscepit. Atque hæc causâ
 fuit, cur Novatiani iterum prospere
 agentes, intra urbes sacros conventus
 peragerent. Etenim Imperator doctri-
 nam fidei illorum plane cum suis con-
 sentientem admiratus, lege latâ præce-
 pit, ut Oratoriis suis intrepide potiren-
 tur, utque eorum Ecclesiæ eadem quæ
 fidei suæ Basilicæ, privilegia possiderent.
 Aliarum vero sc̄ctarum Antistites ob
 mutuam inter ipsos dissensionem in re-
 prehensionem suorum venerunt: & ad
 inopiam consilii redacti ac mœrore con-
 fusi, domum discesserunt: scriptisq; ad
 suos literis eos consolati sunt: monentes
 ne ob id molestiâ afficeretur, quod multi
 ab ipsorum partibus deficientes, ad con-
 substantialis fidem accederent. Quippe
 multos quidem vocatos esse, paucos
 autem electos. Quod quidem ipsi mi-
 nime dicebant, tunc cum per vim ac
 metum omnes fere ab eorum partibus
 starent. Sed ne illi quidem qui consub-
 stantialis vocem tuebantur, omni peni-
 tus dolore ac molestiâ caruerunt. Ete-
 nim Antiochensis Ecclesiæ causâ, Epi-
 scopi qui Concilio interfuerant, duas in
 partes sunt dirempti. Egyptii enim
 & Arabes ac Cyprii rursus in unum coe-
 untes, ajebant Flavianum Antiochiâ
 expelli debere. Palæstinæ vero & Phæ-
 nices ac Syriæ Episcopi Flaviano fave-
 bant. Cujusmodi autem exitus fuerit
 hujus negotii, dicam suo loco.

A

CAPUT XI.

De Maximo tyranno; qualiter is Gratianum dolo interemit: quo tempore propter metum Maximi, Iustina Valentiniani pueri mater, Ambrosio Mediolanensi Episcopo insidiari invita destitit.

Isdem fere temporibus quibus hæc Concilia Constantinopoli celebrabantur, in Occidentis partibus hæc gesta sunt. Maximus ex insula Britannia profectus, Imperium invasit, & Gratianum contra Alamannos tunc temporibus bellum gerentem aggressus est. In Italia vero, cum Valentinianus adhuc admodum puer esset, rerum cura penes Probum erat, virum Consularem, qui tum Præfecturam Prætorii administrabat. At Iustina Valentiniani Augusti mater, cum esset Ariana, viro quidem superfite confubstantialis fidei sectatores nullo damno officere poterat. Sed post mortem viri, cum filius ipsius adhuc tenera ætate esset, Mediolanum veniens, maximos tumultus adversus Ambrosium excitavit, eumque deportari in exilium iussit. Cumque populus pro incredibili amore quo Ambrosium prosequeretur, resisteret, & eos qui illum in exilium rapere contendebant, repelleret; eodem temporis momento nuntiatum est, Gratianum Maximi tyranni dolo interemptum fuisse. Etenim Andragathius Comes Maximi, occultatus in lectica muliebri quæ à mulis portabatur, cum satellitibus suis præcepisset, ut ubique divulgarent Imperatoris uxorem eà lecticâ vehi, juxta urbem Galliæ Lugdunum occurrit Imperatori fluvium transenti. Ille uxorem suam esse credens, dolum minime præcavit: sed in hostis manus, tanquam cæcus in foveam incidit. Repente enim Andragathius è vehiculo profiliens, Gratianum peremit. Obiit igitur Gratianus Merobaude & Saturnino Consulibus, cum regnasset annis quindecim, vixisset autem annis quatuor ac viginti. Hic casus iram matris Imperatoris Valentiniani adversus Ambrosium repressit. Valentinianus vero necessitati temporis obsecutus, invitus licet, Maximum Imperii collegâ admisit. Probus tamè Maximi potentiâ reformidans, ad partes Orienti propiores secedere constituit. Confestim igitur ex Italia digrel-

Κεφ. ια΄.

Περὶ μαξίμου τυράννου, ὅπως τὸν γρατιανὸν ἀπέκτεινε
& ὅτι κατὰ ἀμβροσίον τὸν ἐπιπέσει μεδιολάνων ἐπιπέσει, ὅτι
πρὸς μαξίμου δὲ ἵνα ἡ μήτηρ βασιλευσάντων ἐπιπέσει
πρὸς ἀκρίβειαν ἐπιπέσει.

Υπὸ τῷ οὗτὸν αὐτὰς χρόνος, καὶ ἡ βασιλευσάντων πόλις τῶν σιωδῶν ἐγένετο, τὰ δὲ περὶ τὰς ἐπιπέσεις μαξίμου ἐν τῷ περὶ τὰς βρεθάνιας μερῶν, ἐπανεστὴ τῇ ῥωμαίων ἀρχῇ, καὶ καλονοῦν γραλιανὸν εἰς τὸν κτ' ἀλαμανῶν πόλεμον ἐπιπέσει ἐν τῇ ἰταλία κομιδῆ τὴν τυγχάνουσαν ἐλαβεν, τὴν τῷ πρῶτον μάλιστα εἶχε φρογνίδα πρὸς τὸν ἴσον τῶν τῶν ἰσάρχων τότε χειρίζων ἀρχὴν ἵνα τῇ βασιλείῳ ἐλαβεν ἡμιονοῦν φρογνίδα, ζῶντι μὲν τῷ ἀδελφῷ ἐδὲν εἶχε βλάβειν οὗτον φρογνίδα τὸ ὄνομα ἐπειδὴ τῷ κομιδῆν ἐπὶ τὸν υἱὸς, κατὰ τὴν ἐλάνσα τῶν μεδιολάνων, ταραχὰς μάλιστα κτ' ἐπιπέσει Ἀμβροσίον ἐκίνησεν, ἐξορίαν αὐτὸν πεμφθῆναι κελεύσας ἵνα ὁ λαὸς ἀνείχεν ὑπερβαλλόντως ἀγαπῶν Ἀμβροσίον, καὶ τοῖς ἐλκεν ἐπὶ τῶν ἐξορίας ἀπέδρασαν ἀντίστασι, ἐν τῷ οὗτῳ ἀρχὴν ὅτι γραλιανὸς δόλω τὸν τυραννὸν μαξίμου ἀπέκτεινε ἐν φορέῳ γὰρ κλίνῳ μιμημένῳ, καὶ ἡμιονοῦν φρογνίδα, κατὰ τὴν φρογνίδα μαξίμου ἐπιπέσει ἀνδραγάδιον, ἀπέκτεινεν τοῖς δεσφύροις κελεύσας, αἷς εἶπεν ὅτι σιλῆως γραλιανὸν γαμῆν, ὑποπτόν τῃ βασιλείῳ ἀπέκτεινεν τὸν γαλιανὸν πόλεμον μὸν διαβαίνοντι ὃ τῷ πειεύσας τὴν γαμῆν ἵνα, τὸν δόλον οὐκ ἐφυλάξατο ἀλλ' ἄπειπε τὸν φλός εἰς ὄρυμα, τὸν πόλεμὸν εἰς τὰς χεῖρας ἐπέσειν ἐκπηδήσας γὰρ ἐπὶ φερέσει ἀνδραγάδιον, τὸν γραλιανὸν διεχρεῖσας τὸν ἐπὶ ἐν ὑπαίεῳ μερῶν δὲ ἐκ τῶν ἰσάρχων, βασιλεύσας ἐπὶ δεκαπέσει, ζῆσας ἐπὶ ἐκκοπῆσας ἐπὶ τῷ φρογνίδα, ἐπανεστὴ τὴν κτ' Ἀμβροσίον τῷ μήτρῳ τῷ βασιλείῳ ὀργὴν ἐλαβεν ἵνα ἀκρίβειαν ἀνάγκη τῷ καιρῷ περὶ τὸν μαξίμου βασιλείαν ἀπέκτεινεν, τότε οὗτος φοβηθείς τὴν μαξίμου δυνάμιν, ἐπὶ τὰ ἀνατολικώτερα μέρη ἀναχωρεῖν πρὸς τὸν ἵνα ἐν αἷς εἶχεν ἀναχωρεῖ ὅτι τῇ ἰταλίᾳ κτ' ἐπὶ

τῶ Ἰλλυρῆα γῆρῳ γῆν, ἐν Θεσσαλονίκη τῆς Μακεδονίας διέτριβεν. A fus, venit in Illyricum, & in urbe Macedoniae Thessalonica sedem fixit.

Κεφ. 16.

CAP. XII.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος κατὰ μαξίμου δυνάμειν μεγίστην ὑπερπλάσας, καθ' ἐν καιρὸν ἐνώριον αὐτῷ ἐκ Πλακίλλης ἐπέβη, ἀρκάδιον μὲν ἐκ κωνσταντίνου πόλεως κατέλιπεν· αὐτὸς δ' ἐν μεδιολάνῳ, τῷ τυραννῶ προσέμιξεν.

Quomodo Imperator Theodosius collectis adversus Maximum ingentibus copiis, quo tempore Honorius ei ex Flaccilla natus est, Arcadium quidem reliquit Constantinopoli, ipse vero juxta Mediolanum confixit cum Maximo.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδόσιος ἐν φρεσὶν μεγάλης καθίστατο δυνάμειν τε μεγίστην καὶ τυραννῆς ἠυτέπειεν· ἐυλαδέρῳ μὴ καὶ τῷ νέῳ καλεσθέντι οὐρανῷ τὸν τυραννῶ Φόνοι βελδισθεὶς καὶ ταυλοῦ καὶ πρῆσθῆς πρῶτων παρῆν, εἰρήνῳ πρῶτῳ βασιλέως αἰτέσας· τότε δὴ καὶ πρῶτον τῷ βασιλεῖ γὸς ὀνόματι· τεχθεῖς ἀπὸ ἐκ τῆς γαμῆλης Πλακίλλης, ἐν ἰσπαλείᾳ ῥιχομηλῆς καὶ κλεάρχου, τῆ ἐνάτη τῆ σπημῆς μῶνός καθ' ἡν ἰσπαλείαν καὶ ἀγγέλιον ὁτῶν ναυαλιανῶν ἐπισκοποῦ· μικρὰ πρῶτον ἐτελοῦσθαι τῆ ἡ ἐξῆς ἰσπαλείᾳ, ἧς ἦν δεκάδις αὐγῆς τὸ πρῶτον καὶ βαυδῶν, τελοῦσθαι τὴν τιμωθῆς τῆ ἐπισκόπου ἀλεξάνδρειας, Θεοφίλου τὴν ἐπισκοπὴν ἐκδέχεσθαι· μετὰ ταῦτα δ' ἐκινῶν ὕστερον καὶ δημοφίλου ὁ τῆς ἀρσανῆς πρῶτος Ἰρησκείας, τέλει βίβι ἐχρήσατο· δευτέρου δ' μαρτῶν πρῶτος ἐπισκοποῦ τῆς οἰκείας αἰρέσεως ἐκ Ἰράκους μετὰ ταῦτα ἀπὸ τῆν ἐπισκοπὴν ἐπέπεσαν· ἀλλ' ὅσα ἐχρήσθαι ὁ μαρτῶν ἐπ' αὐτῷ ἡ δὴ πρῶτος ἡ δευτέρου Ἰρησκεία, ὡς ὕστερον λέξω· Δαρόθεον τε αὐτῶν ἐκ τῆ ἀντιοχείας τῆς ἐν Συρίᾳ μετὰ ταῦτα ἀπὸ τῆν ἐπίσκοπον ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν καὶ μαξίμου πόλεμον ἤλαυνε, καθ' ἅλιπὸν ἐν τῆ κωνσταντινῶ πόλει τὸν γόν δεκάδιον βασιλεύοντα καὶ ταλασίαν τε τὴν Θεσσαλονίκην, ἐυρίσκει ὅτι καὶ καλεσθέντι πολλῆ ἀθυμῆς διάγοντας, ὅτι ἀνάγκην τὸν τυραννῶ ὡς βασιλέα ἐδέξατο ὁ Θεοδόσιος· ἡ ἐκ μὲν τῷ φανερῶ ἐδέτερον εἰδείνεν· ἄτε γὰρ ἠθέτα, ἄτε πρῶτον ἐδέχετο τὴν μαξίμου πρῆσθῆσαν· ἡ μὴν ἠνείχετο πρῶτον τυραννῶ τῶ ῥωμαίων δευτέρου, πρῶτον ἡ βασιλικῆ ὀνόματι ἀναλασάν τῆς δυνάμει τῶν σεβαστικῶν ταμάτων, ἐπὶ τὴν μεδιολανὸν ἐχώρει· ἐκείνῳ δὲ φθάσει ὁ μαξίμος.

Imperator vero Theodosius in maximam sollicitudinem conjectus est: metuensque ne juniorem quoque Valentinianum tyrannus per insidias interficeret, ingentes adversus eum copias comparavit. Eodem tempore Persarum legati advenere, pacem ab Imperatore flagitantes. Alter etiam filius Honorius Imperatori tunc natus est ex Flaccilla conjuge, Richomere & Clearcho Confilibus, die quinto Idus Septembris. Quo quidem anno Agelius Novatianorum Episcopus ex hac luce migravit, paulo antequam nasceretur Honorius. Sequenti anno, Arcadio Augusto primum & Bautone Confilibus, mortuo Timotheo Alexandrinae urbis Episcopo, Theophilus sacerdotii curam suscepit. Anno post Demophilus Arianae partis Episcopus extremum diem obiit. In cuius locum Ariani Marinum quendam suae sectae Episcopum ex Thracia accitum substituerunt. Verum Marinus non diu permanfit. Ejus porro temporibus, Arianorum secta duas in partes divisa est, ut dicemus infra. Post hunc igitur Ariani Dorotheum ex Antiochia Syriae revocantes, Episcopum sibi constituerunt. Interea Imperator Theodosius ad bellum contra Maximum cum exercitu proficiscitur, relicto Constantinopoli filio suo Arcadio Augusto. Cumque Thessalonicam venisset, Valentinianum ejusque Comites maeore oppressos offendit, propterea quod necessitate compulsi, tyrannum quasi Imperatorem suscepissent. At Theodosius, palam quidem nullum in alterutram partem indicium animi sui dabat. Nam neque legationem Maximi repudiabat, neque admittebat. Sed cum Imperium Romanum sub Imperatoris nomine tyrannica dominatione oppressum videret, & diutius ferre non potuit. Collectis igitur Romanorum militum copiis, Mediolanum contendit. Illuc enim jam Maximus advenerat.

CAPUT XIII.

*De tumultu quem Ariani Constantino-
poli excitaverunt.*

DUm Imperator expeditione belli-
ca occupatus teneretur, Ariani
Constantinopoli degentes tumultum
excitaverunt, huiusmodi astu usi. Solent
homines de rebus quas ignorant, rumo-
res confingere: Quod si quam forte oc-
casionem nacti fuerint, pro suo quisque
voto multò majores spargunt rumores,
utpote cupidi semper novarum. Id vero
tum contigit Constantinopoli. Nam
de bello quod procul gerebatur, alii
aliud confingentes divulgabant, semper
in deteriorem partem exitum rerum spe
sua præsumentes. Et cum nihil adhuc in
bello gereretur, ipsi perinde ac si rerum
spectatores fuissent, de iis quæ non vi-
derant loquebantur: tyrannum scilicet
de Imperatoris exercitu victoriam retu-
lisse, & in prælio tot ex hac, tot ex illa
parte milites occubuisse: ipsum deni-
que Imperatorem propediem in tyranni
manus ac potestatem venturum esse.
Tunc vero Ariani gravi dolore succen-
si: ægre enim ferebant, Ecclesias intra ur-
bem positas, ab iis quos antea persecuti
fuerant obtineri: rumores amplificare
cœperunt. Postquam vero alia quæ
nuntiabantur, ipsis falsorum rumorum
auctoribus persuaserant, non conficta
esse, sed vera quæ ipsi vulgavissent: nam
qui ea auditione acceperant, ipsi men-
dacia auctoribus affirmabant, rem plane
ita se habere ut ab illis accepissent: tunc
vero Ariani resumptâ fiduciâ in apertam
eruperunt insaniam: donumque Epi-
scopi Nectarii conjectis facibus incen-
derunt. Id factum est Theodosio Au-
gusto iterum & Cynegio Consulibus.

CAP. XIV.

*De Victoria Imperatoris Theodosii, deque
tyranni clade.*

Interim Imperatore adversus tyran-
num signa commovente, milites qui
sub Maximo erant, apparatus bellici ma-
gnitudinem audientes, ne fama quidem
tenus impetum sustinere valuerunt, sed

Κεφ. ιγ'.

Περί τῆς ἠρομένης ἐκ κωνσταντίνου πόλεως παραχρῆσιν ὑπὸ
τῶν ἀρειανῶν.

Υπό τὸν αὐτὸν χρόνον καθ' ὃν ὁ βασιλεὺς
τῶν πολέμων ἐχολάζεν, ἔοικεν κωνσταν-
τίνῃ πόλει ἀρεταῖνὸν ταραχῶν κεννηκασίαν
ἐπινοίας τοιαύτης φιλοῦσιν οἱ ἀνθρώποι
λόγους πλάττειν ὡς ἂν ἐκ ἐπίσανται καὶ
καίποτε προφάσεως ἐπιλάβονταί, μείζονας
τῶν ἀρετῶν βάλονταί φήμας ἐξ ἀπίστου καὶ
τέρων αἰετοεργόμοιροι παραμάτων τῶν ἀλλο-
τῶν κ' ἢ τῶν πόλιν ἐξήλθοσ' ἄλλος γὰρ ἄλλοτε
τῆ μακρὰν ἠρομένην πόλεμον πλάττειν
διεφθίμιζον, αἰετὸ ἐπὶ τὸ χεῖρον τῶν ἐπι-
λαμβάνοντες καὶ μηδενὸς ἐπιγνομένου
τὸν πόλεμον, αὐτοῖς τὰ κατὰ αὐτὸν ἰσορρο-
πῆτες, ὡς ἂν ἐκ ἡδύσαν ἐλεγον ὡς οὐ τὴν
ἐπικρατῆς ἐργῶν ἐπὶ τῆ βασιλείῳς διωρα-
καὶ ὅτι τοιοῦτοι καὶ τοιοῦτοι τὴν μάχην περὶ
κασίαν ὅτι ὁ βασιλεὺς ὅσον ἐδέξω τῶν τυραν-
νῶν ἰσοχρῆμος γίνεσθαι τότε δὴ καὶ οἱ ἀρειανῶ-
τες ἐκ πάθους κινήμενοι σφόδρα γο-
λυῶντο, ὅτι τῶν ἐνδοξοῦν ἐκκλησιῶν ἐκράτου
παρ' αὐτῶν πρότερον διωκόμοιροι τὰς ὁμο-
πολλαπλασίους ἐργάζοντο ἐπεὶ ἕτερα τῶν
τῶν λελομένων, αὐτῶν τοὺς πεπλακῶτας αὐ-
εἰς πῆλιν ἤχη ἔχ' ὡς πεπλασμένων, ἀλλ' ὡς
ἀληθῶς ἠρομένων ἂ ἐπλάσαν οἱ γὰρ αὐ-
τῶν ἀλαβόντες, διεβεβαίωτο πρὸς τῶν
γοποιῶντας, μὴ ἄλλως ἔχην, ἢ ὡς παρ' αὐ-
ἀκηκόασιν τότε δὴ ἀνατάρρησαν τῶν
ἀρειανῶν, εἰς ἀλογον χωροῦσαν ὁμο-
καὶ τῶν οἰκίαν ἐπισκόπου νεκταρίου, τῶν
ἐμβαλόντες ἀνήλωσαν τῶν τῶν δὴ τῶν
ἐχρητο, κ' τῶν ὑπατεῖαν Θεοδοσίου
δεύτερον καὶ κυνηγίαν.

Κεφ. ιδ'.

Περί τῆς νίκης τῶν βασιλέων Θεοδοσίου ἐπὶ τῆς
τῆ τυραννῆς.

Τὸ δὲ βασιλεὺς ἐπινοῶν τῶν τυραν-
νῶν πυνθανόμενοι τῶν ἀρετῶν αὐ-
μαξίμω ταπῶμοιροι, ἔτε τῶν ἐκ τῆ
προσβολῆν ἐνεγκεῖν ἐδωκῆσαν
καταπῶν

καταπήξάντες, δέσμιον αὐτῶν τὸν τυραννον
 ἐνεχείρισαν ὡς ἀνηρέθη ἐν τῇ αὐτῇ ὑπαλείᾳ,
 ἐβδόμη καὶ εἰκάδι ἄνδρας μιλῶς ἀνδρα-
 γάθιος ὃ ὁ βασιλέως γραλιανῶ φρονεὺς, τῆς
 ἡπῆς αὐτοῦ ὄμιλος, εἰς τὸν παρὰ κείμενον ποτα-
 μὸν ῥίνας ἐαυτὸν ἀπεπήγη τότε ἐν οἱ βασι-
 λῆς νικηφόροι ἐπὶ τὴν ῥώμην ἐχώρεν ἢ ἢ ἢ ὁ
 ἡγὼς ὀνόματος σὺ αὐτοῖς, κομιδῆ νέος ἂν ἢ ἢ ἢ
 τὴν ἢ μαξιμὸν νικῶν, μετὰ πεπε) αὐτὸν ὁ
 παλῆς ἐκ τῆς κωνσταντίνης πόλεως ἦσαν ἐν
 ἐν τῇ ῥώμῃ ἑλληνικὰς ἐσορῆας ἑλλητῶν
 ὄτε καὶ τὴν ἐαυτῶ ἀγαθότηα ἐπὶ συμμάχε
 τῶ ἀπὸ πᾶτων ὁ βασιλεὺς Θεοδοσίος ἐπε-
 δέξατο ἐστὶ γὰρ ὁ σύμμαχος, πρῶτον μὲν
 ἢ τῆς ἐν ῥώμῃ συγκλήτης ἐθαυμάζετο ὃ ἐπὶ
 παιδύσει λόγων ῥωμαϊκῶν καὶ γὰρ αὐτῶ
 πολλοὶ λόγοι συζητημένοι τῇ ῥωμαίων
 γλώσσῃ τυγχάνουσι βασιλικὸν ἐν λόγον εἰς
 μαξιμον ἐπὶ παλαιῶν γεγραφῶς καὶ διεξελ-
 θῶν, τῶ τῆς καθοσιώσεως ἐγκλήματι ἐνοχοῦ
 ἢ τερρὸν ἐγγύετο διατέτο δὴ δεδιώξον τὸν θάνα-
 τος, τῇ ἐκκλησίᾳ παροσέφυγῃ ὃ ὁ βασιλεὺς
 ἔτως ἢ παρὶ τὸν χριστιανισμὸν ἐυλαβῆς, ὡς
 μὴ μόνον ἐδὲν τῆς αὐτῆ πίστεως ἰερεῖς ὑπέλι-
 μᾶν ἀλλὰ γὰρ καὶ ναυαλιανῶς τὸ ὁμοῦσιον
 φρονῆσις ἀσχυρῶς παροσέδεχέτο· λεοντίῳ
 γὰρ ἐπισκόπῳ τῆς ἐν ῥώμῃ τῆς ναυαλιανῶν
 ἐκκλησίας παρὰ καλῶν χάρεν διδῶς, τὸν
 σύμμαχον ἀπέλυσε ἑγκλήματος συζη-
 μῆς ἐν ἀξιώθει ὁ σύμμαχος, τὸν δὲ πλογο-
 κῶν λόγον εἰς τὸν αὐτοκράτορα Θεοδοσίον
 ἐγραψεν ὁ μὲν δὴ πόλεμος καὶ δεχθῶς
 μετῴκω ἐχθρῶς, τελευτῶν ταχῆαν ἐχε
 τῇ χεῖρῃ.

A timore percussi, tyrannum ipsum vin-
 ctum Imperatori dederunt: qui qui-
 dem interfectus est iisdem Consulibus
 quos supra dixi, die sexto Calendas Se-
 ptembris. Andragathius vero, is qui
 Gratianum Augustum sua manu occi-
 derat, cognita Maximi clade, in vicinum
 fluvium semetipse præcipitem dedit, at-
 que ita suffocatus est. Tunc igitur ambo
 Imperatores Romam victores ingressi
 sunt: cum quibus etiam erat Honorius
 adhuc admodum puer. Nam post victo-
 riam relatum de Maximo, Theodosius
 eum Constantinopoli evocaverat. Romæ
 itaque triumphales ludos ediderunt:
 quo quidem tempore, Theodosius cle-
 mentia suæ specimen adversus Symma-
 chum Consularem virum dedit. Hic
 namque Symmachus inter Senatores
 principem locum obtinebat, & ob præ-
 stantiam Latinæ facultiæ in summa ad-
 miratione erat. Multæ certe orationes
 ejus exstant Latinâ linguâ conscriptæ,
 Cum vero superstiti adhuc Maximo
 orationem de laudibus illius composu-
 isset & coram illo recitasset, eo nomine
 postmodum in crimen majestatis voca-
 tus est. Quo circa extremum supplicium
 metuens, ad Ecclesiâ confugit. Im-
 perator vero Christianam religionem
 tanta prosequatur reverentia, ut non
 solum fidei suæ Antistites præcipuo quo-
 dam honore observaret, verum etiam
 Novatianos qui consubstantialis fidem
 profitebantur, libenter exciperet. Le-
 ontio igitur Novatianorum in urbe Ro-
 ma Episcopo gratificatus, Symmachum
 crimine absolvit. Qui veniam conse-
 cutus, Apologeticum librum in laudem
 Imperatoris Theodosii conscripsit. Hoc
 igitur modo bellum quod ingentia mala
 minari initio videbatur, celeri exitu ter-
 minatum est.

D

Κεφ. ιε΄.

Περὶ φλαβιανῶ ἄντιοχείας.

Περὶ τὸν αὐτὸν χρόνον, παρὶ τὴν συ-
 νείας ἀνιόχῳ τὰδε ἐγγύετο· παυλῖνος
 τελευτήσας, ὁ ὑπὸ αὐτῶ λαὸς τὸν φλα-
 βιανὸν ἐξέτερεπετο καὶ διατέτο παρὰ
 σκεδάσει χειρονοηθῆναι τῶ οἰκείῳ μέρε
 εὐάγριον τῶ ἑπολιῶ ἐπιδύσασιν ἢ ἢ ἢ
 ἢ ἢ ἢ εἰς τὸν τόπον αὐτῶ δὲ καὶ καθίστα-
 ται, φλαβιανῶ τῶ κατασκευάσασιν ὅσοι

CAP. XV.

De Flaviano Antiocheno.

EAdem tempestate apud Antio-
 chiam Syriæ hæc gesta sunt. Post
 mortem Paulini, populus qui cum se-
 quebatur, Flaviano parere detrecta-
 vit: eamque ob causam Evagrium suæ
 partis Episcopum ordinandum cura-
 vit. Qui cum post ordinationem mo-
 dico tempore superstes fuisset, cura
 & studio Flaviani nullus postea in
 ejus locum subrogatus est. Hi

M m

vero qui ob violatum jusjurandum averfabantur Flavianum, separatim collectas agebant. At Flavianus, omnem, ut est in veteri proverbio, lapidem movebat, quo istos etiam suis partibus adjungeret. Quod quidem haud diu postea perfecit, cum indignationem erga se Theophili Alexandrini Episcopi sedasset, ejusque interventu Damasum Romanum Episcopum sibi conciliaffet. Uterque enim infensus erat Flaviano, tum ob perjurium ab eo admissum, tum quod populis consentientibus causam dissidii præbuisset. Placatus itaque à Flaviano Theophilus, misso Romam Isidoro presbytero, Damasi animum adhuc offensum mitigavit: monens ad reparandam populi concordiam necesse esse, ut à Flaviano admisa culpa dissimulatione ac silentio obliteraretur. Ad hunc modum restituta Flaviano communionem, populus Antiochenus progressu temporis paulatim ad concordiam rediit. Et res quidem Antiochenis Ecclesiæ hunc exitum habuere. Ariani enim ex Ecclesiis pulsi, in suburbanis conventus agebant. Per idem tempus mortuo Cyrillo Hierosolymorum Episcopo Ioannes succedit.

Ἰτόν Φλαβιανόν διὰ τὴν ἀπειθήσαν ἀπερ-
 φοντο τῶν ὀρκῶν, καὶ ἰδιαντὰς συναγωγὰς
 ἐποίητο· Φλαβιανὸς δὲ, τὸ τῶν λόγων, πάλαι
 τὸν ἐκίνει, ὅφ' αὐτῶν ἡ τέρας ποιεῖσάων
 ἡ μικρὸν ὕστερον ἐξέλασε καὶ ἐργασάων
 ὀργῶν θεραπεύσας Θεοφίλου τότε δὲ τὸν
 Ξανδρείας ἐπισκόπου, δι' ἑὸς καὶ ἡλίλαξο
 μασον τὸν τῶν Ῥώμης ἐπισκοπὸν ἀμφοτέρων
 ἡ πρὸς Φλαβιανὸν ἐχαλέπων, ἡ μὴ
 διὰ τὸ ἴσορκεῖναι, ἀλλ' ὅτι ἡ αἰτία παρὰ
 Β ἡ ἡ χωρὶς ἐστὶν ὁμόφρονος· Θεραπείας
 ἐν τῶν ὀργῶν Θεοφίλου· πέμψας τὸν ἰσίδωρον
 ἡ πρὸς αὐτὸν, καὶ ἀλαστον λυπέμενον
 δάμασον, λυσιτελεῖν αὐτῶν δι' ὁμόνοιαν
 λαῶν, παρὲν τὸ φθῆσαν Φλαβιανῶν ἐπι-
 μέλημα· ἕως τὸ τῶν Φλαβιανῶν τῶν κοινῶν
 ἀποδοθείσης, ὃ ἐν ἀντιοχείᾳ λαὸς ἡ βροχίον
 πρὸς τὸν Θεοφίλου, τὴν ὁμόνοιαν ἐσεξαι-
 μὴν δὲ ἡ ἀντιοχείαν τοῖσιν ἔρχετο τῶν
 οἰκῶν καὶ αὐτὴν ἀρειανῶν τῶν ἐκκλησιῶν
 Θεοφίλου, ὡς προαείρηται τὸ πόλεως τὰς
 C γωνίας ἐποίησάν· ἐν τῶσιν τῶν καὶ κλη-
 τῶν τῶν ἱεροκλήμων Ἰσοκροπὸν τελεθῆσαν
 τῶν, Ἰωάννης διαδέχεται).

CAPUT XVI.

De Idolorum templis Alexandria dirutis, & ob id commissâ pugná inter Gentiles & Christianos.

Edem tempore Alexandria quoque motus contigit hujusmodi. Infante atque annitente Theophilo Episcopo, jussit Imperator, ut templa Gentilium Alexandria destruerentur, atque id fieret cura ac studio Theophili. Hanc potestatem nactus Theophilus, nihil prætermisit quo Gentilium mysteria contumeliâ afficeret. Ac Mithræ quidem Spelæum repurgavit: Serapeum vero subvertit. Et cruenta quidem Mithræ sacra publice spectanda proposuit: Serapidis vero & aliorum deorum mysteria, quàm ridicula essent ostendit, phallos per medium forum sublimes circumferri jubens. Quæ cum fieri cernerent Gentiles qui Alexandria degebant, iique præfertim qui Philolophiam profitebantur, dolorem suum comprimere haudquaquam potuerunt: sed tragicis facinoribus quæ olim perpetraverant, multo graviora adjecerunt. Etenim signo dato,

Κεφ. ις'.
 Πρὸς τῆς ἐν ἀλεξάνδρῳ καθαιρέσεως τῶν εἰδωλῶν τῶν
 τῶν δὲ ταῦτα συμβεβηκέναι ἰλλήνων ἐχρήσασθαι.
 Κ Αὐτὸν χρόνον τὸνδε, ἡ ἐν τῇ ἀλεξάν-
 δρῳ τοῖσιν παρὰ τὸν ἐχρήσασθαι τῶν
 Ἰσοκροπῶν Θεοφίλου ἀπερῆν, βασιλεὺς αὐτῶν
 λαθε πρὸς ἀσμά λυεῖσάων ἐν ἀλεξάνδρῳ
 τῶν ἰλλήνων ναῶν, καὶ τῶν γινεσάων τῶν
 φίλων φρονησάων ταύτης τῆς ἐξέσεως
 D Ξάμην· ὁ Θεοφίλου, παντὶ τῶν ἐχρήσασθαι
 θυερίσαι τὰ τῶν ἰλλήνων μυστήρια καὶ
 καθαίρει μὲν τὸ μιδρεῖον καὶ ἀσπείρει
 Σεραπείον καὶ τὰ μὴ τῶν μιδρεῖων
 μυστήρια, δημόσια ἐπόμπειν τὰ ἡ τῶν
 ἐπίδοκα καὶ τῶν ἄλλων, γέλωσάων ἐστὶν
 μεσά, ὅσιν φαλλῶν φέρεσάων καὶ
 δια μίσσης τῶν ἀγορῶν ταῦτα ἕως ἡμερῶν
 ὀρῶντες οἱ τῶν ἰλλήνων ἀλεξάνδρῳ ἐλλήνων
 λιστα οἱ φιλοσοφῶν ἐπαγγελόμενοι, τῶν
 πτωχῶν ἡνεῖκαν ἀλλὰ τοῖς πάλαι φραμα-
 γηθείσιν ἀποσέθησαν μείζονα· μὴ γὰρ

ἐκ πνθ σιωθῆμαλ κτ τῶν χριστιανῶν χω-
 ρήσαντες, πάντα φόνον εἰργάζοντο ἡμῖνοι
 δε καὶ οἱ χριστιανοί, καὶ πᾶν κακὸν ἐπικολέ-
 θει κακῶ· ἕως τὸ τοσούτε ἔξεταθη ἡ μάχη,
 ἕως ἂν κόρη τῶν φόνων τὸ γινόμενον ἔπαυσεν·
 ἀπώλοντο γὰρ ἐν τῇ συμβολῇ, τῶν μὲν ἑλλήνων
 ὀλίγοί τῶν δὲ χριστιανῶν σφόδρα πολλοί· οἱ δὲ
 πρῶταί, ἔξ ἑκάστου μέρους ἦσαν ἀνα-
 ελιθῆσι φόβοι ἐκ τῶν γεγονότων εἶχε δὲ
 ἑλλήνων, δεδοκίμας τῶν βασιλέως
 ὀργῶν πρᾶξιαι γὰρ εἰδοκίμαι αὐτοῖς, καὶ ταῖς
 μιαιφονίαις τὸν θυμὸν ἀποσέσαντες, ἀλλο-
 ἀλλαγῆ κατεκρύπτοντο· πολλοὶ δὲ καὶ ἐκ τῆς
 ἀλεξάνδρειας ἐφυγον, καὶ τὰς πόλεις μερι-
 ζόμενοι ὧν ἦσαν οἱ δύο γραμματικοί, ἑλλά-
 διος καὶ ἀμμωνίου, παρ' οἷς ἐγὼ κομιδῆ
 ἦν ὧν ἐν τῇ κωνσταντίνῃ πόλει ἐφοίτησα· ἑλ-
 λάδιος μὲν ἐν ἱερῶς τῆς διὸς εἶναι ἐλέγετο
 ἀμμωνίου δὲ ἰθὺς· ἔτω δὲ καὶ κατὰ καλα-
 σαλένι, σιωλαμβάνοντο πρὸ θεοφίλου
 πατρὸς τῶν κατὰ λυσιν τῶν ναῶν, ὃς τῆς ἀλε-
 ξάνδρειας ἐπαρχος, καὶ ὁ ἡγούμενος τῆς στρα-
 τωτικῆς τάγμαλ· τὰ μὲν ἐν ἱεροῖς κατεσρέ-
 φετο τὰ δὲ ἀγάλματα τῶν θεῶν μετεχω-
 νήετο εἰς λεβήτια, καὶ εἰς ἑτέρας χρείας τῆς
 ἀλεξάνδρειαν ἐκκλησίας, τῆ βασιλέως χα-
 ρισαμῆς δὲ θεὸς εἰς δαπανήματα τῶν
 πτωχῶν πάντας ἐν δὲ θεὸς σιωπεύσας ὁ
 θεοφίλος, ἐν ἀγάλμα τῶν θεῶν ἀχώ-
 νητον τρεῖς κελεύσας, δημοσίᾳ παρῆσθη-
 σαι ἵνα, φησὶ, χεῖρας παρῆσθαι μὴ δροήσω-
 ται οἱ ἑλλήνες τοιούτους παρῆσθησθαι
 θεὸς· ὅτι τῆτο πᾶν ἀνωμόρον οἶδα ἀμ-
 μωνίου τὸν γραμματικόν, ὃς ἐλέγε δευρὰ πέ-
 πηται τῶν ἑλλήνων ἱρησκίαν ἵνα μὴ καὶ ὁ
 εἰς ἀπορίας ἐχωνεῖθη, ἀλλ' ὅτι γέλωι τῆς
 ἑλλήνων ἱρησκίαις φυλάτῃται ἑλλάδιος· ὃ
 παρῆσθησθαι ἡνυχει, ὡς ἐνεία εἰν ἀνδρας ἐν τῇ
 συμπηγάδι φονεύσας· τὰ μὲν ἐν τῇ τῶν
 ἀλεξάνδρειαν τότε τοιαῦτα ἐχέετο.

A omnes simul uno impetu in Christianos
 irruentes, obvium quemq; obtruncant :
 sed & Christiani seiplos defendere cœ-
 perunt : malumque malo cumulabatur.
 Pugna porro eo usque producta est, quo-
 ad cædis fatietas finem malo imposuif-
 set. Perierunt autem eo conflictu, ex
 Gentilibus quidem pauci : ex Christia-
 nis vero quamplurimi. Vulnerati autem
 ex utraque parte erant innumerabiles.
 Exinde ob admissum facinus metus in-
 vasit Gentiles, iram principis reformi-
 dantes. Nam posteaquam cuncta pro
 libidine sua patrasent & furorem suum
 cadibus extatiasent, alius alibi sese oc-
 cultavit. Multi etiam ex urbe Alexan-
 dria profugerunt, per varias civitates dis-
 persi. Ex quorum numero fuere Gram-
 matici duo, Helladius & Ammonius :
 quorum ego admodum adolescens
 Constantinopoli auditor fui. Et Hel-
 ladius quidem Jovis; Ammonius vero
 Simiæ sacerdos esse dicebatur. Malo ad
 hunc modum sedato, Præfectus Alex-
 andriæ & Dux militum Ægypti, Theo-
 philo in destruendis templis suppetias
 tulere. Ac templa quidem disturbata
 sunt. Statuæ vero in lebetes & in alios
 Alexandriæ Ecclesiæ usus conflata, cum
 Imperator Deos Gentilium ad susten-
 tandos pauperes ei donavisset. Cæ-
 terum Theophilus cum omnes Deo-
 rum statuas confregisset, unam illius
 quem supra nominavimus Dei integram
 servari ac publice proponi iussit : ne
 Gentiles, ut agebat, quandoque inficia-
 rentur hujusmodi se Deos coluisse.
 Quam rem ægre admodum tulisse Am-
 monium Grammaticum equidem certo
 scio. Quippe dicere solebat, gravi in-
 juria affectam esse Gentilium religio-
 nem, quod unica statuta conflata non
 esset, sed ad religionis ipsorum ludibri-
 um servaretur. Helladius vero apud
 quosdam gloriatus est, quod in con-
 flictu novem homines sua manu intere-
 misset. Et hæc quidem tunc temporis
 gesta sunt Alexandriæ.

Mm ij

A

CAPUT XVII.

De literis hieroglyphicis in Serapidis templo repertis.

Porro dum Serapidis templum destrueretur ac nudaretur, inventae sunt in eo literae lapidibus incisae, quas hieroglyphicas appellant. Ex literae crucis formam referebant. Quas cum cernerent Gentiles simul & Christiani, suae quisque religioni eas adaptabant. Nam Christiani signum esse dicentes salutatis Christi passionis, propriam religionis suae notam, crucem scilicet, esse censebant. Gentiles vero commune quiddam Christo & Serapidi esse affirmabant: si quidem crucis effigies aliud apud Christianos, aliud apud Gentiles significat. Dum haec inter illos agitur controversia, quidam ex Gentilium errore ad Christi fidem conversi, qui hujusmodi literarum notitiam habebant, notam hanc crucis forma depictam interpretantes, venturam vitam significare docuerunt. Hoc igitur Christiani, utpote quod ad religionem suam magis faceret, avide arripientes, animos efferte caeperunt. Posteaquam vero aliis etiam hieroglyphicis literis indicatum est, finem tunc habiturum Serapidis templum, cum nota crucis apparuisset: id enim designare venturam vitam: multo plures ad Christianam religionem se contulerunt, & peccata sua confitentes baptismum Christi susceperunt. Atque haec sunt quae de crucis symbolo auditione accepi. Ego vero nequaquam existimo, Aegyptiorum sacerdotes dum hanc crucis effigiem lapidibus incidere, eorum quae Christo eventura erant notitiam habuisse. Nam si mysterium adventus Christi in terras, absconditum fuit saeculis & generationibus, ut loquitur Apostolus: ipsumque totius malitiae principem Diabolum latuit, multo magis ministros illius, Aegyptiorum scilicet sacerdotes fugit. Verum Dei providentia in ejus literae inquisitione idem fieri permisit, quod antea in Apostoli Pauli praedicatione ostendebat. Ille enim cum Divini Spiritus sapientia instructus esset, simili via & arte usus, multos Atheniensium ad Christi fidem traduxit: tunc cum titulum quem aerae incryptum legerat,

Κεφ. ιζ.

Περὶ τῶν ἱεροθίντων ἐν τῷ Ἱεραπίδι τῶν γραμμάτων ἱερογλυφικῶν.

ΕΝ δὲ τῷ ναῷ τῆς Σεραπίδος ἡ λυομένη καὶ γυμνωμένη, ἤντη ἡ γραμμάτια ἐργασασθαι τοῖς λίθοις, τὰ καλεωμένα ἱερογλυφικά. ἦσαν δὲ οἱ χαρακτῆρες, σαυροειδῆς ἔχοντες τύπος· τῆς ὁμοίας χριστιανῶν καὶ ἑλλήνων, τῆ ἰδία ἐκάτεροι Ἰηροσκεία πρὸς ἡμῶν. Ὁ χριστιανοὶ μὲν γὰρ, σημειῶντες κατὰ Χριστὸν (ὡς περὶ τῶν παθῶν εἶναι λέγοντες) τὸν σαυροειδῆ εἶναι τὸν χαρακτῆρα ἐπιμιζόν ἑλλήνων, ὅτι κοινὸν Χριστῷ καὶ Σεραπίδι ἔλεγον· εἰ δὲ σαυροειδῆς χαρακτῆρ, ἀλλὰ μὴ χριστιανῶν, ἄλλο δὲ ἑλλήσι ποιεῖται τὸ σύμβολον τῶν δὲ ἀμφοτέρωθεν, τῶν τῶν ἑλλήνων τῷ χριστιανισμῷ προσελθόντων. τὰ ἱερογλυφικά τε γραμμάτια Ἰηροσκεία νοι, διεμυλωμένοις τὸν σαυροειδῆ χαρακτῆρα, ἔλεγον σημαίνον ζῶν ἐπέχομένῳ τῷ πλείον οἱ χριστιανοὶ εἰς τὴν οἰκίαν Ἰηροσκείας ἀρπάζαντες, ἀλαζονικώτερον διέβησαν· ὅτι καὶ δι' ἑτέραν γραμμάτων ἱερογλυφικῶν ἐδήλητο, τί ἐστι τὸ Σεραπίδι ἱερογλυφικῶν, ὅτι σαυροειδῆς Φανή χαρακτῆρ, τῆτο γὰρ τὴν ἐπέχομένῳ ζῶν, πολλὰ πλείους πρὸς ἡμῶν τῷ χριστιανισμῷ καὶ τὰς ἀμαρτίας ἐπιμολογῶντο, ἐδαπίζοντο τὰ μὴ εἶναι σαυροειδῆ χαρακτῆρ, ἡμῶν, τοιαύτη ἀνήκουσά ἐγὼ δὲ εἶφημι δὲ αἰγυπτίαν ἱερογλυφικῶν τὰ περὶ τῆς Χριστοῦ προσγνώσκοντες, δαπτοῦσα τὸ σαυροειδῆς γράμμα εἰς τὸ πᾶν εἰς τὸν κόσμον καθότι μυστήριον ἦν δαπτοκρυμμένον ἀπὸ τῶν αἰώνων καὶ ἀπὸ τῶν ἡμετέρων. ὡς Φησὶν ὁ ἀπόστολος, καὶ ἔλαβε τὸν ἀρχαῖον πονηρίας διάβολον, πολλὰ μᾶλλον δὲ ὑπερέτας αὐτῆς ἱερῆς αἰγυπτίαν τῆτο διέσθη ἄλλ' ἢ πρὸς τὴν παρεσκόλασε τῆτο γὰρ ἐπιτήτῃ γράμματι ζῆησει, ὅτι καὶ ἐπιδυσόλω Παύλῳ ἐπέδειξε πρῶτον καὶ ἐκείνῳ ἵσως εἶς πνεύματι σοφῶς γινώσκων, τῆ ὁμοία μεθόδῳ πρὸς ἀθηναίους χριστιανῶν, πολλὰς εἰς τὴν πίσιν προσήγαγον, ὅτε τὰ ἐπι τῷ βωμῷ γεγραμμένα ἀναγινώσκοντες.

πρὸ ἰδῶ λόγῳ προσήρμωσεν εἰ μὴ ἄρα πῆς λέ-
γοι, ἐνηργηκέναι τὸν Θεολόγον εἰς οὐδὲν αἰγυ-
πίων ἱερείς, ὡς πρὸς Ἐπιτρεβαλαμ, καὶ Ἐπιτρε
καϊάφα· καὶ γὰρ ἐκείνοι ἀκόντες τῶν ἀ-
γαθῶν προσεφθόσαν· τὸσαῦτα μὴν τῶν
τέτων εἰρήδω.

A prædicationi suæ adaptavit. Nisi quis
fortasse dicat, verbum Dei operatum ef-
se in sacerdotibus Ægyptiorum, per-
inde ac olim in Balaamo & in Cajapha,
Nam & isti præter animi sui sententiam
bona vaticinati sunt. Sed de his satis.

Κεφ. ιη΄.

Ὁ βασιλεὺς Θεοδοσιος ἐν τῇ Ῥώμῃ γενόμενος, πολλὰ πάλιν
ἀνὰ φιλίαν, ἀπέλασεν τὰ ἐν τοῖς μαγαζείοις ληστῆρια,
καὶ τὰ ἐν τοῖς πορείοις ἀποκατὰ σείσρων.

CAP. XVIII.

Quomodo Imperator Theodosius Roma de-
gens, plurimum utilitatis urbi contulit,
sublatis furum apud mancipes receptaculis,
& turpibus crepitaculis lupanarium.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Θεοδοσιος ἐπὶ ὀλίγον
καὶ τὴν ἰταλίαν διατείνας, μέγιστα
τὴν Ῥωμαίων ὠνήσε πόλιν· τὰ μὴν τῶν δένων
τὰ τῶν ἀφεικῶν καὶ γὰρ πολλὰ ἐφιλομήσα-
το· ἀφεικῆ δὲ πάλιν ἀιχμύλω τὴν πόλιν· μίαν
μὴν τὴνδε ἦσαν εἰς δευκαεὶ καὶ τὴν μεγίστην
Ῥώμην οἰκοῦντα μεγέθει, ἐν οἷς ὁ τῆ πόλει
χορηγέτωρ ἀρῆτος ἐγένετο· οἱ τε παρὶς ἀ-
ρῆτοι τέτων, οἱ μάλιστα τῆ Ῥωμαίων γλώσ-
ση καλεῖται, παρὶς ὁ δὲ χροὸν ληστῆρια
οὐδὲ οἴκους ποιοῦν· ὡς γὰρ ἦσαν οἱ τῶν οἰκῶν
μυλῶνες καὶ βάθεις τὴν θέσει ἔχοντες, καὶ τὸ
πυλὸν ἐκάστω οἰκῆματι καπηλεία κα-
ταβάσαντες, ἀρῆνας τὲ ἐν αὐτοῖς προσήσα-
ντο, δι' αὐτῶν ἐλοχῶντο πολλὰ· οὐδὲ μὴν
τῆ χροὸν τὴν εἰσιόνταν, οὐδὲ καὶ δι' ἀκρα-
σίαν ἀιχμύλω ἡδονῆς· ἐν γὰρ πνικτικῆς
καπηλείας εἰς τὸν μυλῶνα ἐπέπιπτον
καὶ τὸ ἔπαχον μάλιστα οἱ ξένοι τῆ Ῥώμῃ ἐπι-
δημῶντες· ἡναγκάζοντο οἱ ἀλλοῖες, ἐν τοῖς
μυλῶσιν ἐργάζεσθαι· πολλοὶ τε καλεγήρασαν
ἐν αὐτοῖς, μὴ συγχωρηθέντες ὑπεξελθεῖν, τοῖς
τε οἰκείοις ἑαυτῶν τὲ τεθνηκέναι δόξαν παρε-
χκοῦτες· ἐν τῇ παρὶς ταύτῃ τῆ σελῶ τῆ
τῆ βασιλείας Θεοδοσίου ἐπέπεσαν· ἐπεὶ δὲ ὁ
σραβῶτης καὶ ἀκλῆστος τῶν μυλῶν γρόμενος
διέβη οὐκ ἠφίετο, πασάμεν ἠνείχε
ἀπὸ τῶν οἰκῶν καλύοντας διεχρήσατο· οἱ
δὲ φόβου τῶν γνομένων, ἰὸν σραβῶτῳ ἀπέλυ-
σαν γὰρ ταῦτα ὁ βασιλεὺς, τὰς μάλιστα
μὴν ἐπιμνήσατο ἵνα τὴν λησθόχους οἴκους ἐκεί-
νας κατασραφῆται· ἐπέλασσε μίαν μὴν δὴ
τοιαύτῳ ἀιχμύλω ὁ βασιλεὺς ἀπέλασε τῆς
βασιλείας πόλιν, ἑτέραν δὲ τοιαύτην εἰ-
ρήλω ἐπιμοιχία γυνῆ, καὶ διορθώσει, ἀλλὰ

Porto Imperator Theodosius exiguo
tempore in Italia commoratus, Ro-
manæ civitati plurimum profuit, partim
largiendo, partim auferendo. Nam &
multa liberaliter in eam contulit: & duo
ejusdem probra ac dedecora sustulit.
Horum alterum fuit hujusmodi. Erant
in urbe Romæ ædes amplissimæ à priscis
tempotibus ædificatæ, in quibus panis
ficbat, qui civibus dividebatur. Harum
ædium præpositi, quos Romani patrio
sermone Mancipes vocant, ædes illas
progressu temporis furum receptacula
effecerunt. Nam cum pistrina ædium
illarum in profundo sita essent, ipsi ad la-
tus singularum ædium extructis popinis
scorta in illis prostituentes, hac arte mul-
tos insidiosè deceperunt, qui vel cibi ca-
piendi, vel explenda libidinis causâ eo
accesserant. Ex caupona enim, artificio
cujusdam machinæ delabebantur in pi-
strinum. Hujusmodi insidiis excipiebantur
præcipue peregrini qui Romæ dege-
bant. Cæterum capti, in pistrino opus
facere cogebantur. Multique in illis con-
fenuerunt, cum exeundi facultas non
esset, & propinqui mortem illos oppet-
tisse crederent. Forte quidam ex Im-
peratoris Theodosii militibus, in hunc
laqueum decidit. Qui cum in pistrino
conclusus egredi prohiberetur, districto
quem gestabat pugio, eos qui pro-
hibebant interfecit. Illi metu perculli,
hominem dimiserunt. Quod cum Im-
perator cognovisset, mancipes quidem
ipsos supplicio affecit: ædes vero quæ
latronum erant receptacula destrui jus-
sit. Atque hoc unum est ex probris
ac flagitiis, quibus Imperator Theo-
dosius urbem regiam liberavit. Al-
terum vero fuit hujusmodi. Mulie-
rem, quæ in adulterio deprehensa fue-
rat, eo supplicii genere afficiebant

Mm iij

μολογείται τὰς ἀμαρτίας, ἀς ἐπεπέραχεν ἡ
 τὸ βάπτισμα· ὃ ἵπρὸς βύτηρ παρηγγελε
 τῆ γυναικί, ἠσεύεν κ' σιωπῶς ἐνχεαθ', ἵνα
 σιωπῆ ὁμολογία κ' ἐρπον π' δ' ἐκινύνη ἐχη τ' με-
 τανοίας ἀξίον ἢ ἵ γυνὴ παρθεάινεσα, κ' ἄλλο
 πᾶσιμα ἐαυτῆς καθυγέρει ἔλεγε γδ, ὡς εἶπ
 συκαθιδόησας αὐτῆ τ' ἐκκλησίας διάκονος
 τέτο λεχθεν, ἰον μὴν διάκονον τῆς ἐκκλησίας
 ἐμπροσθεν παρεσκεύασε ταραχὴν ἢ κατέχευε
 τα πλήθη ἠγανάκισεν γδ ἔ μόνον Ἰππὶ τῶ γρο-
 μῶ, ἀλλ' ὅπ' ἐτῆ ἐκκλησία βλασφημίαν
 ἠπείαξι κ' ὑβριν πρὸς ἐξένησεν διασεργιδῶν
 ἢ ἐκτέτα τῶ ἱερομένων ἀνδρῶν, εὐδαίμων
 τῆς ἐκκλησίας πρὸς βύτηρ, ἀλεξαν-
 δρεὺς τὸ γρ' ἰππὶ γνῶμιω τῶ Ἰπποκόπω διδῶσι
 νεύσει, ἀειλέν μὴν τὸν Ἰππὶ τ' μετάνοίας
 πρὸς βύτηρον, συγχωρήσαι ἢ ἕκασον, τῶ ἰδίῳ
 σιωπῶ ὅπ' τῶν μυστηρίων μελέχεν ἔτω γδ μὴ
 ἴπ' ἔχειν τὴν ἐκκλησίαν τὸ ἀβλασφημηθῆναι
 ταῦτα πρὸς τῶ εὐδαίμων ἀκέρως ἐγὼ,
 τῆ γραφῆ τῆδε πρὸς ἀδ' ἐναίθε ἀρρήσα· ὡς γδ
 πολλὰ κ' ἐφω, πᾶσαν σιωπῶν παρ' ἐκά-
 στα τῶν εἰδόντων ἐθέμιω μανθάνειν τὰ πρῶ-
 γματά, κ' ἀκερῶς ἐρδῶν, ἵνα μὴ ἐξωτῆς
 ἀληθείας τὶ γράφοιμι· ἐγὼ ἢ πρὸς τὸν ἐν-
 δαίμονα πρὸς βύτηρον ἢ συμβεβλήσασθαι
 πρὸς βύτηρ, εἰ σιωπῶν κεν τῆ ἐκκλησία, ἢ
 εἰ μὴ, Θεὸς ἀν εἰδέειν ὁρῶ ἢ ὅπ' πρὸς φασιν
 παρῆγε, τῶ μὴ ἐλέγχεν ἀλλήλων τὰ ἀμαρ-
 τήματα, μὴ ἢ φυλάτῃεν τὸ τῶ διποσὸν
 πρὸς βύτηρ λέγον, μὴ ἢ συγκαίωνετε
 τοῖς ἔργοις τοῖς ἀκάροις ἢ σιότις, μᾶλλον
 ἢ ἐλέγχετε· πρὸς ἐν τέτων αὐτάρεως εἰ-
 ρηδῶ

A mum à se perpetrata sigillatim confes-
 la erat. Presbyter vero præcepit mu-
 lieri, ut jejuniis & orationibus con-
 tinuis vacaret, quo scilicet unâ cum
 delictorum confessione opus etiam præ-
 nitentiæ conveniens ostenderet. Pro-
 gressu temporis mulier aliud facinus cō-
 fessa est, Ecclesiæ videlicet diaconum
 cum ipsa stupri consuetudinem habuisse.
 Id eum dixisset, diaconus quidē Ecclē-
 sia eiectus est: populus vero graviter com-
 moveri cœpit. Neque enim solum ob
 scelus quod patratum fuerat indigna-
 bantur, verum etiam eo quod labes
 haud mediocris atque infamia hoc facto
 adpersa videbatur Ecclesiæ. Cum igitur
 eam ob causam Ecclesiastici homi-
 nes dieteris appeterentur, Eudamon
 quidam Ecclesiæ presbyter, Alexan-
 driâ oriundus, Episcopo Nectario sua-
 sit, ut pœnitentiarium, quidem pres-
 byterum expungeret, unumquem-
 que vero pro arbitrio & pro animi sui
 conscientia ad sacramentorum commu-
 nionem sineret accedere. Neque enim
 aliter fieri posse, ut Ecclesia ab omni
 probro libera esset. Hæc ego cum ab
 ipso Eudamone acceperim, Historiæ
 huic inferere minime dubitavi. Etenim
 ut sæpius dixi, omnem curam ac dili-
 gentiam eò contuli, ut res gestas ex iis
 qui eas optime norant condicerem, eas-
 que accurate perscrutarer, ne quid à ve-
 ritate alienum scriptis mandarem. Et
 initio quidem Eudamoni ista dixi. Con-
 siliium tuum ὁ presbyter utrum Ecclesiæ
 profuerit, an non, Deus viderit. Cate-
 rum antiam ex eo singulis datam esse vi-
 deo, ut delicta sua invicem amplius non
 coarguant, nec observent præceptum il-
 lud Apostoli, quod ita se habet: Nolite
 communicare operibus infructuosis ten-
 ebrarum, sed potius redarguite. Verum
 de his satis.

D

Κεφ. κ'.

Ὡς ἠντιματιοῖς κ' τοῖς ἄλλοις ἀρετικῶς ἡσυχαστὰ
πολλὰ γέγονασιν.

CAP. XX.

Quod tum apud Arianos, tum apud alios
hereticos, multa schismata exstiterunt.

Ἐἶπον ἢ ἠγῶμαι, μὴ ἀμνημόνιστα κα-
 ταλιπῶν κ' τὰ πρὸς τοῖς ἄλλοις ἡρόμε-
 να, φημι δὴ δρειανοῖς καὶ νατατιανοῖς, καὶ
 τοῖς διπὸ μακεδονίῳ καὶ ἐνομίε τὰς πρὸς ὠ-
 νυμίας εἰληφῶσιν ἢ γδ ἐκκλησία διαιρε-
 σῆσα, ἐπὶ τῆ ἀπαξ ἡρομῶν διαιρέσει ἔχ'

Congruum porro arbitror, ea quo-
 que commemorare quæ apud alios
 gesta sunt: Arianos intelligo & Nova-
 tianos, eosque qui à Macedonio aut ab
 Eunomio cognomentum sortiti sunt.
 Dilcissa enim Ecclesia, in eo dissidio
 quod semel factum fuerat, minime con-

quievit. Sed denuo conversi, adversus A se mutuo concurrere ceperunt, & exigua levique occasione arrepta, abs se invicem discessere. Et quo quidem modo & quando, quibusque de causis singuli dissidia inter se excitaverint, procedente sermone indicabimus. Illud autem sciendum est, Imperatorem Theodosium neminem illorum infectatum fuisse, præter Eunomium. Quem Constantinopoli in privatis ædibus collectas celebrantem, & libros à se conscriptos recitantem, in exilium mitti iussit, eo quod multos doctrinâ suâ corrumperet. Reliquos omnes nullâ affecit molestiâ, nec communicare secum coëgit: sed singulos in suis conventiculis coire, & de fide Christiana pro suo captu sentire permisit. Et aliis quidem copiam fecit, ut extra urbes oratoria sibi extruerent. Novatianis vero utpote idem cum ipso in fide sentientibus concessit, ut Ecclesias suas intra urbium septa absque ullo metu retinerent, sicut à me jam antea commemoratum est. De quibus hoc loco pauca narrare, opportunum puto, altius repetito sermonis exordio.

ἴσαλο' ἀλλὰ στραφέντες καθ' ἑαυτῶν πάλιν ἐχώρησαν καὶ μικρὰς καὶ ἐπιτελεῖς ἀστροφάτους λαβόμενοι, ἀλλήλων διεχωρίζοντο ὅπως μὴ ἐν κηπότῃ, καὶ δι' αἰτίας ἕκαστοι εἰς ἑαυτοὺς διαίρεσις πεποιθῶτο, ἀστροφίῳ τὸ δόγμα δηλώσαντες τὸ τοῦ ἰσίου, ὡς βασιλεὺς θεοδόσιος ἐδέξατο τῶν ἐδίκων, πλὴν ὅτι τὸν νόμον ἐν κωνσταντίνῃ πόλει τῆς οἰκίας συναγοντα, καὶ ἐδὴ συλαφείας αὐτῶν λόγους ἐπιδικανόμενον, ὡς ταῖς διδασκαλίαις πολλοὺς λυμάνωμενον, εἰς ἔξορίαν πεμφθῆναι ἐπέλαυσε τῇ μέλει ἄλλων ἐδέξατο ἕτερον, ὅτε αὐτῶν κοινωνῆσαι ἠνάγκαζεν ἄλλοις ἐκαστοὺς σωματώδη καὶ ἐδὴ ἰδίως τόπους συναγαγεῖν, δόξαζεν τὰς χριστιανισμῶν, ὡς καὶ αὐτοὶ ἕκαστοι τὴν περὶ αὐτῶν δόξαν ἠδυνάτωτο, καὶ μὴ ἄλλως ἐξω τῆς πόλεως σωματώδη ἐπιθέτας οἰκίας κατασκευάζειν ναυαλιανῶν ὁμόφροντας τῇ αὐτῆς πίστει, ὅπως τῆς πόλεως τὰς ἑαυτῶν ἐκκλησίας διαρρήντας ἔχοντα λεύσειν, ὡς μοι (καὶ ἀστροφίῳ εἰρη) ἀπὸ μνημονεύσαι μικρὰ, ἕκαστον εἶποι ἡγεμονία ἀναλαβόμενος βραχύ.

CAPUT XXI.

Quomodo etiam Novatiani inter se dissenferint.

Novatianorum Ecclesiæ apud Constantinopolim per annos quadraginta præfuit Agelius, à temporibus scilicet Constantini ad sextum Theodosii Imperatoris annum, ut jam supra referre memini. Hic morti jam proximus, Sifinnium suo loco ordinavit Episcopum: qui dignitate quidem erat presbyter Ecclesiæ illius quam regebat Agelius: cæterum disertus imprimis, & à Maximo Philosopho unâ cum Imperatore Juliano in Philosophia institutus. Cumque plebs Novatianorum hanc ordinationem reprehenderet, quod non Marcianum potius designasset, virum eximia pietatis, cujus operâ ipsi Valentis principatu ab omni persecutione vacui permanerant: Agelius dolorem multitudinis lenire cupiens, Marcianum insuper ordinavit Episcopum. Et cum ex morbo paululum recreatus esset, in Ecclesiam delatus, populum ita allocutus est. Marcianum quidem post me Episcopum habete, post Marcianum vero Sifinnium. Hæc locu-

C Κεφ. κα'.
Ὁς ἐκ ναυαλιανῶν καθ' ἑαυτοὺς ἐστίασαν.
ΤΗΣ ἐν κωνσταντίνῃ πόλει τῶν ναυαλιανῶν ἐκκλησίας ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα πρὸς τὴν ἀγγέλιον, ἀπὸ τῆς κωνσταντίνῃς χρόνου εἰς τὸ ἐκλονεῖν τὴν βασιλείαν θεοδοσίου, καὶ καὶ ἀστροφίῳ ἐμνημόνευσαν τελευτῶν χειροτονεῖ εἰς τὸν τόπον ἑαυτῶν σισίννιον σκοπον ὅς πρὸς βύτηρον μὴν ἢ τῆς ὑπὸ ταπεινῶν ἡλλόγηται ἄλλως, καὶ ἐπιμαξίμως ἔφιλοσόφου ἀμαρτανῶν παρὰ σιλείτα φιλόσοφα παιδευθεῖς τῶν λαῶν ναυαλιανῶν μεμψαδὴς τὴν χειροτονίαν ὅτι μὴ μάλλον μαρκιανὸν ἐπὶ ἐπιτελεῖται ἐκπέποντα ἐχειροτόνησε, δι' ὃν ἐπὶ ἐκκλησίῳ οἱ ναυαλιανοὶ ἀτάραχοι μεμνήσκονται ὁ ἀγγέλιος τὴν τῶν λαῶν ἀστροφίῳ πῶν βελόμενον, ἐπιχειροτονεῖ τὸν μαρκιανὸν ἔμικρον ραίσας τὸ νόσον, ἀστροφίῳ τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀστροφίῳ ἐπὶ ἑαυτῶν πῶν μαρκιανὸν μὲν, φησὶν, ἐχέει μὲν μὲν δὲ μαρκιανὸν, σισίννιον ταῦτα πρὸς

των, και μικρον θηλειους χρονον, ετε-
 λωτεσε μαρκιανω τοινυ θησκοπε τω
 ναυαλιανων καθεστω, διηρεθη και η αυ-
 τω εκκλησια, εξ αιτιας τοιαυτης. Κα-
 βαπω απο ιεραίων χριτιανισας, απο
 μαρκιανω προς τω του πρεσβυτερου
 περιληθεις αξιαν, εδεν ηπον τη ιεραϊ-
 κη περιληθει δ'αλευεν εσπ'αδαζε' σω δ'ε
 τετω, εκ της θησκοπης ωρεγεθ δρα-
 ξαται περιλαβων εν της επιθυμιας
 εαυτη συνισορας δυο περιεβυτερουσ, θεο-
 κησον και μακαριον, τω καινοθμηθεισαν
 επι της βασιλειας εαλεντω τε πασχα Β
 εορτω εν παζω κωμη της φρυγιας, ως μοι
 και προτερον ειρηται, δεκδικειν εβελδου-
 το και προτερον μη προκαλυμμαλι χρω-
 μω τη ασκησει, της εκκλησιας ιωαν-
 χωρει, λυπεισθαι λεγων προς τινας
 ιωανοεν γδ αυτες μη αξιους ειναι της των
 μυστηριων κοινωνιας περιων δε και φανε-
 ρεσ εγνεσο, και ιδιαν συνάγειν βελόμε-
 νω ταυτα γνεσ ο μαρκιανωσ, εμεμφετο
 μην την επι τη χειρονοια πλανω, οπ' ετω
 καινοδοξεσ ανθρωπεσ εις το πρεσβυτεριον
 προγαγειο και δυσφορεσ ελεγε βελιον
 ην εω ακανθαισ τεθεικεναι τας χειρασ τας
 εαυτω η οτε οδω περι Καβαπον εις το πρεσ-
 βυτεριον προεβαλλεσ ωδρασκυαζι οσω-
 δου ναυαλιανων επισκοπων ηρεαζ εν αρχαρω
 εμποριον η τετο εν βιδυνια, πλησιον τ' ελε-
 νεπολεωσ κειρωνοι ενθα σωμαχθεις, με-
 τεμποιουται τον Καβαπον και προλθιναι επι
 τω σωδω τας αιτιασ της λυπης εκελδου
 ετηνη διαφωνια τ' εορθησ αιτιαν της λυπης
 ειναι λεγονω. δειν γδ επιτελεισ αυτω ως
 η ιεραϊοι περιληθεισ, ε ως οι εν παζω
 σωμαχθεις ετυπωσαν ιωανοησ ανιεσ οι της
 σινωδου φιλοκαθεδριασ ενεκεν περιφρασιζαδ
 τον Καβαπον, ορεκω αυτον κασφαλιζον, ο
 ως εδ' ε ποτε την επισκοπην καταδεξαιτο τω
 η επι τετωσ ομοσασω, εκφερεσι κανονα
 περι τ' εορθησ τε παζα, ον εκαλεσαν αδια-
 φορον φησαιεσ μη αξιολογον ειναι αιτιαν
 προς χωρισμον τ' εκκλησιασ, την διαφωνια
 τ' εορθησ μη η μην οδω εν παζω σωμαχθέν-
 τωσ, περιεμα τω καθολικω κανονι ηρεαζ

tus, cum aliquandiu supervixisset, extre-
 mum diem clausit. Marciano igitur Epi-
 scopo Novatianorum constituto, eorum
 Ecclesia divisa est ob hanc causam. Sab-
 batus quidam ex Iudæo factus Christianus,
 & à Marciano ad presbyteri digni-
 tatem promotus, Iudæorum nihilomi-
 nus opinioni, qua prius fuerat imbutus,
 studiose inserviebat. Adipiscendi præ-
 terea Episcopatus cupiditate incen-
 debatur. Adjunctis itaque sibi duo-
 bus presbyteris, ambitionis suæ con-
 fectis, Theodisto & Macario, paschalis
 festi solennitatem, quam Novatiani
 Valentis Augusti temporibus in vico
 Phrygia Pazo, sicut antea dixi, inno-
 vaverant, ipse defendere instituit. Ac
 principio quidem austerioris vitæ simu-
 latione, ab Ecclesia se subduxit, do-
 lore se affici dicens propter quosdam,
 quos sacramentorum communione in-
 dignos esse suspicaretur. Progressu
 autem temporis consilium ejus pate-
 factum est, quod scilicet conventus
 seorsum agere vellet. Hæc ubi compe-
 risset Marcianus, suum ipsemet in or-
 dinando errorem reprehendit, qui ho-
 mines tantopere cupidos inanis glo-
 riæ, ad honorem presbyterii extulisset.
 Dolensque sæpenumero dicere solebat:
 Cæsius fuisset spinis manus meas im-
 ponere, quam Sabbatio, tunc cum il-
 lum presbyterum ordinavi. Conci-
 lium porro Novatianorum Episcopo-
 rum fieri curavit apud Sangarum, quod
 est emporium in Bithynia juxta Hele-
 nopolim situm. Illic congregati Sab-
 baticum accesserunt, jubentque ut co-
 ram Synodo doloris sui causas expo-
 neret. Cumque ille diceret, dissen-
 sionem de festo Paschali causam sibi
 doloris præbuisse: hoc enim festum
 juxta morem Iudæorum & juxta for-
 mulam in Pazenli Synodo promulgatam
 observari oportere: Episcopi qui ade-
 rant, suspicantes Sabbaticum Episcopa-
 lis sedis cupiditate ductum ista prætex-
 re, jurejurando hominem adigunt, nun-
 quam illum Episcopatus dignitatem su-
 scepturum esse. Cum ille in hæc verba
 jurasset, regulam de festo Paschali
 promulgaverunt, quam ad id quod per hoc est
 indifferentem vocarunt: affirmantes dis-
 sensionem de festo Paschæ die tanti non
 esse, ut ejus causa quisquam ab Ecclesia
 secedere debeat; nec eos qui Pazi
 convenerant, præjudicium Catholicæ
 & universali regulæ fecisse. Nam

veteres & qui ab Apostolorum temporibus proxime abfuerunt, licet in hujus festi observantia discreparent, inter se tamen communicasse, nec ullum unquam fecisse dissidium. Sed & Novianos qui Romae degunt, Iudaeorum morem nunquam secutos esse; verum post æquinoctium Pascha perpetuo celebrasse: nec ideo tamen abruptisse se à reliquis fidei suae consortibus, qui non eodem quo ipsi modo festum Paschale celebrarent. Hac & ejusmodi multa cum sollicitè perpendissent, indifferentem illam, ut dixi, regulam de Pascha constituerunt: ut unicuique liceat pro arbitrio Pascha celebrare, juxta eam consuetudinem quam semel animo imberit: nec ulla sit in communione discrepantia: sed ut ij qui diverso more festum celebrant, nihilominus in unitate & concordia Ecclesiae perseverent. Hac igitur regula de festo Paschæ die ab illis tunc sancitâ, Sabbatius juramento cõstrictus, si quando discrepantia in celebratione festi Paschalis incidat, ipse apud se seorsum jejunia antevertebat & Pascha celebrabat. Deinde solenni die Sabbati magni pernoctans, sequenti luce in Ecclesiam unâ cum cæteris conveniebat, & sacramenta simul percipiebat. Id ab illo plures per annos factum: atque idcirco multitudinis notitiam effugere non potuit. Proinde nonnulli ex simplicioribus, & præcipue ij qui ex Phrygiæ & Galatiæ partibus oriundi erant, cum se hoc facto justificandos esse existimarent, Sabbatium imitari cœperunt, & juxta ejus consuetudinem Pascha in occulto celebrarunt. Verum Sabbatius quidem aliquanto post spreta jurisjurandi religione, seorsum conventus egit, & eorum qui ipsum lectati fuerant Episcopus est constitutus, sicut in progressu orationis declarabimus.

καὶ γὰρ οὗτοι δευκαίους καὶ οὗτοι ἐγγύς τῶν ἀποστόλων, διαφωνήσας καὶ ταύτης τῆς ἑορτῆς, κοινωνεῖν τε ἀλλήλοις, καὶ μηδαμῶς διαφραδῆς ἄλλως τε καὶ οὗτοι ἐν τῇ βασιλευσσίῳ ῥώμῃ ναυαλιανῆς, μηδὲ ποτε ἠκολούθησαν ἰσδαίοις ἀλλὰ ποιῶντας αὐτοὺς μετ' ἰσημερίαν τὸ πάσχα, μὴ διακρίνας πρὸς τὴν αἰκείαν τῆς πίστεως, τὴν μὴ τὸν αὐτὸν τρόπον αὐτοὺς ἑπιελθῆναι τὴν τε πάσχα ἑορτήν ταύτην καὶ τοιαῦτα πολλὰ λογισάμενοι, οὐκ ἔχοντες τὸν ἀδιάφορον, ὡς ἐφών, καὶ τὴν πάσχα κανόνα ἐφ' ᾧ τε ἕκαστος μὲν καὶ τὴν συνθεσθῆναι ἐν τῇ ἀλήθειᾳ ἔχει, ποιῶν τὸ πάσχα εἰ βέλτερον μὴ διαφραδῆς δὲ πρὸς τὴν κοινωνίαν, ἀλλὰ τὴν διαφορῶς ἑορτάζοντες εἶναι πάλιν ἐν ὁμονοίᾳ τῆς ἐκκλησίας τὴν τοίνυν τότε βεβαιωθῆναι, ὁ ἑσθῆς ἀπὸ τῶν ὄψεως δεθείς, εἶποε διαπεφωνημένη ἑστῆν ἡ τε πάσχα ἑορτή, αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν συνλαμβάνων ἐν ἡσθεῖ, καὶ νυκτερίων, τὴν μισμυρίων τε ἑσθῆς ἡμέραν ἐπέλεγε τὴν πάσχα καὶ πάλιν τῇ ἐξῆς ἅμα πᾶσι καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ συνήγετο, καὶ τῶν μυστηρίων τε λάμβανεν ἐποίησε τὸ ἑσθῆς τὸ πᾶν διατῆτο λανθάνειν οὗτοι πολλὰς ἑσθῆς ἡμέρας διὸ καὶ πνευστῶ ἀπλυστέρων, ἡ μάλα ἐν τῇ φρυγίας καὶ γαλιτίας ὁρμάριον, καὶ ζῶντες ἑαυτοὺς ἐν τέττε δικαιωθῆσας, ἐπὶ λεν τε αὐτὸν, καὶ τὸ πάσχα τὸν ἑκείνου πον ἐπέλεγε λαθραίως ἀλλὰ ἑσθῆς ἡμέρας ἡμέρας ἡμέρας καὶ ἑαυτοὺς μικρὰ τε ὄψεως φρονήσας, καὶ τῶν ἀποστόλων αὐτῶν κατέστη ἐπίσκοπος, ὡς ἑσθῆς τες δηλώθμεν.

CAPUT XXII.

Judicium hujus Historiae Scriptoris, de discrepantia qua quibusdam in locis cernitur, tam in festo Paschali, quam in baptismo & jejuniis & collectis, aliisque Ecclesiasticis ritibus.

Ceterum quod nobis in mentem venit de Paschali festo, id hoc loco paucis exponere opportunum puto. Nec veteres, nec recentiores qui Iudaeorum morem, sequi studuerunt, idoneam mihi

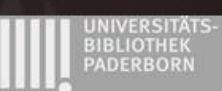
Κεφ. κϛ.

Περὶ τῶν δευκαίων τῶν συγγραφεῖ διαφωνῶν κατὰ τὴν ἑορτήν καὶ τὴν βαπτισμῶν, ὡς ἑσθῆς ἡμέρας ἡμέρας ἡμέρας, ἑσθῆς ἡμέρας ἡμέρας ἡμέρας.

Ὁ Δὲ ἡμῖν ὑποπίπῃ περὶ τῆς πάσχα ἑορτῆς ἀκαίρων, ὡς ἡγέμα, διὰ βεβαίωσιν εἰπεῖν ἔμοι δοκεῖσιν ὅτι οἱ πατέρες περὶ τῆς ἑορτῆς ταύτης εὐλόγως πεφωτισμένοι ἦσαν ὅτι οἱ ἰσδαίοις ἑσθῆς ἡμέρας ἡμέρας ἡμέρας.

ἀκολουθεῖν ἔ γδ εἰς νέν ἐβάλλοντο, ὅπ
 τῆ ἰσδαίσιμῃ μεταλιθεμένης εἰς χριστιανισμόν, τὰ ἀκριβῆ καὶ τυπικὰ τῆ μωσαικῆ νόμου ἐπαύσατο καὶ τῆτο αὐτόθεν ἔχει τὴν οἰκίαν ἀπόδειξιν ἰουδαίειν γδ χριστιανοῖς, ἔδῃ εἰς τῆ Χριστῆ νόμῳ ἐπέπευσεν ἐκ τῆ ὀναντίου δῆ καὶ ὁ ἀπόστολος ὀκώλυσεν, ἔ μόνον τὴν πειρομένην ἐκβάλλον, ἀλλὰ καὶ πῆ εἰς ἑορτῆν μὴ διακρίνεσθαι παλαιῶν διό γαλάταις γραφῶν φησί λέγετέ μοι οἱ ὑπὸ νόμον θελοντες εἶναι, τὸν νόμον οὐκ ἀκούετε; καὶ βραχέα πῆ τῆ διαλεχθεῖς, δῆλον μὲν δεικνύσιν τὸν τῶν ἰσδαίων λαόν ἐπ' ἐλευθερίᾳ ὅ κελήσασιν οὐκ ἀπορηλυθότας Χριστῶ παρῆναι ὅ καὶ μηδαμῶς παλαιηθῆσαι ἡμερας ἢ μῆνας ἢ ὀνιαυτός· ἀλλὰ ἢ ἐν τῆ πρὸς κολασιεῖς μεγάλη φησί τῆ φωνῆ, σκιάν εἶναι τὰ παλαιαφύλαγματῶν ὅ φησι, μηδῆ εἰς ὑμᾶς κενέτω ἐν βρώσει ἢ ἐν πόσει, ἢ ἐν μέρει ἑορτῆς ἢ νεμνιας ἢ σαββάτου, ἄ τινά ἐστὶ σκιά τῆ μέλλουσι· ἢ ἐν τῆ πρὸς ἐβραῖους ὅ, ὁ αὐτός ἀποστολος γδ τῆ ἱεροσωμῆς, ὅ ἀνάγκης ὅ νόμος μετὰ θεοῖς γίνεται ἔδαμῃ τοῖσι ἀποστόλοις, ἔδῃ τὰ εὐαγγέλια, ζυγὸν δευτέρας τοῖς τῶ κηρύγματι πρὸς ελθῆσιν ἐπέθηκαν ἀλλὰ τὴν ἑορτῆν τῆ πάχα ὅ τὰς ἄλλας ἑορτάς πιαῖν, τῆ ἐν γνωμοσῶν τῶν ἐνεργηθέντων κατέλιπον ὅθεν ἐπειδὴ φιλοῦσι τὰς ἑορτάς οἱ ἄνθρωποι, δια τὸ ἀνιῆσθαι τῶν πόνων ἐν αὐταῖς, ἔκαστοι κατὰ χάρας ὡς ἐβελήθησαν, τὴν μὴ μὴ τῆ σωτηριώδους πάθους ὅ εἰς τὴν τὴν ἐπέλεσαν ἔ γδ νόμῳ τῆτο παλαιαφύλαξιν ὁ σωτῆς, ἢ οἱ ἀπόστολοι ἡμῶν παρηγήσαν ἔδῃ κατὰ δίκην ἢ τιμωρίαν ἢ κατὰρα, ὡς ὁ μουσέως νόμῳ τοῖς ἰσδαίοις, ἢ ἡμῶν τὰ εὐαγγέλια ἢ οἱ ἀπόστολοι διηπέλιθησαν ἱστορικῶς ὅ μόνον πρὸς διαβολῆν ἰσδαίων, ὅπ ἐμιαίφονεν ἢ τὰς ἑορτάς, ἐν τοῖς εὐαγγέλοις ἢ καιρῶ τῶν ἀζύμων πεπονημένοι ὁ σωτῆς ἀναγέγραπται σκοπὸς μὴν ἐν γέγονε τοῖς ἀποστόλοις, ἔ πῆ ἡμερῶν ἑορταστικῶν νομοθετεῖν, ἀλλὰ βίαν ὀρθόν

videntur habuisse causam, cur de hoc festo tantopere contenderent. Neque enim illud animo perpenderunt, postquam Iudaica religio in Christianum cultum commutata est, accuratam illam Mosaicæ legis observantiam & rerum futurarum figuras penitus desuisse. Idque certissimo argumento ita demonstrari potest. Etenim nulla lege Christi concessum est Christianis, ut Iudæorum ritus observent. Immo Apostolus hoc discrete vetuit, non modo circumcisionem rejiciens, verum etiam admonens ne de festis diebus inter se contenderent. Itaque scribens ad Galatas, his utitur verbis. Dicite mihi qui sub lege vultis esse, legem non audistis? Et ubi pauca de hac re disserunt, servum quidem esse ostendit populum Iudæorum: eos vero qui Christum secuti sunt, ad libertatem vocatos. Hortatur porro ne dies & menses aut anni ullatenus observentur. Quin etiam Colossensibus scribens, clara voce pronuntiat, observationes nihil aliud quam umbram esse. Quamobrem, inquit, nemo vos iudices in cibo aut in potu, aut in parte festi vel Neomeniæ vel Sabbati, quæ sunt umbra futurorum. Sed & in epistola ad Hebræos, id ipsum confirmans, cita dicit: translato enim sacerdotio, necesse est ut legis translatio fiat. Certè Apostolus & Evangelistæ, nusquam servitutis jugum illis imposuerunt qui ad prædicationem fidei accessissent: sed Paschæ diem aliosque festos dies, arbitrio æquitatiq; eorum qui beneficia illis diebus acceperant, colendos reliquerunt. Proinde quoniam homines festos dies amant, propterea quod laborum remissionem ipsis afferunt, singuli locatim prout cuique licitum fuit, salutaris passionis memoriam ex quadam consuetudine celebrarunt. Nam nec Servator, nec Apostoli, id observandum esse nobis lege aliqua præscripserunt: neque mulctam aut supplicium aut imprecationem Evangelia nobis aut Apostoli sunt comminati, quæniadmodum Mosaica lex facere consuevit. Verum Historiæ duntaxat causâ, ad opprobrium Iudæorum, eo quod diebus festis cædes patrare soliti essent, relatum est in Evangelis, Servatorem passum fuisse diebus azymorum. Quippe propositum id fuit Apostolis, non ut de diebus festis leges ferrent, sed ut rationem recte vivendi

veramque pietatem ostenderent. Ac A mihi quidem videtur, ut alia multa variis in locis usu quodam invaluerunt, sic etiam Paschale festum apud singulos ex inolita quadam consuetudine peculiarem observationem habuisse, propterea quod nullus ex Apostolis, uti dixi, de illo festo quidquam lege fancivit. Quod verò jam inde à priscis temporibus ex usu potius quam ex lege observatio ista proflexerit, res ipsæ declarant. Etenim in Asia minore plurimi antiquitus quartum decimum diem observant, neglecto Sabbati die. Quod dum facerent, nunquam tamen ab illis qui alio modo Pascha celebrabant, sese abjunxerunt: donec Victor Romanæ urbis Episcopus immodico iracundiæ succensus æstu, Quartodecimanis qui in Asia erant, excommunicacionis libellum misit. Quo factò Irenæus Lugduni Galliarum urbis Episcopus, Victorem per epistolam graviter perstrinxit: acriorem ejus impetum reprehendens, simulque ostendens, vetustiores qui diverso inter se more festum Paschæ celebrabant, à mutua communione nequaquam separatos tuisse. Et Polycarpum Episcopum Smyrnæ, qui postea Gordiano Imperium obtinente martyrium perpeffus est, cum Aniceto Episcopo Romano communicasse, nullatenus ab eo dissidentem hujus festivitatis causâ, quamvis ipse juxta patrium morem Smyrnensis Ecclesiæ, quartodecimo die Pascha celebraret, ut in quinto Ecclesiasticæ Historiæ libro tradit Eusebius. Quidam igitur in minore Asia, ut jam dixi, quartum decimum observabant diem. Quidam vero in Orientis partibus, Sabbato quidem id festum agebant, sed in mense discrepabant. Nam illi quidem Judæos licet exactam regulam non servarent, in hac festivitate sequendos esse dicebant. Hi vero post æquinoctium Pascha celebrabant, simul cum Judæis id festum agere respicientes. Quippe affirmant Sole in Ariete constituto id festum perpetuo celebrari oportere, mense quem Xanthicum Antiochenes, Aprilem Romani vocant. Atque in eo sequi se, non recentiores Judæos qui ubique fere hallucinantur, sed vetustiores & Iosephû. Sic enim ille in tertio Judaicarum antiquitatum libro scriptum reliquit. Et isti quidem hoc modo inter se dissentiebant. Reliqui

τὴν θεοσέβειαν εἰσηγήσασθ' ἐμοὶ ὅφαινεται, ὅτι ὡσπερ ἄλλα πολλὰ καὶ χωρὶς σμῆθειαν ἔλαβεν, ἔτω καὶ τὸ πάσχα ἐστὶ παρ' ἐκάσους ἐκ σμῆθειας τινός, ἰδίως παρ' ἐγὼ τὴν ἀξίηρησιν, διὰ τὸ μηδένα τῶν ἀποστόλων, ὡς ἐφών, μηδεὶ νενομοθετηκεῖται αὐτῆς ὅτι ὁ ἔξ ἔθους μᾶλλον ἢ δόξοι παρ' ἐκάσους ἔξ δεχαίς τινὶ ἀξίηρησιν ἔλαβεν, αὐτὰ τὰ πράγματα δεκαπέντε πλείοι γὰρ αὐτῶν μικρὰν ἀσίαν ἔξ δεχαίς τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτῃ ἐτήρησαν, τὴν ἑβραίων ἡμέραν καὶ τὴν ποιῶντες, πρὸς εὐδ' ἐτέρως τινὶ ἐορτῇ τὸ πάσχα ἐπιελάντας ἐδέποτε διαφέρουσι ὅτις ῥώμης ἐπίσκοπος Βίκτωρ ἀμετὰ δεκαπέντε, ἀκουωνησίαν τοῖς ἐν τῇ ἀσίᾳ τεσσαρεσκαίδεκάταις ἀπέσειλεν ἐφ' ἣν ἠρώ, εἰρωαίῳ ὁ λεγόμενος τῆς ἐν γαλιεῖ ἐπίσκοπος, ἔβικτορος δὲ ἐπιστολῆς ἡμετέρας κατέδραμν' μεμνῶμεν μὴ αὐτῶν θερμότητι διδάξας, ὡς καὶ οἱ πάλα διαφωνημένοις ἐπιτελέειν τὴν τὸ πάσχα ἐτήρησιν, τὴν κοινωνίας ἐδαμῶς ἐχωρίζοντες, καὶ τὸ πολυκαρπῶ ὅτις σμύρνης ἐπίσκοπος ἔσπερον ἐπιγορδιανῆ μαρτυρήσας, ἀνικητοῦ ἐπισκόπου τῆς ῥώμης ἐκωνῶν, μηδ' ἐν διακονίᾳ πρὸς ἐορτῆς πρὸς αὐτὸν, καίτοι καὶ αὐτὸς ἔξεργαίε τ' ἐν σμύρνη σμῆθειας, τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτῃ τὸ πάσχα ἐπιελάν, ὡς τῇ πέμπτῃ τ' ἐκκλησιαστικῆς ἰστορίας εὐσεβίου λέγει πρὸς μὴν ἔν, ὡς ἐφών, καὶ τὴν μικρὰν ἀσίαν, τὴν τεσσαρεσκαίδεκάτῃ παρ' ἐγὼ πρὸς ἡμεῖς αὐτῶν τὰ ἀνατολικά μέρη, τὸ κατὰ μὴν τῆς ἐορτῆς ἐτήρησιν διεφάνεν δεκαπέντε μὴν οἱ μὴν γὰρ ἰσδαίοις, καίτοι τῆς ἀσθεῖαν μὴ σώζουσι, δεῖν ἔπειθ' αὐτῶν τῆς ἐορτῆς ἐλεγον οἱ ἡμεῖς ἰσημερίαν ἐπέτελει, τὸ σμῆθειαν ἰσδαίοις ἐκτεπέμορτος φασκόντες αὐτῶν ἡμέρας ἐν κελῶ ὄντι καθήκει τὸ πάσχα ἐπιελείν, τῷ ἔαυθι μὴν καὶ ἡμετέρας μὴν, ἀπειλιῶν ὅτι καὶ ῥωμαίους καὶ ποιῶν, πεθομένους, μὴ τοῖς ἰσδαίοις παρ' ἐγὼ πανημέρους ἰσδαίοις, ἀλλὰ τοῖς δεχαίς καὶ ἰσδαίοις, καθὰ ἐκεῖ ἐν τῇ ἐορτῇ ἰσδαίικῆς δεχαίολογίας φησὶν ἀλλ' ἐμὲ ἔτως ὡς ἐαυτὸς διεφάνεν

δὲ οἱ λοιποὶ ἄχει τῆς ἑσπερίων μερῶν καὶ αὐτῶν
 ὡκεανῶ, μὴ ἡσημερίαν εἶξεν ἀρχαίας πνός ᾧ δα-
 δόσεως τὸ πάχα ποιήσαντες εὐρίσκοιναί εἶτοι
 γὰρ πάντες τῆτον ποιῶντες τὸν τρόπον, ἐδέ-
 ποίεσεν ἑαυτὰς διεφώνησαν καὶ ἐχ' ὡς π-
 νες ἐπεδρῦλλησαν, ἢ ἐπικωνσαν πνευ σὺν ὁδῶ
 τὴν ἑορτὴν ταύτην παρέστρεψεν αὐτὸς γὰρ
 κωνσαν πνός τοῖς διαφωνῶσι πρὸ ταύτης τῆς
 ἑορτῆς γράφων, παρήνευσεν ὅπως ἂν αὐτοὶ
 ὀλίγοι ὄντες μιμῶν) ἑδὸν πλείονας ἀλλὰ
 τὴν μὴ ὄλην τῆ βασιλείας ἐπιστολὴν, ἐν τῷ
 τρίτῳ βιβλίῳ ἐστὲν εἰς τὸν βίον κωνσαν-
 πνευ εὐρήσεις τὸ ὅτι ἐν αὐτῇ πρὸς τῆς ἑορτῆς
 πᾶσα μέρῳ, τῆτον ἔχει τὸν τρόπον ἐστὶ τῆ
 τάξις ἐν περὶ τῆς ἡν ἀπασαίαι τῆς δὲ δὲ δὲ
 μεσημβρινῶν καὶ δεξιῶν μερῶν τῆς οἰκε-
 μένης, ᾧ δα φυλάττεισιν ἐκκλησίαι, καὶ τινες
 τῆς κῆ τὴν ἐρώνα τόπων ἐένεκεν ἐπὶ τῆ παρῶν-
 ἴῳ καλῶς ἔχει πάντες ἠγάσαντο, καὶ αὐτὸς ὅτι
 τῆ ἡμέτερα ἀγχινοία ἀρέσειν ᾧ δα ἐχόμεν ἰν
 ὅπως δ' ἂν κῆ τὴν ῥωμαίων πόλιν, ἰταλίαν τῆ
 καὶ ἀφρικὴν, ἑσπασαν ἀγυπτιον, ἰσπανίας,
 γαλλίας, βρετανίας, λιβύας, ὄλην ἐλλάδα,
 ἀσπῆν τῆ διοίκησιν καὶ ποικίλην, καὶ χιλικίαν,
 μιὰ καὶ συμφῶνα φυλάττεισιν ἀγχινοία, ἀσμέ-
 νως τῆτον καὶ ἡ ἡμέτερα ᾧ δα ἐστὲν ἐξήτα σὺν-
 σπῆ λοχισμῶν μὴ μόνον ὡς πλείων ἐστὶ
 κῆ τῆς πρῆρημῶν τῶν ἐκκλησιῶν
 δὲ οὐ μὴ ἀλλὰ καὶ ὡς τῆτον μάλιστα κοι-
 νῆ πᾶσις ὁσιώτατον ἐστὶ βέλεσθαι, ὅπως
 καὶ ὁ ἀκελεῖς λόγῳ ἀπαιτεῖν δοκεῖ, καὶ
 ἐδὲ μίαν μὴ τῆς ἰσδαίων ἐποικίας ἔχειν
 κωνσαν πνευ τοιαύτη μὲν τῆ βασιλείας ἐπι-
 στολὴ τεσσαρεσκαιδεκάιταμ δε φασιν, ἰσὸν
 ἰωάννη τῆ δὲ ποςόλης τὴν ᾧ δα τῆρησιν τῆς
 τεσσαρεσκαιδεκάτης ᾧ δα ἐδὲ ὁδοῦται αὐτοῖς.
 οἱ δὲ κατὰ τὴν ῥώμην καὶ τὰ ἐσπερία μέ-
 ρη, ἑδὸν δὲ ποςόλης Παύλον καὶ Πέτρον, τὴν
 ἐκείνῃ ᾧ δα ἐδὲ ἀκέναι σὺν ἡθείαν λέγασιν.
 ἀλλ' ἑδὲ μὲν τῆτων ἐχρησθῶν ἔχει ᾧ δα
 χεῖν τὴν πρὸς τῆτων δὲ οὐδεῖν ὅτι μὲν τοῖς ἐκ-
 σὺν ἡθείας τῶν μᾶλλον κῆ χῶρας ἐπιτελεί-
 ται ᾧ δα ἑορτῆ, ἐκείθεν τεκμαίρομαι ἐ-
 δε μίαν τῶν ἰρησκειῶν τὰ αὐτὰ ἔθη φυλάττει,
 καὶ τὴν αὐτῆ πρὸς τῆτων δὲ οὐδ' ἀπᾶσιν)
 καὶ γδοὶ τῆς αὐτῆς πίσεως ὄντες, διαφωνῶσι

A autem omnes ac Occidentis partes &
 ad ipsum usque Oceanum, post æquino-
 ctium ex antiqua quadam traditione
 Pascha celebrasseprehenduntur. Hi
 enim omnes ad hunc modum Pascha
 peragebant, nunquam inter se dissen-
 serunt. Neque enim, ut quidam ca-
 lumniati sunt, Concilium Constantini
 temporibus habitum festivitatem istam
 commutavit. Etenim Constantinus
 ipse ad eos scribens qui in hujus festi-
 celebratione inter se dissidebant, hor-
 tatur, ut cum ipsi pauciores sint, alios
 sequantur qui sunt numero plures. Et
 ipsam quidem Imperatoris epistolam,
 in tertio Eusebii libro de vita Constanti-
 ni integram reperies. Pars autem
 illius, in qua de festo paschali agitur,
 sic habet. Cumque hic ordo de-
 centissimus sit, quem omnes tam
 Occidentalium quam Meridianarum,
 & Septentrionalium orbis partium
 Ecclesiarum, ac nonnullarum quoque Ori-
 entalium servant: idcirco id æquum
 rectumque esse omnes judicaverunt,
 quod & vobis placitum esse spo-
 nendi: ut scilicet quod in urbe Ro-
 ma perque omnem Italiam, Africam,
 Ægyptum; per Hispaniam, Gallias,
 Britannias, Libyas, per universam
 Achaïam; per Asianam & Ponticam,
 dicecësin, & per Ciliciam concordi
 sententia observatur, id vestra quoque
 prudentia libentibus animis amplecta-
 tur. Illud nimirum attendens, non
 modo majorem esse numerum Eccle-
 siarum in locis supra commemoratis;
 verum etiam æquissimum esse, ut om-
 nes in commune id velint, quod stri-
 cta ratio exigere videtur; nec ul-
 lam cum Judæorum perjurio habet so-
 cietatem. Hujusmodi est Imperato-
 ris epistola. Caterum Quartodecimani
 observantiam quartidecimi diei à Jo-
 anne Apostolo sibi traditam esse af-
 firmant. Romani vero, & qui Occi-
 dentis partes incolunt, consuetudinem
 quæ apud ipsos viget, à Paulo Petroque
 Apostolis accepisse se dicunt. Neutri
 tamen ad hujus rei confirmationem
 scriptum aliquod testimonium proferre
 possunt. Porro autem paschale festum
 singulis locis usu quodam & consuetu-
 dine celebrari, hinc maxime conjicio.
 Nulla religionis secta easdem observat
 ceremonias, licet eandem de Deo
 sententiam amplectatur. Etenim qui
 ejusdem sunt fidei, iidem in ritibus

inter se dissentiunt. Proinde hoc loco de variis Ecclesiarum ritibus pauca sub-
jicere, nequaquam erit intempesti-
vum. Primum igitur jejunia illa quae an-
te Pascha fiunt, aliter apud alios obser-
vari reperias. Nam qui Romae sunt, tres
continuas hebdomadas ante Pascha ex-
ceptis sabbato & dominico die, jejunant.
Qui vero in Illyrico & per universam A-
chaiam, & qui Alexandriae degunt, sex ante
Pascha septimanas jejunant, idque jeju-
nium Quadragesimam vocant. Alii rur-
sus diversum ab illis morem secuti, se-
ptima hebdomade ante Pascha jeju-
nium ordiuntur; ac tres duntaxat se-
ptimanas, quinque dierum singulas
per intervalla jejunantes; nihilominus
hoc tempus ipsi quoque Quadragesi-
mam appellant. Ac mihi quidem mi-
rari subit, quae ratione isti licet de nu-
mero dierum inter se dissentiant, eo-
dem tamen nomine Quadragesimam
vocent. Hujus autem appellationis
pro suo quisque ingenio alius aliam ra-
tionem affert. Neque vero in dierum
numero duntaxat, verum etiam in cibo-
rum abstinentia discrepare inter se re-
periuntur. Nam alii quidem ab ani-
matis penitus abstinent; alii ex animan-
tibus pisces solos comedunt. Non-
nulli cum piscibus, etiam avibus ve-
suntur; ex aquis, ut est apud Moy-
sen, eas quoque conditas esse affir-
mantes. Quidam ab omni arborum
fructu & ab ovis abstinent. Quidam
solo vescuntur pane: alii ne hoc qui-
dem utuntur. Nonnulli usque ad hor-
am nonam jejunantes, quovis post-
hac ciborum genere utuntur absque
discrimine. Alii rursus apud alias gen-
tes observantiae, & innumerabiles ea-
rum causae afferuntur. Et quoniam
nemo scriptum de hac re praeceptum
proferre potest, apparet Apostolos ar-
bitrio cujusque ac voluntati id permi-
sisse, ut unusquisque quod bonum est,
sua sponte, non metu ac necessitate
perageret. Et hujusmodi quidem est
per Ecclesias juniorum discrepantia;
In collectis vero non minor est varietas.
Nam cum omnes ubique terrarum Ec-
clesiae per singulas hebdomadas die sab-
bati sacra mysteria celebrent, Alexan-
drini tamen & Romani vetustam quan-
dam traditionem secuti, id facere det-
rectant. Sed Aegyptii qui Alexandri-
nis vicini sunt, & ij qui Thebaidem in-
colunt, sabbato quidem collectas

πρὸ τῆς ἑβδόμη πρὸς ἑαυτοὺς· διὸ μικρὰ πρὸ τῶν κτ
τάς ἐκκλησίας ἐθῶν, ὡς ἀθέτως ὅσα ἀκαίρως
ἀντίκα τὰς πρὸ τῆς πάσχα νηστείας, ἀλλὰ
παρ' ἄλλοις φυλακτοῦμας ἐστὶν εὐρεῖν· οἱ μὲν
γὰρ ἐν Ῥώμῃ, πρὸς τῆς πάσχα ἑβδομά-
δας, πλὴν Σαββάτου καὶ κυριακῆς, σιωπημέ-
νας νηστεύουσιν· οἱ δὲ ἐν Ἰλλυριοῖς καὶ ὅλη τῇ ἐπι-
λαδί, καὶ οἱ ἐν ἀλεξανδρείᾳ, πρὸς ἑβδομάδα
ἕξ, τὴν πρὸ τῆς πάσχα νηστείαν νηστεύουσιν, τεσσα-
ρακοσὴν αὐτὴν ὀνομάζουσιν· ἄλλοι δὲ πρὸς
τρεῖς, ἄλλοι πρὸς ἑπτὰ τῆς ἑβδόμη
τῆς νηστείας ἀρχομένων, καὶ τρεῖς μόνους πενή-
μυριες ἐκ διαλημμάτων νηστεύουσιν, ἐδὲν ἴ-
σως καὶ αὐτοὶ τεσσαρακοσὴν τὸν χρόνον τῆς
καλοῦσι καὶ θαυμασάσαι μοι ἐπιεισι, πῶς ἔστι πρὸς
τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν διαφωνεῖν, τεσσα-
ρακοσὴν αὐτῶν ὀνομάζουσιν καὶ ἄλλοι ἄλλο
λόγον τῆς ὀνομασίας εὐρεσιλογεῖν, ὡς
δοῶσιν· ἐστὶ δὲ εὐρεῖν ἕκ μόνον ὡς τὸν ἀριθμὸν
τῶν ἡμερῶν διαφωνεῖν, ἀλλὰ καὶ τὴν δι-
κὴν τῶν ἑδωμάτων ἔχει ὁμοίαν ποιημένην
οἱ μὲν γὰρ πάντῃ ἐμψύχων ἀπέχων, οἱ δὲ
τῶν ἐμψύχων ἰχθύος μόνους μετὰ λαμπερῶν
πνέουσι τῶν τοῖς ἰχθύσι, καὶ τῶν πτερυγίων
(ὡς ὁ δὲ αὐτὰ καὶ τὸν μωσῆα γρηγο-
ρητικῶς λέγοντες· οἱ δὲ ἀκροθρύων καὶ ὡς ἀ-
πέχων) πνέουσι καὶ ξηρὰ ἄρτε μόνους μετὰ λα-
μπερῶν ἄλλοι δὲ ἐδὲ τρεῖς ἕτεροι δὲ ἀρτε
νάτης ὡς νηστεύουσιν, διάφορον ἔχουσι
ἐστίασιν ἄλλως τὲ παρ' ἄλλοις φιλίας
καὶ μυσταίαι αἰτίαι ἔσσι τυγχάνουσι
ἐπειδὴ ἐδεῖς ὡς τῆς ἐξ ἡμερῶν
δείξαι ἀξίωμα, δὴλον ὅς καὶ
τῆς ἐκάστου γνώμη καὶ ἰσχυρῶς
D ἐπέτερον οἱ διόδοιοι, ἵνα ἕκαστος
φόβῳ, μὴ δὲ ἀνάγκῃ, τὸ ἀγαθὸν κατὰ
γὰρ οἷοι τοιαύτη μὲν καὶ ὡς νηστεῖαν
φωνία κατὰ τὰς ἐκκλησίας ἐστὶ πρὸς
σιωπάζων, ἕτεροτοιαύτα· τῶν γὰρ παλαιῶν
τῆς οἰκουμενικῆς ἐκκλησιῶν ἐν ἡμέρᾳ Σαββά-
των, καὶ πᾶσαν ἑβδομάδα πρὸς ἑβδόμη
λεσῶν τὰ μυστήρια, οἱ ἐν ἀλεξανδρείᾳ
ἐν Ῥώμῃ, ἐκ τῆς ἀρχαίας ὡς ἀθέτως τῆς
ποιεῖν παρήσαντο ἀγύπτιοι δὲ γέγονον
ὄντες ἀλεξανδρέων, καὶ οἱ τὴν θεο-
δοσίου οἰκόντες, ἐν Σαββάτῳ μὲν ποιού-
σαν

συνάξεις ἕχ' ὡς ἐθ' ὁ χριστιανοῖς τῶν μυστη-
ρίων μεταλαμβάνουσι μὴ γὰρ τὸ ἐνοχληθῆναι,
καὶ παντῶν ἐδεσμάτων ἐμφορηθῆναι, ὡς
ἐσπεραν προσφέρητες, τῶν μυστηρίων μετα-
λαμβάνουσι αὐτῶν ἢ ἐν ἀλεξανδρείᾳ, τῆ τε-
τραδι καὶ τῆ λεγομένη ὡς ἑσπερα γραφαί τε
ἀναγνώσκουσι, καὶ οἱ διδάσκαλοι ταῦτα ἐρ-
μηνεύουσι, πάντα τε τὰ συνάξεως γίνε'· δίχα
τ' τῶν μυστηρίων τελείης· ἐτὲρο ἐστὶ ἐν ἀλε-
ξανδρείᾳ ἔθος δοξαζόντων γ' ὡς ἐν γένεσι ταπολ-
λά ἐν ταύταις ταῖς ἡμέραις φαίνε' ἐπὶ τῆς
ἐκκλησίας διδάχας ὅς τις θεὸς ὢν διδάσκα-
λος, καὶ κληδὼν ὅτι τὸ ἀδύνατον ἔνομον μω-
σέως ἀδενεῖ πρὸς τὸ γράμμα δοποθῆναι,
τὸν περὶ τ' πάσα λόγον εἰς θεωρίαν ἀνήγα-
γναι, ἐν πάσχα μόνον ἀληθινὸν γενηθῆναι λέ-
γειν, ὅτι ὁ σωτὴρ ἐπέλεσεν, ἐνεργήσας κτ' ἰσχυ-
ρῶν ἀνικημένων δυνάμεων, διὰ τ' προσκομιθῆσαι
πρὸς αὐτὰ, προπαύω τέτω κτ'· τ' διαβόλε χρη-
σάμενος ἐν τῇ αὐτῇ ἢ ἀλεξανδρείᾳ ἀναβῶ-
σαι ἢ ἑσπερα εἰς ἀδιάφορον, εἴτε κλητῶν
οἱ εἰσιν, εἴτε πιστοὶ τῶν πάντων ἐκκλησιῶν
πιστὸς εἰς τὸ τάγμα τέτο προβαλλομένων
ἐργῶν ἢ ἐργῶν ἢ ἐτερον ἔθος ἐν Θεσσαλία, γρὸ-
μυθ' κλητῶν ἐκεῖ ἢ νόμον γαμήσας πρὶν
κλητῶν γίνε'· μὴ τὸ κλητῶν γρὸμυθ' συ-
καθελθῆσας αὐτῇ, ἀποκλήρυκται γίνε'· τ' ὅ
ἐν ἀναβῶν πάλιν γνώμη ἀπεχομένων, καὶ
τῶν ἑπισκόπων εἰ καὶ βέλωντο, ἐμὴ ἀνάκη
νόμα τέτο ποιούντων· πολλοὶ γὰρ αὐτῶν ἐν
τῷ καιρῷ τ' ἑπισκοπῆς, καὶ παῖδας ἐκ τ' νο-
μιμης γαμήσας πεποιθήσασιν· ἀλλὰ τ' μὴν
ἐν Θεσσαλία ἔθος, δοξαζόντων ἡλιώδωρος, πρὶν
πρὸς τ' καὶ γρὸμυθ' ἢ λέγε'· πονήματα
ἐπιδικασθῆσας, ἀ νέθ' ὢν ἐταξε καὶ αἰθιο-
πικὰ προσηγόρευσε φυλάσεται ἢ τέτο
το ἔθ' ἐν Θεσσαλονίκη, καὶ αὐτῇ μακεδονία,
καὶ ἡλιώδωρος ἄλλο ἢ ἔθ' ἐν Θεσσαλία οἶδα
γινόμενον ἐν ταῖς ἡμέραις τε πάσχα μόν-
ον βαπτίζουσι· διὸ σφόδρα πλὴν ὀλίγων,
οἱ λοιποὶ μὴ βαπτίζονται ἐν Θεσσαλίᾳ ἐν
ἀντιοχείᾳ δὲ τῆς συρίας, ἢ ἐκκλησία ἀντι-
οχείου ἔχει τὴν θέσιν· ἐ γὰρ πρὸς ἀνατο-
λάς τὸ συριασῆριον, ἀλλὰ πρὸς δύσιν
ὄρα· ἐν ἑλλάδι δὲ καὶ ἱεροσολύμοις, καὶ
Θεσσαλίᾳ, τὰς ἐν ταῖς λυχνάψαις εὐχάας

A celebrant: non tamen sicut mos est
Christianorum, sacra mysteria percipi-
unt. Postquam enim epulati sunt &
omni ciborum genere saturati, sub ve-
speram oblatione facta communicant.
Præterea Alexandriæ quarta FERIA, & ea
quæ dicitur Parasceve, leguntur sacræ
Scripturæ, easque doctores interpretan-
tur: & cuncta fiunt quæ ad collectam
pertinent, præter Mysteriorum cele-
brationem. Atque hic mos Alexan-
drinæ Ecclesiæ vetustissimus est. Con-
stat enim Origenem his ut plurimum
diebus in Ecclesia docuisse. Qui qui-
dem utpote Doctor eruditissimus, cum
animadverteret arcanum Mosaicæ legis
juxta literam exponi non posse, sermo-
nem de Pascha ad mysticum sensum tra-
duxit: unum duntaxat verum Pascha
existisse dicens, id videlicet quod
Servator celebravit, tunc cum cruci
affixus adversarias potestates profliga-
vit, hoc adversus diabolum ulus tro-
phæo. In eadem urbe Alexandria,
Lectores & Psalter absque ullo disci-
mine fiunt, tam catechumeni, quam
fideles, cum tamen omnes ubique Ec-
clesiæ non nisi fideles ad hunc gradum
promoveant. Aliam quoque consue-
tudinem in Thessalia esse cognovi.
Clericus ibi promotus, si post clerica-
tum dormierit cum uxore quam ante
clericatum legitimo matrimonio sibi
copulaverat, abdicatur: cum in Ori-
ente cuncti sua sponte, etiam Epi-
scopi ab uxoribus abstineant, nulla
tamen lege aut necessitate constri-
cti id faciant. Multi enim illorum,
episcopatus etiam sui tempore libe-
ros ex legitimo conjugio susceperunt.
Hujus portò in Thessalia con-
suetudinis auctor fuit Heliodorus,
Tricæ quæ ejus regionis urbs est,
Episcopus: cujus nomine circumfe-
runtur amatorii libri, quos ille dum
juvenis esset, composuit, & Æthio-
picos inscripsit. Eadem consuetudo
Thessalonica, & in Macedonia atque
Achaia observatur. Aliam quoque con-
suetudinem in Thessalia vidi. Solis
diebus Paschæ illic baptizant. Ex quo
fitur plerique apud illos absque bap-
tismo moriantur. Antiochiæ autem quæ
est in Syria, inversus est Ecclesiæ situs.
Neque enim altare ad solis ortum spe-
ctat, sed ad occasum. In Achaia &
Thessalia, itemque Hierosolymis, cum
accenduntur lucernæ, orationes faciunt

eodem prorsus modo quo Novatiani A qui Constantinopolim incolunt. Apud Cæsaream Cappadociæ & in insula Cypro, die sabbati ac dominico sub vesperam, postquam accensæ sunt lucernæ, semper Episcopi ac presbyteri scripturas interpretantur. Novatiani qui Hellepontum incolunt, non eodem prorsus modo orationes celebrant, quo Novatiani qui degunt Constanti- nopolim: in plurimis tamen Catholicæ Ecclesiæ consuetudinem imitantur. In summa apud omnes sectas, ægre admo- dum duas inveneris Ecclesias, quæ in precandi ritu inter se omnino confen- tiant. Alexandriæ Presbyter minime observari cœptum est, quo Arius Ec- clesiam perturbavit. Romæ singulis sabbatis jejunant. Apud Cæsaream Cappadociæ eos qui post baptismum peccaverint, à communionem extru- dunt, perinde ac Novatiani. Idem fit à Macedonianis qui sunt in Helle- ponto, & à Quattodecimanis per Asiam constitutis. Novatiani qui Phrygiam incolunt, Bigamos non ad- mittunt. Qui vero Constantinopoli degunt Novatiani, nec admittunt aper- te, nec aperte rejiciunt. Ve- rum in Occidentis partibus aperte admittunt. Hujus porro discrepantiæ, ut equidem opinor, auctores fuerunt Episcopi qui Ecclesiis suo quisque tem- pore præfuerunt. Qui autem hujus- modi ritus ab illis acceperant, eos vel- ut legem quandam ad posteros trans- misere. Et cunctos quidem Ecclesia- rum ritus qui per singulas urbes ac pro- vincias varie observantur, scriptis man- dare difficile est omnino; aut ejusmodi potius ut fieri non possit. Verum ea quæ attulimus, abunde convincunt, festum Paschæ diem per singulas regiones vario modo esse celebratum. Nugantur ita- que, qui Nicænam synodum Paschale festum immutasse calumniati sunt. Nam qui in eâ synodo convenerunt, in eo præcipue elaborarunt, ut popu- los qui à majore Ecclesiarum numero dissidebant, ad unitatem concordia- que revocarent. Quod autem cre- bræ dissensiones hujusmodi rerum causa ipsi quoque Apostolorum temporibus existerint, ne ipsos quidem latuit Apostolos, quemadmodum testatur Actuum liber. Nam cum Apostoli intellexissent, tumultum inter

αἰσαπλησίως τοῖς ἐν κωνσταντινουπόλεως
ναυαλιανοῖς ποιῶνται ὁμοίως δὲ καὶ ἐν
καίσαρειᾷ τῆς καππαδοκίας καὶ ἐν κυπρίᾳ
ἐν ἡμέρᾳ σαββάτου καὶ κυριακῆς, αἱ
αὐτοὶ ἐσπέραν μὴ τῆς λυχνιαίας, οἱ περὶ
εὐτεροὶ καὶ ἐπίσκοποι τὰς γραφὰς ἐρ-
μηνεύουσιν οἱ ἐν ἑλλησπόντῳ ναυαλι-
νοὶ, ἔχ' ὁμοίως κατὰ πάντα τοῖς ἐν κων-
σταντίνῳ πόλει ποιῶνται τὰς εὐχὰς αἰσα-
πλησίως δὲ αἰσαπολλά τῇ κεραλίᾳ κα-
κλησίᾳ καθόλου μέλλοι πάντας καὶ αἰσα-
πάσαις θρησκείας, τῶν εὐχῶν ἔκ' ἐπι-
ρεῖν συμφωνήσας ἀλλήλαις δύο ἐπὶ τῷ
τὸ πρεσβύτερον ἐν ἀλεξάνδρειᾳ πρὸς
μιλεῖ κ' ἔτετο δεχθῆναι ἑλθεῖν, ἀφ' ἑαυτοῦ
ἐκκλησίαν ἐτάραξεν ἐν ῥώμῃ πᾶν καὶ
τοννησεύσαν ἐν καισαρείᾳ τῆς καππα-
δοκίας εὐδ' μὴ τὸ βάπτισμα ἡμαρτητοῦ
ἔξωθῆσι τ' κωνανίας, ὡς οἱ ναυαλιανοὶ τὸ
τὸ ἢ κ' μακεδονιοὶ ἐν ἑλλησπόντῳ ποιοῦν
καὶ οἱ ἐν ἀσία τεσσαρεσκαίδεκάπται
ναυαλιανοὶ οἱ αὐτοὶ φρυγίαν, διγάμους ἔχ-
χονται, οἱ δὲ ἐν τῇ κωνσταντίνῳ πόλει, ἐν
φανερῶς δέχονται, ἔτε φανερῶς ἐκεί-
λασι ἐν ἡτοῖς ἑσπερίοις μέρεσι φανερῶς
χοι) αἰτίοι γ', ὡς ἡγέμαι, τῆς τῶν
τῆς διαφωνίας οἱ κ' καιρὸν τῶν ἐπι-
σιῶν παρεσῶτες οἱ δὲ ταῦτα αἰσα-
βόντες, ὡς νόμον τοῖς ἐπισημοῦσι παρ-
πεμψαν πάντα ἢ τὰ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις
ἔθῃ κ' πόλεις καὶ χώρας ἡρώματα
ἐγρέφειν ἐργῶδες, μάλλον δὲ ἀδυνα-
ίκανα μένει καὶ τὰ αἰσατεθέντα αἰσα-
δοπέδω, τὴν ἐορτὴν τὴν πάσχα
σωηθείας τινὸς κατὰ χώρας διαφω-
ἐξηκέναι πηλὴ διὸ αἰσαπολογῶν
τῶν ἐν κωνσταντίνῳ πόλει αἰσατεθέντων
σχα ἐπισημοῦσι αἰσατεθέντων οἱ γ' ἐκείνοις αἰσα-
θόντες, εὐδ' λαοὺς εἰς συμφωνίαν αἰσα-
ἐσπέδασαν πρὸς τοὺς πολλὰς πῆρας
διαφανέντας τὸ πρῶτον ὅτι δὲ ἐπὶ
ἐπὶ τῶν ἀποστολικῶν χρόνων, πολλοὶ δὲ
φωνοὶ δια τὰ τοιαῦτα ἐγένοντο, ἐπὶ
αὐτοὺς εὐδ' ἀποστόλους διέλαβεν, ὡς μὴ
τυρεῖ ἢ βιβλῶ τῶν αἰσατεθέντων ἐπὶ
ἐγνώσαν οἱ ἀποστόλοι ταρσεχλῶ ἐν τῇ
διαφωνίᾳ

διαφωνίας τῶν ἐθνῶν κινεῖσθαι τοῖς πνεύμα-
 σι, πάντες ἅμα ἡρόμενοι θεῶν νόμον ἐθέσπι-
 σαν, ἐν τύπῳ ἐπιστολῆς καταγράψαντες δι' εἰ-
 τῆς βαρυτάτης μηδ' ἀπειτῶν τοιούτων δαλείας
 τὴν ἐρεχθίαν, ὅθεν πνεύματα ἠλδοθήρωσαν.
 ἡσυχίᾳ ἡσυχίᾳ ἡσυχίᾳ τῆς ὀρθῆς πολιτείας,
 καὶ πρὸς τὴν ἀληθῆ θεοσέβειαν ἀγχοσαν ἐδί-
 δαξαν, μόνῃ ὅσα ἀναγκαιῶς δεῖ φυλάττειν
 μὴν ὁσῶντες· ἀλλ' ἢ μηδ' ἐπιστολὴ ἐν ταῖς τῶν
 ἀποστόλων προέβλεπον ἀναγράψαι· ἐδὲν ἡ
 κωλύει ἐν ταῦτα προσηκούσθαι οἱ ἀποστολοὶ καὶ
 οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ ἀδελφοί, τοῖς καὶ ἀντιό-
 χιαν καὶ συρίαν ἐκκλησίαν ἀδελφοῖς τοῖς ἐξ
 ἐθνῶν, χαίρειν· ἐπειδὴ ἡκούσαμεν, ὅτι πρὸς ἐξ
 ἡμῶν ἐξελθόντες ἐτάραξαν ὑμᾶς λόγοις,
 ἀνασκιδνάζοντες τὰς ψυχὰς ὑμῶν, λέγοντες
 ἀσέβειαν, καὶ τηρεῖν τὸν νόμον, οἷς εἰ δὲ διεσε-
 λάμεθα· ἐδοξεν ἡμῖν ἡρομένους ὁμοθυμα-
 δῶν, ἐκλεξαμένους ἀνδρας πέμψαι πρὸς
 ὑμᾶς, συν τοῖς ἀγαπητοῖς ἡμῶν βαρνάβαν καὶ
 καὶ Πάυλῳ, ἀνθρώποις ᾧσα δὲ δωκόσι τὴν
 ψυχὴν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ὀνόματι τοῦ κυρίου
 ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· ἀπεσάλκαμεν ἐν ἰσραὴλ
 καὶ σύλαν, καὶ αὐτὰς διὰ λόγου ἀπαγγέλλοντας
 ταῦτα· ἐδοξε γὰρ τῷ ἁγίῳ πνεύματι καὶ ἡμῖν,
 μηδὲν πλέον ἐπιθεῖσθαι ὑμῖν βάρους, πλὴν τῶν
 ἐπιταγῶν τῶν ἀπέχεσθαι εἰδωλοθύτων,
 καὶ αἵματος, καὶ πικρῶν, καὶ πορνείας· ἐξ ὧν
 διακρίσεις ἑαυτὰς, ὡς προέβλεπε ἑρρω-
 τῆ· Ταῦτα μὴν ἐδοξε τῷ θεῷ τῷ πατρὶ καὶ φη-
 σῶν ἡ ἐπιστολῆ, ὅτι ἐδοξε τῷ ἁγίῳ πνεύματι, μη-
 δὲν πλέον ἐπιθεῖσθαι ὑμῖν βάρους πλὴν τῶν
 ἐπιταγῶν ὁφειλότων φυλάττειν· τινὲς ἡ
 τῶν ἀμελήσαντες, ἀδιάφορον μὲν πᾶ-
 σαν πορνείαν ἠγείναντες πρὸς ἡμερῶν ἑορ-
 τῆς, ὡς πρὸς ψυχῆς ἀγωνίζονται· ἀντισρέ-
 ψαντες μὲν τὰ τῆ θεοῦ ᾧσα ἐγγράμματα,
 καὶ νομιθετέοντες ἑαυτοῖς, παρ' ἐδὲν ἡ τὴν
 τῶν ἀποστόλων νομοθεσίαν πθέμενοι λανθά-
 ναντες ἑαυτοῦ, ὅτι ἐναντία οἷς τῷ θεῷ ἐδο-
 ξε, προέβλεπε διωκτὸν μὲν ἐν τὸν πρὸς τῆ
 πάρα λογόν ἐτι πλέον ἐπιτείναν, καὶ δεῖξαι ὡς
 ἐδὲ ἰσραὴλοῖ τῶν πρὸς τῆ πάρα χρόνων τὴν
 ἀκρίβειαν, ἡ τύπον φυλάττειν ὅπως τὲ σα-
 μαρείς, ἀπόχρισμα ὄντες ἰσραὴλων, αἰετ' ἐπι-
 σήμεριαν τὴν ἑορτὴν ταύτην ἐπιτελοῦσιν·

A fideles ortum esse ex diffensione Genti-
 lium, omnes in unum congregati sacram
 legem brevi epistola comprehensam
 promulgarunt: qua & credentes gravis-
 sima servitute & inani de ejusmodi re-
 bus contentione liberarunt: & certissi-
 mam recte vivendi rationem quæ ad ve-
 ram pietatem eos perduceret, docue-
 runt: ea sola quæ necessario observanda
 essent, iis significantes. Et ipsa
 quidem epistola in Actibus Apostolo-
 rum conscripta legitur. Nihil tamen
 obstat quò minus hîc etiam inseratur.

B Apostoli & Presbyteri & Fratres, his
 qui sunt Antiochiæ & in Syria ac Cili-
 cia fratribus ex Gentibus, salutem,
 Quoniam audivimus, nonnullos ex
 nobis egressos conturbasse vos verbis
 evertentes animas vestras, jubentes
 vos circumcidi & observare legem,
 quibus non mandavimus: visum est
 nobis unanimiter congregatis, ele-
 ctos viros ad vos mittere unâ cum
 charissimis nostris Barnabâ & Paulo,
 viris qui tradiderunt animas suas pro
 nomine domini nostri Iesu Christi.
 Misimus ergo vobis Iudam & Silam,
 qui & ipsi vobis eadem verbis refe-
 rent. Placuit enim Spiritui Sancto
 & nobis, nihil amplius oneris vobis
 imponere, quam ista necessaria, ut
 abstinere ab iis quæ simulachris im-
 molata sunt, & à sanguine & suffoca-
 tis, & à scortatione. A quibus ca-
 ventis, recte ageatis. Valet. Et
 hæc quidem placuerunt Deo. Ait
 enim Epistola: Placuit Spiritui San-
 cto nihil ultra vobis oneris imponere,
 quam ista necessario observanda. Sunt
 tamen qui contemptis istis legibus,
 scortationem quidem rem indifferen-
 tem esse existimant: de diebus autem
 festis tanquam de capite suo decer-
 tent: Dei quidem præcepta everten-
 tes, sibi quæ ipsis legem ferentes:
 Apostolorum vero decreta pro nihilo
 habentes: nec animadvertunt se con-
 traria gerere iis, quæ divino numini pla-
 cuerunt. Poteramus quidem sermonem
 de Pascha latius extendere, illudque
 demonstrare, Iudæos nec in tempore
 nec in ritu festi Paschalis, exactam ra-
 tionem custodire: & Samaritanos qui
 sese à Iudæis absciderunt, hoc festum
 semper post æquinoctium celebrare.

Verum hoc argumentum propriam & A
prolixiorē tractationem desiderat. Il-
lud tantum dico, eos qui tantopere stu-
dent Judæos imitari, & qui in figuris re-
rum tam anxie sunt diligentiae, nulla-
tenus ab illis discedere debere. Nam
si singula accurate observare institue-
runt, non dies solum & menses ab il-
lis observandi sunt, sed & cætera om-
nia, quæ Christus sub lege constitu-
tus Judæorum more gessit, vel quæ à
Judæis injuste perpeſsus est, vel quæ
cum cunctos beneficiis afficeret, ty-
pice operatus est: cum navigium in-
gressus doceret: cum in canaculo Pa-
scha parari præciperet: cum asinam
quæ alligata erat, solvi mandaret: cum
qui hydriam portabat signi loco pro-
poneret iis qui Pascha parare stude-
bant: & quæcunque alia ejus generis
in Evangeliiis perscripta sunt. Et ta-
men nihil horum corporali modo ob-
servare student ij, qui se per hoc fes-
tum justificatos esse existimant. Nul-
lus enim Doctor ex navigio unquam
concionatus est: nec ullus unquam in
canaculum ascendens, illic Pascha ce-
lebravit, nec asinam ligatam apprehen-
dens, ac denuo alligans, iterum vinculo
absolvit. Nemo denique alteri in-
junxit, ut vas fictile aqua plenum gesta-
ret, quo figuræ adimplerentur. Hac
enim aliaque hujusmodi, Judaica po-
tius esse existimaverunt. Quippe Ju-
dæi in corpore magis quam in anima,
solemnia servare student. Quam ob
causam maledicto sunt obnoxii, utpo-
te qui legem Moſis non in veritate,
sed juxta figuram accipiunt. Hi vero
qui Judæis favent, ista quidem ad alle-
goricum sensum referunt: pro diebus
autem ac mensibus inexpiabile bel-
lum movent, allegoricam horum in-
terpretationem respicientes: adeo ut
hac in parte ipsi quoque perinde ac
Judæi, necessario condemnentur, & D
execrationis sententiam in semetipsos
trahant. Verum de his satis. Re-
deamus nunc ad propositum, cujus
paulo antea mentionem fecimus: quod
scilicet Ecclesia postquam semel
divisa est, in prima illa divisione ne-
quaquam steterit, & quod ij qui divisi
fuerant, inter semetipsos iterum con-
fluxerint, levique & exigua occasio-
ne arcepta, alii ab aliis sese mutuo
abruperint. Novatiani quidem,
ut dixi, ob festum Paschæ inter

ἀλλὰ ἡ τοιαύτη ὑπόθεσις, ἰδιαίτης ἔστι
καὶ μακροτέρας ἐπιθέσεως ἐπένο ἢ μόνον
Φημί, ὅτι οἱ φιλιθῆτες ἰσδαίοι ἀκολούθησαν, καὶ
περὶ ἐδὴ τύπες ἀκριβολογούμενοι, ἐδὲν ἔτι
πρὸ τῆτων ἐκπύθην ὀφείλουσιν εἰ γὰρ ἂν
ἀκριβολογῆσαι ἀσκήρωται, ἔτι ὀφείλουσιν
ἡμέρας μόνον καὶ μιλῶν ἀσκήρωται, ἀλλὰ
τὰ ἄλλα ὅσα ὁ Χριστὸς ὑπονόμον ἡμέρας
ἰσδαίικως ἐπέστηεν, ἢ ὑπέμεινεν ὑπὸ ἰσδαίικον
ἀδικημάτων, ἢ ἔνεργετῆρ ἐδὴ πάντας τυπικῶς
καταργάζετο ἐν πλοῖω εἰσελθὼν ἐδὲ ἰσδαίικον
εἰς ἀνώγειον οἰκῆμα τὸ πᾶσα ἐν τρεπίπυλῳ
ἐκέλευσεν, ὄνον δεδεμένῳ λυθῶναι ἀσκήρωται
ἔταπεν τὸν βασιλεῖα κερῶμιον ὑδαίικον
ἰσδαίικον, σημεῖον ἐδὲ τοῖς εἰς τὸ πᾶσα ἀσκήρωται
δάξασιν καὶ ἄλλα ὅσα μυρία ἐν ἑσθῆ
λοῖς γέγραπται καὶ τῆτων ἐδὲν σαμαλίαν
ἀσκήρωται ἀσκήρωται ἀσκήρωται, οἱ δὲ ἐδὲ
δικαιωθῆναι νομίζοντες, ἢ γὰρ περὶ τῆρ δὲ
σάλων ἐκ πλοῖε ποτὲ τῶν διδασκαλίαν
ἀσκήρωται, ἔτι εἰς ἀνώγειον πῆς οἰκῆμα
παντὸς τελῆσαι τὸ πᾶσα ἐπέδασεν ἔτι
ὄνον δεδεμένῳ δῆσαντες αὐτῆς ἐπέδασεν
ἢ κερῶμιον ὑδαίικον βασιλεῖα τῆ ἐπίπυλῳ
C Ψαλίνα τὰ σύμβολα πληρωθῆ ταῦτα γὰρ
καὶ τὰ τοιαῦτα, ἰσδαίικα μάλλον ἡγήσαντο
ἔτι ἰσδαίικοι γὰρ τὰ συμβαίοντα ἐν τοῖς ἐπι-
μασι μάλλον, ἢ ταῖς ψυχαῖς σώζον ἀσκήρωται
δάξασιν διὸ καὶ ἐνοχοὶ τῆ καταργῆσαν
ὅτι τὸν νόμον μωϋσέως ἐν τύποις, ἢ ἔτι
ἀσκήρωται ἀλήθειαν ἐκλαμβάνουσιν οἱ δὲ
τοῖς ἰσδαίοις, ταῦτα μὲν εἰς θεωρητικῶν ἀσκήρωται
σι περὶ τῆ ἡμερῶν καὶ μιλῶν ἀσκήρωται ἀσκήρωται
ρεῖνται πόλεμον, τὴν περὶ τῆτων θεωρητικῶν
παλήσασιν ὡς δὲ ἀνάγκης καὶ αὐτῆς ἀσκήρωται
τῆτο τὸ μέρῳ ὅμοια ἰσδαίοις καταργῆσαν
D δασιν, τῶν ἐν τῆς κατὰ ἑσθῆ ψῆφον αὐτοῖς ὅτι
φύργητες ἀλλὰ περὶ μὲν τῆτων, ἀσκήρωται
ἡγήσασιν ἐπαναδράμα μὲν ἢ εἰς τὸ ἀσκήρωται
μὲν, ἢ μικρῶν ἐμπερῶν ἐν ἀσκήρωται ἀσκήρωται
μνήμην ὡς ἡ ἐκκλησία, ἔτι ἐπέμεινεν τῆ
χρημῆ ἀσκήρωται διαίρεσαι καὶ ὡς οἱ δὲ
ρηθῆντες καθ' ἑαυτῆρ πάλιν ἐχώρουν, μὲν
κεῖσ τε καὶ ἐτελες ἀσκήρωται ἀσκήρωται ἀσκήρωται
μὲν, ἀλήλων διαχωρίζοντο ἀσκήρωται ἀσκήρωται
μὲν ἐν, ὡς ἐφῆν, διατῶν ἔτι πᾶσα ἀσκήρωται

pedite docebat in Ecclesia. Porro etiam isti paulo post inter se divisi sunt, Marino dissidente ab Agapio, quem ipse ad Episcopatum Ephesi promoverat. Verum isti non de religione, sed de primatu ambitiose contententes, inter se decertarunt, Gotthis Agapi partes sequentibus. Quamobrem multi ex illorum Clericis, contentionem hanc ex inanis gloriae studio inter illos exortam detestantes, relictis illis, ad consubstantialis fidem se transfulerunt. Cum igitur Ariani quinque ac viginti annorum spatio inter se divisi fuissent, tandem regnante Theodosio Juniore, Consulatu Plinthæ magistri militum, Plathyriani rationibus victi, à contentione destiterunt. Et in unum corpus denuo coeuntes, quasi lege lata sanxerunt, ne qua in posterum mentio fieret quaestionis illius, cujus causa fuerant separati. Verum hoc nusquam nisi Constantinopoli perficere valuerunt. Nam in reliquis urbibus, si qui forte reperiuntur, in eodem quo prius dissidio perseverant. Ethæc quidem de Arianorum divisione à nobis dicta sint.

Ἀτὴν ἐκκλησίαν ἐδίδασκε καὶ ἔτοιζέ μιν ὑπερον διηρέθησαν, μαρίνα πρὸς ἀγάπιον διενεχθέντες, ὃν αὐτὸς εἰς ἐπισκοπὴν τῆς ἐφέσου προσέβλεπε. ἔτοιζέ τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἐπίσκοπον ἀγάπιον ἐπολέμουν ἀλλήλοις, τῷ γότθῳ πρὸς ἐμῶν τῶ ἀγαπίῳ· διὸ πολλοὶ τῷ ἑαυτοῦ κληρικῶν, μισήσαντες τὴν ἐκ κενοδοξίας τεχθεῖσαν μάχην αὐτοῖς, ἄποστασίν αὐτῶν τῇ ὁμοσσίῳ πίσει προσέβητο δρειανὸν μὲν δὴ τῆς τριακοσίου ἐτη χωριωτῶν ἀλλήλων, ὑπερον τῆς ἑσπερίας ἔνευσε. Βδοσίῳ, τὴν ἑσπερίαν ἔσπεριλάττωσαν, τῆς ψαθυριανῶν αἰρέσεως, πεισθέντες τῆς φιλονεικίας ἐπαύσαντο, καὶ ἠνάθεσαν ὡς ἐρεῖνον ὀρεισάσας, μηδέ ποτε μετὰ τῶν κεφαλαίων, δι' ὃ ἐχωρίζοντο τῆς ἑσπερίας τῆς κωνσταντινῆς πόλεως ποιεῖται διδασκαλίας οἱ γὰρ ἐν ταῖς ἀλλαῖς πόλεσιν εἶπα καὶ τὴν χάνωσιν οἷες, ἐπιμένοντες χωριζόμενοι ταῦτα μὴν καὶ περὶ τῶν δρειανῶν διαιρέσεως.

CAP. XXIV.

C

Κεφ. κδ'.

Qualiter Eunomiani quoque inter se divisi sint, variisque nominibus ex auctorum suorum vocabulis appellati.

Sed neque Eunomiani absque interino dissidio permanserunt. Nam ipse quidem Eunomius, ab Eudoxio qui ipsum Episcopum Cyzici ordinarerat, jam pridem sese abjunxerat, causatus quod Aëtium præceptorem suum ab Ecclesia ejectum minime suscepisset. Hi vero qui ab illo cognomen traxerunt, varias in partes postea discissi sunt. Primum enim Theophronius quidam Cappadox, qui disputandi artem ab Eunomio didicerat, & Aristotelis categorias, librumque de interpretatione leviter duntaxat attigerat, cum libros quosdam composuisset, quos de exercitatione mentis inscripsit, in odium suorum incurrens tanquam sectæ suæ desertor, ab illis ejectus est. Qui postea seorsum ab illis collectas celebrans, hæresin suo nomine nuncupatam reliquit. Deinde Eutychius quidam Constantinopoli ob levem quandam controversiam

ὃς ἐκ εὐνομιανῶν πρὸς ἑαυτὸν ἐστράφησαν, διαφίλοντες ἑαυτοῦ μίας ἐκ τῶν προσηγοριῶν καὶ τῶν ἄλλων.

Αλλὰ μὴν, ἐδὲ οἱ ἀπὸ εὐνομίας ἀποσπασθέντες αὐτὸς μὲν γὰρ ἑσπερίαν, ἢ ἑσπερίαν εὐδοξίαν τὴν χωριωτῶν αὐτὸν ἐπισκοπὴν κυζικῆς κληρικῶν, προσέβητο λαβὼν, ὅτι αὐτὸν τὸ αὐτὸ διδάσκαλον ἐκβληθέντα ἐκ τῆς ἐκκλησίας οἱ δὲ ἀπὸ αὐτοῦ, εἰς διάφορα διηρέθησαν πρῶτον μὲν γὰρ εὐνομιαν τὴν καππαδόκης, ἑσπερίαν τὴν ἐρικτῶν παρθένων, καὶ παχυμερῶς τὰς δρισησίων κατηγορίας καὶ τὸ καὶ ἐμμελείας νομοσίας, σωτῆρας βιβλία καὶ τῆς γυμνασίας τὴν ἐπέγραψε, προσοχθίσας τῶν ἑαυτῶ ὁμοδρησίων, ὡς ἀποστασίων αὐτῶ ἐκβληθέντα καὶ ὡς ἀποστασίων αὐτῶν τοῖς, ἀφ' ἑαυτῶ ἐπώνυμον ἄρεσιν καὶ λοιπὴ καὶ ἐν τῇ κωνσταντινῆς πόλει τῶν τύχίως τις ἐκ ψυχρῆς ζήτησίν ἐχωρίζοντο.

ἤν' εὐνομιανῶν, κ' ἐν τὰς σιμῶν καὶ ἰδίαν
 ποιῶνται ὀνομαζόντων ἐν οἱ μὴν θεοφρονίῳ
 ἀκολουθησάμενοι, εὐνομοθεοφρονίῳ οἱ δὲ εὐ-
 τυχίῳ, εὐνομιδτυχιανοὶ ὅποια δὲ ψυχρὰ
 ῥημάτια ἐπιθεῖ ὡν διαφέρῃναι, ὡς δὲ εὐ-
 ναι τῆ ἰσοεῖα οὐκ ἄξιον εἶναι κέρικα, ἵνα
 μὴ εἰς ἕτερα ἀποκλίνῃ τὸν λόγον· πλὴν ὅτι
 τὸ βάπτισμα παρεχόμενον ἔστω εἰς τὴν
 τριάδα, ἀλλ' εἰς τὸν τῷ Χριστῷ βαπτίζοντι
 θάνατον γέγονε ἢ ἐπὶ χρόνον πῶ καὶ ἐν μα-
 κεδονιαῖοις διχόνοια, ἐν τρεπίε μὴ πρὸς εὐ-
 τέρῃ ἰδίᾳ σιμῶντος καρτερίας ἢ μὴ σιμῶν-
 τῆντ' ὡς ἴσως δ' ἂν καὶ ἄλλαι τινὲς εἴεν
 ἰρησικαίαι, ἐν τέτων γινόμενα ἐν ταῖς ἄλ-
 λαις τῶν πόλεων ἐγὼ ἢ ἐν τῇ κωνσταντίνῃ
 πόλει τὰς διατεθείας ποιῶντος, ἐν ἡ ἑτέχθη
 τῆ καὶ ἀνετεράφην, τὰ ἐν αὐτῇ γινόμενα πᾶ-
 τῶν τε, διηγῶμαι ὅτι τινὰ τέτων καὶ ἀ-
 ἐλίαι ἰσόρησα, ὡς ὅτι λαμπρότερα τὰ ἐν αὐ-
 τῇ γινόμενα, ὡς ἄξια μνήμης καθέστηκεν ταύ-
 τα μὴ ἐν ἑ κ' τὸν αὐτὸν χρόνον, ἀλλὰ κ' ἢ
 διαφορῶν σιμῶν γινόμενα καὶ εἰ δὲ ὡς φη-
 σὶ ὀνόματα διαφορῶν λαμβάνειν αἰρέσεων,
 τῆ ἰσχυροῦ ἀγκυρωτῶ βιβλίῳ, ὃ
 σιμῶντα ἐν ὀκυπρίων ἐπίσκοπος Ἰππὸφάνιος,
 ἐν τῇ γινόμενα διδάσκων περὶ μὲν δὲ τέτων ἀπο-
 χρώτως εἰρησῶ τὰ ἢ δημοσία πρᾶγμα
 ἐταράχθη, ὡς αἰτίας τοιαύτης

Aab Eunomianis discessit, & nunc sepa-
 ratim conventus agit. Ac Theophro-
 nii quidem sectatores, vulgo vocantur
 Eunomiotheophroniani: qui autem
 Eutychio se adjunxerunt, Eunomi-
 eutychiani. Quanam autem sint vo-
 ces illæ leves ac frigida, quarum
 causâ inter se dissentiunt, huic Hi-
 storix mandare superfluum existimavi,
 ne à proposito longius aberrare videat-
 ur oratio. Hoc unum dicam, eos sa-
 crum Baptisma adulterasse. Non enim
 in Trinitatem baptizant, sed in mortem
 Christi. Inter Macedonianos quoque
 aliquandiu fuit dissensio, cum Eutro-
 pius quidem Presbyter seorsum plebem
 colligeret, Carterius vero nequaquam
 ei assentiretur. Aliæ fortasse sectæ ex
 his ortæ, in aliis civitatibus reperun-
 tur. Verum ego, utpote Constanti-
 nopoli degens, qua in urbe & natus sum
 & educatus, ea præcipue quæ in illa ci-
 vitate gesta sunt, commemorare insti-
 tuti: tum quod quædam ex illis ipse co-
 ram spectavi; tum quod ea quæ ibi con-
 tingerunt, & illustriora sunt, & memoriâ
 hominum digniora. Et hæc quidem non
 uno eodemque tempore, sed diversis
 temporibus acciderunt. Quod si quis
 variarum sectarum nomina cupit co-
 gnoscere, perlecto libro Epiphaniï Cy-
 priorum Episcopi qui Ancoratus inscri-
 bitur, cuncta facile cognoscat. Ac de
 his quidem fati superque sit dictum.
 Cæterum reipublica quoque status tunc
 perturbatus est ob hujusmodi causam.

Κεφ. κέ.

CAPUT XXV.

Περὶ τῆς τυραννίδος ἐν γῆν, καὶ τῆς ἡαλιτυνιανῆς ἢ μικρῆς
 ἀπειρῆσεως, καὶ τῆς Θεοδοσίου ἢ βασιλέως κατὰ τῆ
 τυραννῆς νίκης.

De Eugenio tyrannide, & Valentiniani ju-
 nioris necē, deque victoria quam Theodosius
 Augustus retulit de tyranno.

Κατὰ τὰ ἑσπέρια μέρη γραμματικὸς τις
 ὀνόματι εὐγενίῳ, ῥωμαϊκῆς παιδεύων
 λόγος, ἀφείκε τὰ παιδ' ἀθήρια, ἐν τοῖς βα-
 σιλέως ἐς ἐραδίετο, καὶ ἀνιγραφεὺς ἔβασι-
 λέως καθίσταται διὰ ἢ τὸ εἶναι ἐλλόγητον,
 πλέον τῶν ἄλλων πημάτων, τὴν τύχην με-
 τέρως οὐκ ἠνεγκεν ἀλλὰ σιμῶντος λαβῶν
 δ' ἐβόλασεν, ὅς ἐκ τῆς μικρῆς γαλατίας ὀρ-
 μάμετον, σεραβωλικῆ μὲν τάγματ' ἠγε-
 μῶν ἐτυγχάνει ὡν, τὸν δὲ πρόπον χαλεπὸς
 ἢ μαιφονάτα, εἰς τυραννίδα ἐπέκλινε

Fuit in Occidentis partibus Gram-
 maticus quidam nomine Eugenius,
 qui cum Latinas literas docuisset,
 tandem relicta schola in palatio milita-
 vit, & magister scriniorum Imperatoris
 factus est. Cumque eloquentiæ
 causâ præ cæteris omnibus coleretur,
 secundam fortunam moderate non tu-
 lit. Sed adjuncto sibi Arbogaste Ma-
 gistro militum, ex minore Gallia
 orto, viro asperioris ingenii, &
 ad cædem faciendam parato, ty-
 rannidem attipere decrevit. Ambo
 O o iij

igitur Valentinianum Imperatorem A
 trucidare statuunt, sollicitatis clam
 Eunuchis cubiculariis. Hi pollicitatio-
 ne majorum dignitatum illecti, Im-
 peratori dormienti gulam fregerunt.
 Extemplo itaque Eugenius in Occiden-
 tis partibus rerum potitus, ea gessit
 quæ par erat à tyranno geri. His au-
 ditis Imperator Theodosius in gravissi-
 mam recidit sollicitudinem, cum post
 bellum adversus Maximum, novos
 iterum labores sibi imminere cerneret.
 Collectis igitur militaribus copiis, post-
 quam Filium suum Honorium Augu-
 stum renuntiasset, ipso tertium &
 Abundantio Consulibus, ante diem
 quartum Idus Januarii, rursus ad Oc-
 cidentis partes propere contendit, B
 Ambobus Filiis Imperatoribus Con-
 stantinopoli relictis. Plurimi porro
 trans Istrum Barbari eum in expedi-
 tione adversus Eugenium secuti sunt,
 auxilium ei sua sponte præbentes con-
 tra tyrannum. Elapsoque brevi tem-
 poris spatio, in Gallias pervenit. Il-
 lic enim tyrannus se ad bellum para-
 bat, ipse quoque numerosum habens
 exercitum. Prælium ergo committit-
 ur ad fluvium quem Frigidum vocant,
 qui ab urbe Aquileja distat triginta sex
 millibus passuum. Et in ea quidem
 parte qua Romani adversus Romanos
 pugnabant, anceps fuit certamen.
 Qua parte vero auxiliares Barbari
 pro Theodosio decertabant, longe
 superiores fuerunt Eugeniiani. Porro
 Imperator cum Barbaros ab hostibus
 cædi videret, ingenti dolore per-
 cussus, humi se abiecit: fusisque ad
 Deum precibus, voto suo minime fru-
 stratus est. Etenim Bacurius Magi-
 ster militum ipsius, repente adeo con-
 firmatus est, ut cum antesignanis pro-
 currens in eam partem in qua Barbari
 ab hostibus premebantur, ipsas quidem
 phalanges disrumpere; eos vero qui
 paulo ante fugientibus incumbabant,
 in fugam verteret, Accidit etiam aliud
 quiddam admiratione dignum. Ven-
 tus enim vehemens subito exortus,
 tela quæ ab Eugeniianis coniectæ erant,
 adversus ipsos retorfit: ea vero quæ ab
 adversariis coniciebantur, in eosdem
 Eugeniianos validiore impetu detulit.
 Tantum valuit Imperatoris preca-
 tio. Ad hunc modum conversa
 prælii sorte, tyrannus ad Imperato-
 ris pedes provolutus, ut incolumis

βελόνων ἐν ἀμφοφόνον κτὲ βασιλέως
 βαλεντιανῆ, ἐδὺ ἑπικολωνίτας ἐνέως
 ἐπεισελθίτες οἱ ἡ ὑποχέσεις μὲζόνων ἡ
 χον ἀξιώματων δέξασθαι, καθάβουτα τῶν
 βασιλέα ἀπέπνιξαν ἐνθὺς ἐν ὁ ἐυχρησ-
 κρῆς τῶν ἐν τοῖς ἐσπερίοις μέρεσι πρῶτα
 τῶν γρόμνῶ, ἔπρασεν ὅσα εἰκὸς ἦν τῶν
 τυράννης γινώσκ ταῦτα ἀκῆσας ὁ βασιλεὺς
 θεοδόσιῶ, αὐθὶς ἐν φρονήσι μερίταις κα-
 θίσας, δολέρον ἀγῶνων τῆ μὲ μάξιμου
 παρὰ κῆρῆς ὁ δὲ συνήρησας ἐν τὰς εὐ-
 λωλικῆς δυνάμεις, κτὸν γόν ὄνωειον ἀνα-
 ρεύσας βασιλέα ἐν τῆ αὐτῆ τρίτη ἡμέρῃ
 κτὲ ἀδεδανίη, τῆ δεκάτῃ δ' ἰανουαρίου
 νός, αὐθὶς ἑπὶ τὰ ἐσπερία μέρη κτὲ ἀπέ-
 ἐπορεύετο, κατὰ λιπὼν ἀμφοτέρως γῆς, ἐν
 κωνσταντῆ πόλει βασιλεύοντα ἀπέ-
 αὐτῶ ἑπὶ τὸν κτὲ ἐυχρησ πόλεμον, πλείους
 πέραν δ' ἰσπε βαρβάρων ἐπικολέθεν, συμ-
 μαχῆν κτὲ δ' τυράννης παρὰ κῆρῆς ἔπ-
 λῆ δ' διαγρομῆς χροῖε, τὰς γαλλίας κα-
 λαβε σὺν δυνάμει πολλῇ ἐκεί γῆν ἡμεῖς
 ἔχων αὐτὸς στρατὸς μεριάδας πολλὰς
 νε) ἐν συμβολῇ αὐεῖτον πόταμόν τὸν καλῶ-
 μῆρον φείγδον, ὅς ἀπέχει *
 καθ' ὁ μὲν ἐν μέρος ρωμαῖοι παρὰ ρωμαῖοι
 συνεπέκοντο, ἰσόπαλος ἦν ἡ μάχη καθ' ὅ
 συμμαχῆνες τῶ βασιλεὶ θεοδόσιῶ βαρβάρ-
 ροι, κατ' ἐκείνο οἱ ἐυχρησ μάλλον ἐπεκρά-
 ὁ δ' βασιλεὺς ὄρων ἐδὺ βαρβάρους δυνά-
 μεις, ἐν μεγίστῳ ἀγῶνι γρόμνῶ, χροῖε
 ρήσας αὐτὸν, βοηθὸν ἐκαλεῖ θεόν, κτὲ ἀπ-
 σεως ὁ δὲ ἠόχησεν βακῆριος γῶ δ' ἐκεί-
 της αὐτῶ τὸ σῆτον ἐπερρώδη, ὡς ἐν τῶ
 πρῶτα γωνιαῖς εἰσδραμῆν, καθ' ὁ μὲ
 βάρβαροι ἐδιόκοντο, καὶ διαρρήσει μὲν τῶ
 φάλαγγας κτὲ πει ἡ εἰς φυγῆν ἐδὺ
 βραχέως διώκοντα ἑπὶ γῆν) ἡ κτὲ ἄλλο
 μάτῶ ἀξίον ἀνεμῶ γῶ σφοδρὸς ἑπὶ
 σας, τὰ πεμπόμῃρα βολησῶ τῶ ἐυχρη-
 κατ' αὐτῶν αὐεῖτε πεν εἰ μὲν ἄλλα
 τῶ ἀνιπάλων, μὲ σφοδρῶτερας τῶ
 μῆς ἐφῆς κατ' αὐτῶν τὸ σῆτον ἰσχυροῦ
 βασιλέως ἐυχῆ τῆτον δὴ τὸν τῶτον γρο-
 νης τῶ πολέμῃ προπῆς, ὁ τυράννῶ παρ-
 δραμῶν τοῖς τῶ βασιλέως ποσῖν, ἐδὺ

σωθείας τυχεῖν· ἀλλὰ πρὸς τοῖς ποσὶ τοῖς
αὐτοῦ· ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν τὴν κεφαλὴν ἀπέ-
μήθη ταῦτα πέψαι· τῆ ἑκλήξ· σεπτεμβρίου
μηνός, ἐν ἑορταίᾳ ἀρχαδίου τὸ τρίτον, ἑορτα-
ρίας τὸ δεύτερον· ἀρρογόσσης ἢ ὁ τῆς τηλικέ-
των κακῶν αἰτίου, καὶ δύο τ' συμβολῆς ἡμέ-
ρας φεύγων, ὡς ἐγνώσκειν αὐτῷ βίωσιμα,
τὰ οἰκίᾳ ξίφει ἐαυτὸν διεχρήσατο.

A servaretur poposcit. Verum milites,
ante ipsos Imperatoris pedes caput illi
amputarunt. Gesta sunt hæc die octa-
vo Idus Septembris, Arcadio tertium &
Honorio iterum Contulibus. Arboga-
stes vero qui tantorum malorum auctor
exstiterat, tertio post prælium die fu-
giens, cum nullam spem salutis sibi su-
peresse intelligeret, suo se gladio trans-
fixit.

Κεφ. κς'.

CAPUT XXVI.

ὅτι καὶ πῶν νικητῶν βασιλεὺς ἀρρώσθη, τὸν γόν ὀνόριον ἐν με-
δολατῶν μιτικαλίῳ, ἢ μικρὸν δόξας τῶν νίκων βαίσει, ἰππο-
δρομίαν τιλιζάμενος, κατ' αὐτὴν πῶν ἡμέραν
ἐτελεύτησεν.

B Quomodo Imperator post victoriam morbo
corruptus, Filium suum Honorium Medio-
lanum evocavit: & paulisper convalesse
visus, edito equestri certamine, eadem
die excessit à vita.

Ὁ Δε βασιλεὺς Θεοδοσίου, ἐκ τῆς πολε-
μικῆς μόχθου κακῶς διετέθη τὸ σῶμα·
προσδοκῆσας ἢ ἐκ τῆς ἀπληρομένης ἀρρώ-
σίας τέλει· ἔχειν αὐτῷ τὰ τῆς ζωῆς, μετὰ ὅσα
τ' τελευτήσῃ· ἀπὸ τῶν δημοσίων πραγμά-
των εἶχε φρονητὰ, λογίζομενος ὅσα κα-
ταλαμβάνει κακὰ ἐπὶ ἀνθρώπους, βασιλέως
τελευτήσασθαι· μετὰ πέμπτην ἢ τὰ χρο-
νῶν ὀνόριον ἐκ τῆς κωνσταντίνου πόλεως,
καταστῆσαι τὰ ἑσπέρια μέρη βεβλόμενα·
φθάσαντ' ἢ τὸ ἕξ ἐν τῇ μεδιολάνῃ,
ἀνεργάσθη τῆς νόσου ἰπποδρομίας τὴν Ἰππι-
κίαν Ἰππελεῖ· καὶ πρὸ δόξας μὲν ἔρρωτο,
τὰς ἰπποδρομίας θεώμενος· καὶ τὸ ἀρι-
στον δὲ αἰφνης διετέθη κακῶς· καὶ εἰς μὲν τὴν
ἡμέραν παρελθεῖν σὺν ἰχθυσεν· τὸν δὲ γόν τὴν
ἰπποδρομίαν Ἰππελεῖσαι κελεύσας, νυκτὸς
ἀπληρομένης ἐτελεύτησεν, ἐν ἑορταίᾳ Ὀλυ-
μπίας καὶ πρὸς τῆς, τῇ ἑπτακαιδέκατῃ Ἰαν-
νουαρίου μηνός· τὸ ἦν πρῶτον ἔτος τῆς δια-
κοστῆς ἐννεηκοστῆς τετάρτης Ὀλυμπιάδος·
ἔλκει δὲ ὁ βασιλεὺς Θεοδοσίου ἔτη ἐξήκοντα·
ἐκατηδύσει δὲ ἔτη 15· ἀπεδέχει ἢ βίβλ'·
χρόνοι ἐτῶν δεκαεξή, μηνῶν ὀκτώ.

C Aterum Imperator Theodosius, ex
Carumnis quas eo bello sustinuerat,
malam corporis valetudinem contraxit.
Cumque ex eo morbo finem vitæ sibi
imminere speraret, de Republica ma-
gis quam de vita sua sollicitus videba-
tur: Secum ipse reputans, quot & quan-
tæ calamitates post Imperatoris obitum
hominibus contingere soleant. Hono-
rium igitur Filium celeriter accersit
Constantinopoli, cum in animo haberet
statum Occidentalis imperii ordinare.
Qui cum Mediolanum venisset, Im-
perator paululum ex morbo recreatus,
victoriæ causa ludos equestres in circo
edidit. Et ante prandium quidem
commode habebat, dum Circensibus
spectaculis interesset. Post prandium
vero subito ingravescente morbo, ipse
ad spectaculum venire non potuit. Sed
Filio spectaculis præsidere iussit, se-
quenti nocte animam exhalavit, Oly-
brio & Probino Consulibus, ante diem
D xvi. Calendas Januarii. Erat hic an-
nus primus Olympiadis ducentesi-
mæ nonagesimæ quartæ. Vixit porro Im-
perator Theodosius annos sexaginta:
imperavit autem annos sedecim.
Complectitur autem hic liber res gestas
spatio annorum sedecim ac mensium
octo.